

CAIXA ANDORRANA DE SEURETAT SOCIAL

EL SISTEMA ANDORRÀ DE SEURETAT SOCIAL I LA SEVA EVOLUCIÓ

=====

Les Valls d'Andorra són un petit país de 465 Km² situat als Pirineus Orientals entre França i Espanya. Aquestes altes Valls, vivint essencialment dels fruits d'una economia pastoral, no es desvetllaren fins pels volts de 1930, data en què fou oberta la carretera que enllaça Andorra amb França.

El fet que de 1936 a 1945 els seus dos veïns conegueren, un darrera l'altre, la guerra civil i la segona guerra mundial ha permès el desplegament del comerç. Però és a l'allau turística de l'Europa vers la Península Ibèrica que aquest petit país deu la seva creixença econòmica ràpida i important.

En efecte, Andorra ha esdevingut un dels llocs de pas dels turistes i cada any els seus 26.000 habitants reben més de tres milions de passatgers de trànsit, o vinguts per aprofitar-se de l'exoneració d'impostos de què es beneficien els productes. Per a una millor comprensió de l'evolució d'Andorra indiquem a continuació l'evolució demogràfica i la del consum d'energia elèctrica:

	1935	1950	1960	1965	1970	1974
nombre d'habitants	(1) 4309	6176	8392	13623	19545	26558
consum 106 Kw/H	0,80	6,30	24,00	39,00	60,90	
(1) xifra de l'any 1932						

Aquestes xifres ens mostren bé que la veritable arrancada del boom econòmic se situa als anys 60; és també a aquesta època que l'arribada de nombrosos treballadors immigrants obliga l'administració andorranca a estudiar els problemes socials que fins a llavors es resolien per mitjà de societats d'ajuda mútua que s'havien constituït el segle XVIII en gairebé totes les parròquies, i sobretot per mitjà de mútues espanyoles ("L'Alianza" en particular).

El 1966 el M.I. Consell General, govern andorrà, decidí la creació d'un règim de Seguretat Social. Els Coprínceps (el President de la República Francesa i el bisbe de La Seu d'Urgell), que són els sobirans del Copríncipat d'Andorra, acceptaren la trama d'experts per ajudar el govern andorrà a establir un règim de seguretat social. L'elaboració d'aquest fou terminada el 1967; hom concebé un règim general i obligatori que enclogués la totalitat dels 15.000 habitants; la seva aplicació fou votada pel M.I. Consell General sota forma d'un text de llei que fou aprovat pels serveis dels Coprínceps.

2

Nogensmenys aquest primer assaig de repartició dels ingressos trobà nombroses reticències; si era improcedent oposar-se a un règim obligatori de seguretat social per als assalariats, els no assalariats no volgueren, en nom del liberalisme, ésser sotmesos a un règim obligatori.

Així, a la vista de nombroses manifestacions desplegades al llarg del primer trimestre de 1968, les autoritats acordaren una moratòria que suspenia l'obligatorietat per als no assalariats, que podien malgrat tot assegurar-se voluntàriament. És evident que aquesta decisió fa impossible un harmònic desenvolupament de la seguretat social, el règim de la qual resta, a més, entacat d'una mena de pecat original que marca la primera intervenció pública i la primera etapa cap a una recaptació fiscal en aquest paradís del liberalisme econòmic.

Heus aquí doncs que el 1er d'abril de 1968 es posà en marxa un règim de seguretat social, que comprendrà una branca Malaltia (malaltia, accident de treball, maternitat, invalidesa, defunció) i una branca Vellesa, obligatori per a tots els assalariats que treballin en territori andorrà i facultatiu per als no assalariats.

Per a la preparació dels textos legislatius el govern andorrà acudí als Coprínceps; el Copríncep francès envià en missió un inspector general d'affers socials, Mr. Moitrier, el qual preparà 5 reglaments: general, administratiu, financer, tècnic i contenciosos. Els quatre primers foren decretats pel Consell General i aprovats pels Coprínceps, el cinquè fou directament decretat pels Coprínceps car les activitats de justícia són de llur competència.

El Reglament General és la llei definitiva del règim de seguretat social.

El Reglament Administratiu precisa la forma d'administració de la Caixa, la forma d'elecció dels administradors, els poders del director, l'estatut del personal i l'organització financera de la Caixa.

El Reglament Financer detalla la forma de finançament de les dues branques del règim de Seguretat Social, el règim financer d'aquestes dues seccions, el règim de les cotitzacions i les persones que hi seran obligatòriament o voluntàriament subjectes.

El Reglament tècnic comprèn els beneficiaris del règim, llurs drethavents i persones a càrrec, les prestacions i les condicions d'obertura de drets de cada categoria d'assegurats.

LA SEGURETAT SOCIAL ANDORRANA EL 1975.

Després de prop de 8 anys de funcionament, la C.A.S.S. assegura 6 riscos agrupats en dues branques, la branca Malaltia (malal-

tia, maternitat, accident de treball, invalidesa, fefunció) i la branca Vellea (assegurança vellea).

Agrupa en 1975, 10.500 assalariats i 800 no assalariats; tenint en compte els beneficiaris, hom arriba a 17.850 i 1.500 persones per cada una de les categories, o sigui un total de 19.350 individus. Cobreix doncs el 72% de la població. En efecte, segons l'últim cens, el de 1975, aquesta era de 27.000 habitants.

I. LA BRANCA MALALTIA

11 Camp d'aplicació

Es tracta d'un règim general d'assegurança malaltia al qual són afiliats obligatòriament totes les persones que perceben un salari, així com també tots els no assalariats, actius o no, que han estimat oportú d'assegurar-se.

Poden gaudir de les prestacions d'assegurança malaltia tots els assegurats cotitzants, així com també llurs drethavents i les persones reconegudes a llur càrrec.

Hom considera automàticament com a "drethavents" dels cotitzants:

- el cònjuge, a condició que no exerceixi cap activitat
- els fills menors de 18 anys, a condició que siguin escolars, alumnes d'institut o estudiants, o que segueixin algun aprenentatge.

D'altra part, en certs casos, el consell d'administració de la Caixa pot admetre altres drethavents, a condició que aquests ho sollicitin; tal és el cas per exemple de la filla gran d'un assegurat cotitzant, major de 18 anys, que tingui sota la seva responsabilitat tres germans i germanes menors de 10 anys, o el cas del nebot de primer grau d'un assegurat cotitzant que estigui totalment a càrrec d'aquest darrer.

Les "persones a càrrec" beneficiàries de l'assegurat cotitzant són:

- els ascendents de l'assegurat o del seu cònjuge, majors de 65 anys, que visquin al mateix domicili de l'assegurat
- els germans o germanes de l'assegurat, majors de 65 anys que visquin amb ell i al seu càrrec, a condició que en facin demanda expressa al consell d'administració de la Caixa (aquesta categoria ha estat creada en virtut de la llei d'herència andorrana que preveu el dret de primogenitura però que obliga l'hereu a prendre al seu càrrec els seus germans i germanes).

Les persones que gaudeixen d'una pensió d'invalidesa o de vellea són beneficiàries, per la branca malaltia, de les mateixes prestacions que els assegurats de dret comú.

D'altra banda, no existint a Andorra corporacions d'oficis ni sindicats, tampoc no hi ha cap mútua corporativa que pogués acomplir les funcions d'una assegurança complementària per a les diferents professions.

Havent heretat d'aquesta dada històrica, la C.A.S.S. no està formada més que per un règim general al qual estan subjectes, sota les mateixes condicions, tant a nivell de les cotitzacions com de les prestacions, tots els assalariats. Pel que fa als no assalariats, assegurats voluntàriament, els del sector agrícola gaudeixen d'un avantatge en el sentit que la cotització mensual que els és demanada és inferior a la dels no agricultors.

12 Condicions per a l'obertura del dret a les prestacions

És evident que aquestes condicions varien en funció del risc, ja sia que es tracti de la malaltia, l'accident de treball, la maternitat, la invalidesa o el decés; cal doncs estudiar-les separatament.

121 Risc malaltia

Per tal que el beneficiari pugui gaudir de les prestacions degudes a la malaltia, ha de justificar:

- 120 hores o 15 dies de treball durant els 3 mesos anteriors a la malaltia o a l'aturada de treball, si és assalariat
- 15 dies de treball durant el mateix període, si és assalariat agricultor o un domèstic
- tenir al dia les cotitzacions, si és assegurat voluntari no assalariat.

Per compensar aquest període d'espera que ha estat establert per evitar abusos evidents en cas d'obertura automàtica del dret a les prestacions, el beneficiari pot gaudir dels seus drets en cas de cessació de pagament de les cotitzacions (que és la conseqüència d'una cessació de l'activitat professional per l'assalariat) durant un període que varia segons la categoria del beneficiari:

- Per als assalariats, és de dos mesos i mig si l'interessat resta en territori andorrà, i d'un mes si l'abandona
- per als no assalariats, és de 15 dies.

Aquesta compensació entra en joc quan es tracta d'una cessació de treball "voluntari": queda justificada per la no obertura automàtica dels drets al moment de la inscripció. És un marge de seguretat suplementari que es dóna al beneficiari (sobretot a l'assalariat) després del seu període de filiació.

Alguns podran pensar que es tracta d'una mesura d'abast molt restringit, sobretot en període de recessió, com el que vivim actualment, en què les suspensions d'activitat per manca de treball són molt importants; això seria desconèixer la realitat andorrana. La mà d'obra de temporada és molt important a Andorra: durant els mesos de juliol i agost, en què la temporada turística arriba al seu ple, representa més del 20% del total dels assalariats.

Si hi ha una crisi als països veïns, com en aquest moment, aquesta té repercussions immediates sobre el nombre de turistes que ens visiten: els qui en paguen les conseqüències són els treballadors temporers, que les empreses turístiques (hotels...) no creuen necessari d'ocupar, i que se'n tornen a llur país d'origen.

Per a aquells l'activitat dels quals no és directament afectada pel turisme, el problema és una mica semblant: el 81,5% dels assalariats el 1974 eren espanyols; l'anàlisi de llur situació familiar (majoria de joves i de solters) prova que es tracta d'una població flotant una gran part de la qual abandona el país en cas de minva de l'activitat econòmica.

És en aquest sentit que la no existència de prestacions per cessació de treball es justifica a Andorra; el període de compensació establert per la legislació andorrana actua doncs realment en funció de tap protector.

En canvi quan la cessació de treball és deguda a la malaltia, a un accident de treball o a la maternitat, el beneficiari conserva en tot moment els seus drets.

122 Maternitat

Les prestacions de maternitat no tenen el mateix caràcter que les de la malaltia. En efecte, la maternitat és un risc del qual hom pot calcular fàcilment la data precisa; en aquest cas hom podria dir en rigor que la noció de risc desapareix, des del moment que la interessada coneix amb precisió la data en què hauria de gaudir d'aquest tipus de prestacions. Això és el que justifica que el període que obre dret a aquest tipus de prestacions sigui més llarg.

Per beneficiar-se de les prestacions de maternitat, l'assegurada, o el seu cònjuge assegurat, ha d'haver treballat 480 hores durant els sis mesos anteriors al part si es tracta d'assalariats, o haver pagat 12 cotitzacions mensuals si es tracta de no assalariats.

123 Accident de treball

Si l'assegurat és víctima d'un accident de treball té dret automàticament a les prestacions corresponents, sense condicions prèvies.

124 Invalidesa

Les condicions d'obertura de dret a les prestacions d'invalidesa són diferents segons les causes d'invalidesa:

- si aquesta és deguda a la malaltia, l'assegurat haurà de complir les mateixes condicions que per la maternitat,

a partir del dia en què ha estat feta la primera constatació mèdica de la malaltia que ha provocat la invalidesa

- si ha estat provocada per un accident de treball, l'obertura al dret a la invalidesa és automàtica.

Hom parla d'invalidesa deguda a la malaltia quan hom pot apreciar un desgast prematur de l'organisme que comporti una disminució de la capacitat de guany.

La invalidesa per accident de treball és la conseqüència d'un atac a la integritat corporal de l'assegurat, que provoca una reducció definitiva, total o parcial, de la capacitat de guany de la víctima.

En un i altre cas, el grau d'invalidesa és fixat per un índex indicatiu establert pels textos.

Si l'accident de treball provoca el decés de l'assegurat, la vídua podrà beneficiar-se d'una pensió de reversió. Aquesta serà calculada sobre el salari mitjà mensual de l'any anterior a l'accident de treball. La vídua percebrà una renda igual al 50% d'aquest salari que serà augmentat d'un 10% per cada un dels fills a càrrec, fins a un límit de 80%.

La pensió invalidesa malaltia es transforma en pensió vellesa quan l'assegurat ateny 60 anys; la legislació relativa a les pensions vellesa s'aplica llavors per a ell mateix i els seus beneficiaris.

125 Assegurança decés

Les condicions d'obertura del dret a l'assegurança decés són una conseqüència de les establertes per la malaltia o l'accident de treball, el decés essent ell mateix degut a una d'aquestes dues causes:

- si el decés és degut a la malaltia, el difunt hauria hagut de tenir dret a les prestacions malaltia al moment de la mort perquè les persones afectades puguin beneficiar-se del capital decés
- si el decés és degut a un accident de treball, hom paga automàticament el capital corresponent.

Aquest darrer és pagat al descendent més pròxim del cònjuge. En el cas que no hi hagués cap descendent fins als laterals de 2º grau, la C.A.S.S. pren a càrrec les despeses d'inhumació.

13 Prestacions en espècies i prestacions en natura

131 Malaltia

L'assegurança malaltia cobreix el pagament de les prestacions en natura (reembossament) per a tots els assegurats, cotitzants o no, de llurs drethavents o persones a càrrec, així com també el pagament de les prestacions en espècies (salaris) per als assegurats assalariats.

1311 Prestacions en natura

Per les prestacions en natura, el malalt ha d'avançar el total de les despeses, que li seran tornades a 75% segons les tarifes de responsabilitat de la Caixa. Aquestes tarifes són revisades anualment en les reunions amb les categories professionals respectives, tenint en compte principalment l'evolució de la mitjana dels salaris anuals per persona.

En el territori andorrà, tots els metges, generalistes o especialistes, apliquen les tarifes fixades amb la Caixa, tant per llurs consultes o visites com per tots els actes mèdics.

Així que, si un malalt es fa medicar en el territori, no paga en realitat més que el 25% de les despeses causades per la malaltia.

Per un conveni verbal amb "Asistencia Sanitaria Colegial" (Espanya), els assegurats a Andorra poden fer-se medicar pels metges que exerceixen a Espanya, convencionats per aquest organisme; hom els reembossa a 75% de la tarifa A.S.G. que, en aquest moment, és inferior al de la C.A.S.S.

Així mateix, totes les institucions hospitalàries que estan sota la tutela de l'Institut National de Prévision posen a la nostra disposició llurs instal·lacions. Els assegurats que s'hi fan medicar són igualment reembossats a 75% sobre les tarifes aplicades per aquestes institucions.

En el cas que un assegurat es faci medicar a Espanya per un metge autònom que no sigui convencionat per un d'aquests dos organismes, és reembossat sobre la base de les nostres tarifes de responsabilitat.

Cal tenir present igualment que els convenis signats amb I.N.P. el 1er d'abril 1968 i amb els organismes francesos de Seguretat Social el 1970, estableixen acords de reciprocitat envers aquests dos països.

Hom entén per prestacions en natura:

- la cobertura de les despeses de medicina general i especial
- la cobertura de les despeses de farmàcia, sobre la base real del preu de venda aplicat
- la cobertura de les despeses d'hospitalització, tant a nivell del sojorn als establiments com per les despeses degudes a intervencions quirúrgiques
- la cobertura de les despeses en béns mèdics: dentistes, òptica, ortopèdia, etc.

(veure a annexos la nomenclatura dels actes mèdics així com els preus aplicats per la Caixa el 1975).

Cal anotar que certs medicaments de cost relativament elevat són reembossats a 100%; d'altra banda, a petició de l'assegurats, el Consell d'Administració pot decidir el reembossament íntegre de les despeses degudes a un tractament particularment car, el reembossament del qual a 75% seria evidentment desproporcionat en relació als ingressos de l'interessat.

1312 Prestacions Malaltia en espècies

Quan l'assegurat es troba en impossibilitat mèdica de treballar, no pot beneficiar-se de l'ingrés que li procurava el seu treball. La Seguretat Social, que té el paper de substitució pel que fa a la font d'ingressos de l'assalariat, ha d'abonar-li, en aquest cas, certa quantitat de diner.

Pel que fa a la C.A.S.S., les prestacions en espècies consisteixen en el pagament als assegurats assalariats que han d'interrompre el treball per causa de malaltia, d'una indemnització diària, equivalent al 50% del salari normal cobrat el mes anterior al mes en què ha tingut lloc l'atur de treball.

Cal remarcar que aquesta pensió no es paga sistemàticament, i això per evitar les interrupcions de malaltia de 24 o 48 H sovint degudes més a conveniències personals (visites, etc.) que a una degradació de l'organisme; la pensió doncs només es paga a partir del 4rt dia de l'atur de treball.

Però tornem en detall sobre el càlcul d'aquesta pensió:

- En el cas general dels assalariats pagats en liquiditats, la indemnització diària equival al 50% del quocient obtingut dividint el total del salari de referència per la quantitat de dies treballats, i això per tota la durada de l'atur de treball.
Hom pren per salari de referència el que indica el patró en el butlletí de salari previst per a aquest fi al full malaltia, a condició que aquest correspongui al que el patró ha declarat llavors de la cotització del mes en qüestió cal remarcar, en efecte, que el frau al moment del pagament de les cotitzacions és possible a Andorra, en l'absència d'un règim fiscal, que existeix a la majoria de països, on el patronat té un avantatge a declarar la quantitat exacta pagada a l'assalariat, els salaris essent una càrrega vinguda en deducció dels beneficis; no és aquest el cas d'Andorra, i d'aquí la importància primordial que tenen a casa nostra els dos inspectors de seguretat social, una de les tasques principals dels quals és de lluitar contra aquesta infracció;
- la indemnització diària, que comença el 4rt dia de l'atur de treball, és pagada durant tota la seva durada;
- els assalariats retribuïts amb propines o el personal domèstic de cotització preufetera, reben una indemnització diària la base de càlcul de la qual no és altra que el salari mitjà que serveix de base al càlcul d'aquesta cotització.
- Després de 30 dies d'atur de treball, el percentatge que serveix de càlcul de la indemnització diària passa del 50% al 66,66%.

1313 Durada de les prestacions

El pagament d'aquestes prestacions, tant en natura com en espècies, és limitat a 6 mesos. Passat aquest termini, el consell d'Administració de la C.A.S.S., i després de fets tots els controls mèdics jutjats necessaris, pot prolongar el tractament per períodes de 6 mesos, renovables fins a expiració del 3er any a partir de la primera cons-tatació mèdica.

Passats aquests 3 anys, la C.A.S.S. pot, o bé prolongar el tractament durant un any si semblava que així podia obtenir-se un guariment complet de l'interessat, o bé fer beneficiar l'assegurat de l'assegurança invalidesa.

132 Maternitat

L'assegurança maternitat segueix les mateixes prerrogatives que l'assegurança malaltia tant pel que fa a la tarifa de reembossament de les prestacions com per l'elecció del metge o de la institució hospitalària. Així mateix garanteix el pagament de prestacions en natura i en espècies.

1321 Prestació en natura

Són atorgades als assegurats o als drethavents dels assegurats.

Comprenen:

- el pagament preufeter de l'acte del part, corresponent als honoraris dels metges o de les llevadores
- el reembossament de les despeses de sojorn en clínica o a l'hospital per una durada límit de 8 dies, en els límits de les tarifes de responsabilitat de la Caixa
- la cobertura de les despeses mèdiques de farmàcia i àdhuc les que siguin degudes a una hospitalització prolongada, a resultes de complicacions consegüents al part.

Les tarifes de responsabilitat fixades per la Caixa per aquest tipus de prestacions són revisades anualment al mateix títol que les de la malaltia.

1322 Prestacions en espècies

Les prestacions en espècies són pagades únicament als assegurats cotitzants. La indemnització diària, la base de càlcul de la qual és idèntica a la de la malaltia, es pagada durant 8 setmanes: les dues anteriors al part i les sis que el segueixen. Un cop passades aquestes 8 setmanes, les prestacions degudes a la maternitat són atorgades d'acord amb la legislació de l'assegurança malaltia.

133 Accident de treball

Una de les polèmiques més importants d'aquesta assegurança resideix en la definició d'un accident de treball, que varia segons els diferents països.

10

A Andorra hom entén que és de la incumbència de l'assegurança Accident de Treball:

- tot accident ocorregut en el lloc de treball durant l'exercici de l'activitat professional i degut a una acció violenta i exterior que produeixi una lesió de l'organisme de l'assegurat;
- tot accident enregistrat entre el domicili i el lloc de treball, a condició que no hi hagi hagut cap modificació anormal del trajecte.

La C.A.S.S. pot verificar en tot moment si els accidents de treball que li han estat declarats responen a una de les dues condicions precedents; en cas contrari, la víctima és reembossada segons la legislació de l'assegurança malaltia.

Les prestacions en natura i en espècies que atorga l'assegurança accident de treball són idèntiques a les de l'assegurança malaltia; cal no gensmenys assenyalar que no existeix tiquet moderador, ço que fa que les prestacions en natura són reembossades al 100% i que la indemnització diària és percebuda des del primer dia de la cessació de treball.

Si l'accident té per causa un error inexcusable del patró, la Caixa pot exigir a aquest darrer la totalitat o una part de les despeses ocasionades.

Les prestacions per accident de treball són atorgades sense limitació temporal, a condició que l'estat de la víctima les faci necessàries.

134 Invalidesa

Quan un assegurat és declarat en estat d'invalidesa, li són pagades les prestacions de malaltia que corresponen a la malaltia que ha provocat la invalidesa, sense limitació de durada i sense tiquet moderador. Li són també atribuïdes prestacions en espècies, en la forma d'una pensió d'invalidesa.

1341 Invalidesa deguda a la malaltia

És el metge que té l'assegurat el que fa la demanda d'invalidesa. Hom verifica llavors la situació mèdica del malalt tenint en compte igualment ~~de~~ l'estat general, l'edat, les característiques físiques i mentals, com també les seves aptituds i la seva formació professional; la pensió serà pagada a l'assegurat que sigui afectat d'una disminució als 2/3 de la seva capacitat de treball.

Hom classifica els invàlids en 3 categories, segons les instruccions fornides pel control mèdic:

- invàlids capaços d'efectuar un cert nombre d'activitats professionals
- invàlids que no puguin exercir cap activitat
- invàlids que necessitin l'assistència d'una tercera persona per a llurs activitats de subsistència.

La pensió invalidesa es regeix per les tres categories precedents i correspon respectivament al 30%, 40% o 50% del salari, que s'estableix multiplicant el nombre mitjà dels punts de retir vellesa adquirits al transcurs dels 5 anys darrers, pel valor del "punt invalidesa" (que és fixat anualment per la Caixa paral·lelament a l'evolució del salari mitjà mensual). La pensió doncs augmenta així cada any paral·lelament als salaris; és revalorada automàticament. D'altra banda, pot experimentar altres modificacions:

- pot ésser anul·lada. Si, després d'un control mèdic, resta provat que la capacitat de guany ha esdevingut superior a 50%:
- pot ésser disminuïda si el seu import, al qual hom afegeix els ingressos provinents d'una activitat anexo, és superior al salari mitjà que ha servit de base al càlcul de la cotització i revalorat anualment. Hom mantindrà aquesta reducció fins que l'interessat provi que els seus ingressos han esdevingut de nou inferiors al límit amunt indicat.
- La pensió d'invalidesa és automàticament transformada en pensió vellesa a l'edat de 60 anys; hom pren en aquest moment la més alta de les dues.

1342 Invalidesa deguda a un accident de treball

Hom paga pensions d'invalidesa per accident de treball quan l'assegurat sofreix lesions definitives que disminueixen la seva capacitat de guany, determinada tenint en compte:

- per als assalariats, dues nocions:
- la noció objectiva; el grau de la pèrdua d'integritat corporal segons un índex indicatiu;
- la noció professional: la pèrdua que experimenta l'assalariat quan compara el salari que percep en reprendre el treball amb el que percebia abans de l'accident;
- per als no assalariats, únicament la noció objectiva.

És el control mèdic que fixa l'element objectiu. La Caixa, per la seva banda, determina l'element professional i pot, si ho creu necessari, augmentar el pes de l'element objectiu; fixa finalment el grau d'invalidesa:

- si la disminució de la capacitat de treball és inferior a 10%, l'assegurat cobra un capital l'import del qual és fixat per un barema que té en compte la gravetat de la ferida.
- si és compresa entre el 10% i el 50%, l'assegurat té dues alternatives:
- si té menys de 45 anys, pot escollir entre un capital l'import del qual és calculat segons el barema precedent, i una pensió calculada aplicant al seu salari mitjà la meitat del percentatge del grau d'invalidesa:
 Ex.: salari 10.000
 invalidesa 40%
 pensió = 2.000
- si té més de 45 anys, cobra obligatòriament la pensió
- si la incapacitat és superior al 55%, té igualment dues possibilitats, segons l'edat de l'assegurat

- si té menys de 45 anys, l'interessat pot escollir entre un capital que equival a 40 mensualitats del seu salari mensual i una pensió l'import de la qual és calculat aplicant al salari mitjà el grau total d'invalidesa:

Ex.: salari 10.000
 grau 70%
 pensió = 7.000

- si té més de 45 anys, només pot cobrar la pensió.

Hom obté el salari mitjà multiplicant el nombre de punts de retirada adquirits l'any de l'accident pel valor del punt d'invalidesa. Talment com en el cas malaltia, aquesta pensió és revalorada automàticament cada any.

Les pensions d'invalidesa seran pagades mensualment a partir del 1er gener 1976.

Anotem per acabar, que la persona que gaudeix d'una pensió d'invalidesa, té dret, al mateix títol que els altres assegurats, a les prestacions de l'assegurança malaltia.

135 Assegurança decés

L'assegurança decés garanteix el pagament d'un capital equivalent a:

- 3 vegades l'últim salari del difunt
- 3 vegades el salari mensual establert per la Caixa per als no assalariats.

Si la mort ha estat provocada per un accident de treball, la Caixa paga 3 pensions diferents:

- 30% del salari mitjà per al cònjuge, a condició que no exercixi cap activitat
- 10% a cada descendent menor de 18 anys
- 20% per a la totalitat dels ascendents si, al moment de l'accident, vivien a càrrec de l'assegurat.

(Veure Anex nº 6 el procés de reembossament).

14 Sistema de Finançament de les Prestacions

La Caixa Andorrana de Seguretat Social funciona d'una manera totalment ^{independent} posseint una personalitat moral i l'autonomia financera. L'article 3 del reglament general preveu que les despeses de les dues branques (malaltia i vellesa) hauran d'ésser finançades únicament per cotitzacions basades sia en els salaris dels treballadors, sia en un preufet per als no assalariats. En principi doncs, i això s'és verificat fins als nostres dies, ha de cobrir totalment les seves despeses i no rep en cap moment l'ajut financer del govern: aquesta és, jo crec, una de les dades fonamentals del nostre sistema de seguretat social.

L'article 2 del nostre reglament general ens diu que cada una de les dues branques ha de tenir els seus recursos propis i el seu equilibri financer independent: per això cada branca té un saldo global a fi d'any (deficitari o excedentari) que pot conduir el consell d'Administració,

- sia a una modificació de les tarifes de les cotitzacions o de les prestacions

- sia a un finançament per les reserves
- sia a un traspàs del saldo a les reserves.

En cada branca, les cotitzacions pagades per l'assalariat i el no assalariat són equivalents segons els principis següents:

- branca malaltia: la cotització preufetera del no assalariat és igual a la cotització mitjana per assalariat
- branca vellesa: la cotització preufetera corresponent a la classe mitjana escollida pels no assalariats equival a la cotització mitjana per assalariat de la classe 8.

Són obligats a cotitzar:

- el patronat, pel seu personal assalariat permanent o temporer, agricultor o no agricultor
- l'assalariat la cotització del qual és directament retinguda sobre el seu salari pel patró
- el titular d'una pensió vellesa sobre el qual hom reté el 3% de la seva pensió

D'altra banda, poden cotitzar:

- tots els no assalariats
- les persones que no exerceixen cap activitat.

La base de càlcul de la cotització dels assalariats comprèn la totalitat de les remuneracions rebudes durant el mes: salaris, percentatges de participació, equivalència financera dels avantatges en natura, etc.

La cotització es calcula aplicant per als assalariats un percentatge (9%) de la remuneració total per la malaltia i un altre (8%, 10% o 12%) per la vellesa; aquest percentatge és pagat en part pel patró, en part per l'obrer. Per als no assalariats, es tracta d'un preufet que varia segons la classe vellesa escollida. (veure annex nº 1).

El quadre següent dóna en detall la repartició de les cotitzacions

Risc	Part obrer	Part patró	Total
Malaltia	3 %	6 %	9 %
Vellesa:			
Classe A	2 %		8 %
Classe B	4 %	6 %	10 %
Classe C	6 %		12 %

Pel no assalariat, la cotització preufetera varia cada any en funció de l'evolució dels salaris. El 1975, era de 2.000 ptes. mensuals (1.080 per la malaltia i 920 per la vellesa).

D'ençà de l'obertura de la Caixa el 1er abril 1968, el percentatge del salari calculat per a la cotització no ha estat modificat. Això no obstant, pot ésser revisat en funció dels resultats financers de cada una de les branques. Cenyint-nos només de moment a la branca malaltia, cal assenyalar que aquesta no conegué un dèficit fins al 1970, els altres anys havent estat excedentaris:

	Prestacions	Cotitzacions	Resultat
1968	12, 04	23, 66	+ 11,62
1969	35,85	36,39	+ 0,54
1970	46,50	44,59	- 1,91
1971	54,33	54,72	+ 0,39
1972	67,13	71,63	+ 4,50
1973	95,29	101,21	+ 5,92
1974	121,54	141,49	+ 19,95
(en milions de pessetes)			

N. B. Prestació: aquí el mot prestació és pres en el sentit més ampli i correspon al conjunt de càrregues suportades per la Gestió Malaltia: ens referim al total de les prestacions i a la detracció sobre la Gestió Administrativa (pagament dels 9/17 de les càrregues administratives).

Cotitzacions: comprenen les cotitzacions directes així com els ~~augment~~ ^{recarrecs} per retard.

Les cotitzacions destinades a la branca malaltia han estat doncs, fins al moment, suficientment importants, tenint en compte que han permès no solament de cobrir la sèrie de càrregues que ella suporta, sinó que també han permès d'obtenir un excedent que a partir de 1970 ha anat augmentant cada any fins arribar a la xifra de 20 milions de pessetes el 1974, xifra que representa el 14,1% dels recursos.

Sembla no gensmenys que per l'any 1975, el pressupost de la malaltia serà just en equilibri, i això és sobretot degut al no augment de la massa global de les cotitzacions; però ~~hem~~ ^{em} examinarem aquests problemes quan ~~hem~~ ^{em} parlarem dels programes de previsió de la Caixa.

II La branca Vellesa

Paral·lelament al paper de substitució dels ingressos que representa la branca malaltia, la branca vellesa garanteix a tot assegurat la percepció d'una pensió contributiva així com la possibilitat d'una reversió als sobrevivents.

21 El sistema de retir andorrà

Les pensions són atribuïdes únicament als assegurats cotitzants, tant si són assalariats o no, quan arriben a l'edat de 65 anys.

El sistema vellesa adoptat per la C.A.S.S. és un sistema de repartició per punts: la cotització mensual permet la compra d'una certa quantitat de punts que tenen un valor de compra determinat anualment i variant paral·lelament a l'evolució del nivell de salaris.

Aquesta quantitat de punts, que s'acumula cada any, determina al moment del retir un "capital punts" que té un valor de venda determinat (valor de venda la relació del qual amb el valor de compra és fixat i igual a 15,625%, que ell varia doncs igualment en funció del nivell dels salaris). Multipliant aquest capital punt pel valor de venda al moment del retir, hom determina la pensió anual de l'assegurat que és revalorat^{da} automàticament a cada canvi del preu de venda del punt.

Aquest sistema presenta dos avantatges fonamentals des del punt de vista de l'assegurat:

- permet una revaloració contínua dels drets dels ~~drets dels~~ assegurats, tenint en compte que la modificació del preu de venda i de compra del punt té un efecte no solament sobre les pensions en curs, sinó també sobre els drets adquirits pels actius
- per aquest sistema, tota persona que ha cotitzat a la Caixa (encara que ho hagués fet només durant un mes) té un compte creditor envers la Caixa en el sentit que a l'edat de 65 anys pot reclamar la pensió que correspon a les poques setmanes que ha cotitzat.

Això és particularment necessari a Andorra on, com ha estat dit, el nombre de treballadors temporers és molt important i és just que el diner cotitzat per aquest tipus d'assegurats no sigui una pèrdua per a ells. Així, l'obertura dels drets a la prestació vellesa és automàtica.

22 El finançament

D'igual manera que per la malaltia, les prestacions de

vellesa són finançades pels cotitzants de la mateixa branca.

El cotitzant té diferents opcions:

- si és assalariat, pot escollir entre 3 classes de cotització corresponents a tres tarifes de cotització assalariats que s'afegeixen a la part invariable patronal
- si és no assalariat, entre 5 categories que hom distingeix segons el nombre de punts de retir que atorguen (veure anex nº 1)

El quadre a continuació detalla les opcions:

<u>Assalariat</u>	<u>Percentatge de salari retingut</u>		<u>Total</u>
	Part assalariat	Part patró	
Classe A	2 %	6 %	8 %
Classe B	4 %	6 %	10 %
Classe C	6 %	6 %	12 %

No assalariat:

Classe A	8 punts de cotització = 8 punts retir
Classe B	10 " " " = 10 " "
Classe C	12 " " " = 12 " "
Classe D	16 " " " = 16 " "
Classe E	24 " " " = 24 " "

Cal anotar que tota persona que decideix d'assegurar-se en una classe inferior, té en permanència una opció per passar a una categoria superior, podent si ho desitjava, reembossar retrospectivament la diferència sobre els 5 últims anys de cotització. Pels assalariats, per exemple, el pagament d'aquesta diferència de cotitzacions es basa sobre el salari percebut al moment del canvi de categoria, al qual hom aplica la diferència de tarifa de cotització obrera i hom augmenta el tot d'un 10%.

Parlant del finançament del règim vellesa, crec que és interessant de veure una particularitat inherent al règim andorrà. En teoria, en tot sistema de repartició hom estableix l'equilibri financer entre els recursos (cotitzacions) i els pagaments (prestacions) per cada exercici successiu; l'aplicació d'aquest sistema determina un percentatge de cotització anual creixent, donat que l'augment anual del nivell dels salaris sotmès a cotització no pot compensar l'augment de les prestacions vellesa que són constituïdes pels nous retirats de l'exercici i pels beneficiaris següents dels exercicis anteriors.

Aquesta creixença del percentatge té un límit a mitjan terme, quan hom arriba a un conjunt demogràfic estable.

Pel tocant a la Caixa Andorrana de Seguretat Social, hom no ha seguit aquesta via teòrica, les despeses anuals no havent estat equilibrades amb els recursos: tractant-se d'un col·lectiu relativament jove (la mitjana dels actius és, el 1975, de 34 anys), el nombre de pensions retir pagades durant els primers anys és i serà molt reduït, la qual cosa fa que el percentatge del salari ^{corresponent} ~~referent~~ a la cotització vellesa (8%) és massa elevat si hom el compara amb les despeses reals; això és degut al fet que, des de l'obertura de la C.A.S.S. i en contradicció amb el model teòric, hom ha aplicat un percentatge de cotització fixa com si es tractés d'una població homogènia i estable. Hom ha volgut evitar així una revisió anual de la tarifa de cotització, la qual cosa és certament impopular, tot creant un marge de seguretat important, imposant als assegurats una cotització massa elevada en relació amb les necessitats actuals.

La conseqüència d'aquesta decisió política és l'existència d'excedents importants per a la branca vellesa des de l'obertura de la Caixa:

Anys	Excedent	Cotització	Percentatge excedent/cotitzacions
1968	20,46	22,83	89,62%
1969	29,88	32,87	90,90%
1970	36,22	39,39	91,96%
1971	45,60	48,95	93,14%
1972	61,57	65,17	94,47%
1973	87,79	93,19	94,20%
1974	120,51	127,48	94,53%

(en milions de pessetes_

Aquesta suma important d'excedents posats en reserva no haurien de servir, en cap moment, ^{per} finançar les pensions vellesa, considerant que es tracta d'un sistema de repartiment en què els recursos de l'any financen les prestacions; podran doncs ésser utilitzats sia per cré^er noves prestacions, sia per finançar inversions que la Caixa jutgi necessàries: és el cas particularment de 1975, en què una part d'aquestes reserves ha finançat la construcció de la nova clínica de la seguretat social, la inauguració de la qual és prevista pel 1er d'abril 1976, com també la de l'immoble on són instal·lades des del 2 de maig 1975 les noves oficines de la seguretat social.

23 Les prestacions vellesa

Les prestacions vellesa comporten principalment el pagament d'una pensió de retir als assegurats cotitzants. Hom ha vist ja anteriorment les persones que podien beneficiar-se'n, així com el sistema de càlcul de la renda; cal però tenir en compte al moment del càlcul que el període de cotització no pot passar dels 40 anys.

Aquesta pensió de retir pot sofrir modificacions en el transcurs del temps:

- 231 - com hem vist, és revalorada automàticament a cada augment del nivell dels salaris
- 232 - augmenta del 10% quan el cònjuge de l'assegurat arriba a l'edat de 65 anys, a condició que aquest no gaudeixi d'una pensió pròpia
- 233 - a la mort de l'assegurat, la vídua gaudeix d'una pensió de reversió equivalent a la meitat de la pensió que corresponia o hauria correspost a l'assegurat al moment de la seva mort, a condició que els drets adquirits per aquest darrer representin almenys seixanta mensualitats cotitzades i que reuneixi una d'aquestes 3 condicions:
 - tenir almenys 45 anys al moment de la mort de l'assegurat i no tenir cap activitat professional
 - trobar-se, quina que sigui l'edat, en estat d'invalidesa que li impedeixi tota activitat
 - tenir a càrrec seu, quina que sigui l'edat, 3 fills menors de 14 anys.

D'altra part, el vidu sobrevivent que estigués a càrrec de l'assegurada al moment de la mort d'aquesta, i que pogués a més provar una incapacitat total per al treball, gaudiria en les mateixes condicions d'aquesta pensió de reversió.

- 234 - Els orfes menors de 18 anys i que no exerceixen cap activitat gaudeixen a llur torn d'una pensió equivalent al 10% de la que era atribuïda o que hauria correspost al difunt ascendent, calculat en les mateixes condicions que anteriorment per tenir'hi dret. La totalitat de les pensions atribuïdes als orfes no pot excedir el 50% de la pensió del difunt.

Acabem de veure en detall les principals característiques de les dues branques de la Caixa Andorrana de Seguretat Social. Després de 8 anys de funcionament, l'organització de la Caixa s'ha relativament estabilitzat, cada departament tenint una funció específica.

D'altra banda, aquests 8 anys d'existència han permès l'establiment de sèries estadístiques seguides i segures, que ens permeten en aquest moment d'analitzar amb més finor els resultats i recercar un model de previsió idoni a mitjan termini, com és el que hom pòseeix per a curt termini.

És en aquesta direcció que s'orientarà ara la continuació de la nostra explanació.

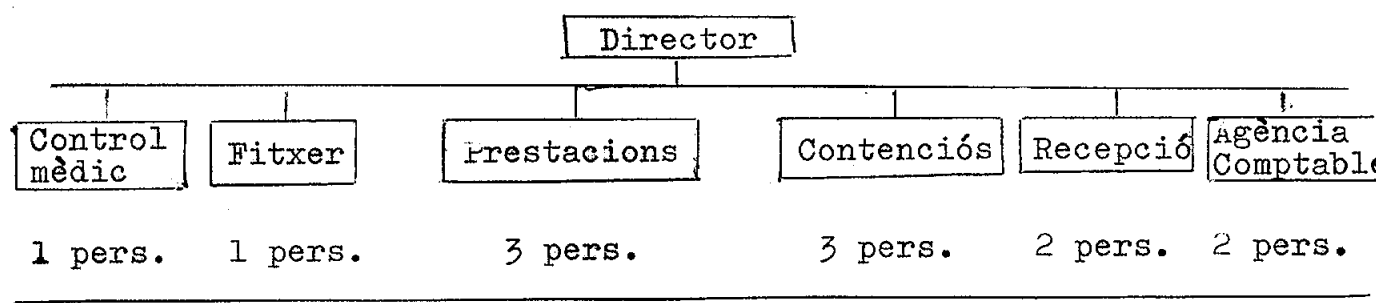
III L'organització i la gestió de la Caixa

31 Administració

Tots els serveis que han estat detallats a les pàgines precedents són assegurats per un mateix organisme: la C.A.S.S. (Caixa Andorrana de Seguretat Social) que treballa en estreta connexió amb el C.N.I.A. (Centre Nacional d'Imformàtica d'Andorra).

Els estudis previs a l'obertura de la Caixa marcaren la voluntat determinada, tant del nostre director senyor Ubach com de l'inspector en missió, Mr. Moitrier, per la implantació d'una xarxa imformàtica que prendria a càrrec la quasi totalitat dels serveis prestats per la Caixa.

El 1er d'octubre 1975, l'efectiu de la C.A.S.S. és de 13 persones repartides així:

- l'agència comptable és formada per un agent comptable i un empleat administratiu
- la recepció és a càrrec de dues assistentes a disposició del públic i faciliten el treball de les prestacions i cotitzacions.
- el servei contencions responsable tant del cobrament de les cotitzacions com dels recàrrecs per retard i multes. Comprèn un responsable i dos inspectors.
- el servei prestacions comprèn dos agents per la branca malaltia i un per la branca vellesa, aquest darrer ocupant-se a mig temps del fitxer amb un agent subaltern
- el control mèdic funciona amb un sol administratiu al qual s'adjunta un metge contractat a ple rendiment des del 1er gener 1976.

Totes les operacions efectuades per cada un dels serveis són tractades per un IBM 3 que posseeix el C.N.I.A.: assegura entre altres coses:

- la comptabilitat general disponible el 10 del mes següent
- la comptabilitat dels cobraments disponible el 12 del mes següent
- el pagament i la ventilació de les prestacions cada dimecres i dissabte
- la posta al dia permanent del fitxer així com la gestió del control mèdic.

Per al 1977 hom preveu a més la instal·lació d'un terminal en els locals de la Caixa, en connexió amb els principals fitxers memoritzats.

Aquesta xarxa informàtica que de 8 anys ençà ha sofert profundes modificacions, ha reeixit, creiem, a assegurar un servei ràpid i exacte a un preu extremament interessant. Permet de més a més d'obtenir sèries estadístiques relativament segures i que són disponibles en un lapse de temps bastant reduït.

32 Dades estadístiques

321 Quantitat d'assegurats (veure anex nº 2)

Es tracta d'assegurats cotitzants. Llur nombre ha augmentat progressivament a partir de 1968 passant d'una mitjana mensual de 5.100 a 10.405 per 1974. La darrera xifra coneguda, la de novembre 1975 és de 10.473. Aquesta quantitat varia amb fortes amplituds segons el mes de l'any, augmentant-se lentament fins al mes de juliol-agost per disminuir després.

A títol d'exemple heus aquí les xifres de 1974 i de 1975:

	1974	1975		1974	1975
Jener	8.864	9.811	Juliol	11.668	11.573
Febrer	9.460	9.198	Agost	11.542	11.739
Març	9.497	10.902	Setembre	11.209	11.227
Abril	10.431	9.927	Octubre	10.308	10.295
Maig	10.995	10.500	Novembre	9.904	10.473
Juny	11.256	11.001	Desembre	9.734	

La piràmide de Setembre 1975 ens indica que sobre 11.227 assegurats hi ha 31,8% de dones i 68,2% d'homes, per una mitjana d'edat respectivament de 32,7 i 36,1 anys, la mitjana d'edat global essent de 35 anys.

La repartició socio-professional d'aquests assegurats és la següent:

Sector Primari: 0,75%

" Secundari: 36,17% (dels quals 17,6% per la construcció)

" Terciari: 63,08%

(es tracta evidentment dels assegurats)

La majoria dels assegurats són espanyols, com ho prova l'estadística sobre el lloc d'origen pel 1974:

Provinença: Andorra : 9,5%
Espanya : 81,3%
França : 4,5%
altres : 4,7%

Aquesta repartició varia poc en el transcurs dels anys, per bé que hom pot observar una disminució lenta però constant dels espanyols en profit dels andorrans i dels francesos.

322 Evolució de les cotitzacions (veure anex nº 4)

	Globals	Repartició Índex
1968	40,88	
1969	67,86	100
1970	82,24	121
1971	102,09	150
1972	135,69	198
1973	192,09	279
1974	265,56	391
1975	304,07	448
(en milions de pessetes)		

Aquesta evolució té dues causes principals:

- l'evolució dels salaris, que han passat de la relació 100 a la relació 250 (veure annex nº 3)
- l'evolució del nombre d'assegurats que ha arribat a la relació 178 el 1975.

Aquestes cotitzacions repartides per tipus d'assegurats donen els resultats següents per 1975:

Assalariats no agricultors	: 94,7%
No assalariats no agricultors	: 4,5%
Assalariats agricultors	≠ 0,45%
No assalariats agricultors	: 0,18%
Assalariats voluntaris	: 0,17%

Els canvis han estat molt poc importants en el transcurs dels darrers anys.

Si hom ventila aquestes cotitzacions segons les dues branques, hom obté:

	Malaltia	Vellesa	Total
1968	50,9%	49,1%	100%
1969	52,0%	48,1%	100%
1970	52,4%	47,6%	100%
1971	52,2%	47,8%	100%
1972	52,1%	47,9%	100%
1973	51,8%	48,2%	100%
1974	52,5%	47,5%	100%
1975	52,2%	47,8%	100%

Aquesta estabilitat en la repartició vellesa-malaltia, prova sobretot que una vegada escollida la classe vellesa, la gent la conserven pràcticament sempre.

323 Evolució de les prestacions

Globalment hom té : (veure annex nº 5)

	En milions	Relació Índex
1968	9,67	
1969	32,47	100
1970	42,97	132
1971	49,66	153
1972	61,73	190
1973	86,88	267
1974	113,39	349
1975	145,17	447
(en milions de pessetes)		

Aquest augment és degut:

- d'una banda, al nombre de descomptes que ha assolit la relació 222 el 1974
- al preu mitjà de descompte, la relació del qual, després d'haver-se estacionat el 1969, 1970 i 1971, ha assolit la costa el 1974:

La separació per riscos d'aquestes cotitzacions dóna els resultats següents : (en milions de pessetes) (veure annex nº 7).

1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	
4,93 0,04	16,49 6,52	21,98 5,27	26,31 5,90	32,89 7,50	43,76 11,63	56,19 16,99	Nature Malaltia Espècies
3,20	5,46 3,16	8,17 4,09	8,39 4,71	8,63 6,34	13,- 10,31	11,63 17,62	Natura A.Treball Espècies
0,58	1,21 0,13	1,45 0,28	1,54 0,31	1,74 0,68	2,71 0,80	3,23 1,29	Natura Maternitat Espècies
	1,15	0,82 0,49	1,01 1,25	1,44 1,97	3,20 2,07	5,04 0,80	Natura Invalidesa Espècies
0,13	0,34	0,41	0,25	0,48	0,42	0,55	Decés

En percentatge de les prestacions normals, hom té:

	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	Prestacions
	59,5%	64,6%	63,4%	64,8%	65,4%	63,7%	64,6%	Natura Maternitat Malaltia Espècies
	33%	26,5%	28,5%	26,4%	24,3%	26,9%	25,7%	Natura A. Treball Espècies
	5,9%	4,1%	4,1%	3,7%	3,9%	2,9%	4%	Natura Maternitat Espècies
		3,9%	3%	4,5%	5,5%	6,1%	5,1%	Malaltia Invalidesa A. Treball
	1,3%	1%	1%	0,5%	0,8%	0,5%	0,5%	Decés

Aquests dos quadres demanen alguns comentaris ràpids:

- d'una banda la clara preponderància de les prestacions de malaltia en relació amb les altres prestacions de la mateixa branca (60%)
- l'estabilitat del percentatge pres pels accidents de treball
- la menor importància de les tres altres seccions.

Per altra part, pel que fa a l'evolució des de 1968 del total de les diferents seccions, hom remarca que:

- les despeses de Malaltia, A. de Treball i Maternitat han evolucionat de manera semblant considerant que llurs relacions respectives per 1974 són de 348, 339 i 336; són a més molt pròximes de la relació global de prestacions que és de 349.

- el ritme de creixença de les prestacions invalidesa ha estat més elevat i hom ha arribat a una relació de 506 pel 1974, que hom pot oposar a la relació relativament estable de les prestacions de decés (161)

La ventilació de les prestacions i cotitzacions per tipus d'assegurats ens indica pel 1974: (veure anex nº 7)

	Prestacions	Cotitzacions
Assalariats no agricultors	91,6%	94,7%
Assalariats agricultors	0,17%	0,45%
No assalariats no agricultors	6,5%	4,5%
No assalariats agricultors	0,5%	0,18%
Assegurats voluntaris	1,7%	0,17%

Les categories deficitàries per a la Caixa són, com era previsible, tots els no assalariats i els assegurats voluntaris: la història és de vegades irònica car, recordem-ho, és aquesta categoria d'assegurats, que havia refusat l'obligatorietat d'assegurar-se, els qui en són els més grans beneficiats.

Pel que fa a les prestacions vellesa, han estat molt poc importants fins als nostres dies. En efecte, la C.A.S.S. no paga pensions a les persones que tenien 65 anys abans de l'obertura de la Caixa i que per consegüent mai no han cotitzat; aquestes persones són preses a càrrec pel govern a títol de pensions no contributives.

El valor global de les pensions vellesa pagades fins als nostres dies és de:

	Prestacions	Cotitzacions
1968	---	22,69
1969	---	32,50
1970	---	39,08
1971	0,03	48,75
1972	0,06	64,93
1973	0,23	89,92
1974	2,31	127,14
1975	5,09	145,35
(en milions de pessetes)		

la qual cosa és evidentment negligible.

Per tenir una idea visual de l'evolució de les prestacions hom podrà consultar el quadre que es troba en annexos, així com també el recapitulatiu des de 1968 de les prestacions i de les cotitzacions. (veure a aquest títol els annexos 8, 9 i 10).

Per posar terme a aquest paràgraf que ens ha permès veure més bé la realitat de la Caixa Andorrana de Seguretat Social, no citaré sinó dues xifres: el 1974, les despeses del govern (en les quals no entren en compte les despeses de Seguretat Social) han estat de 471.217.215,55 Pts., mentre que les despeses de la Seguretat Social, tenint en compte les prestacions i les càrregues administratives, han estat de 128.506,535,25 Pts. El mateix any, els recursos del govern han estat de 416.837,299,09 Pts., mentre que les cotitzacions i els productes financers de la Caixa pujaven a 285.776.012,14 Pts. Aquestes dues xifres reflecteixen, crec, el pes important que representa la Seguretat Social en l'activitat econòmica del país.

33 Planificació de la Seguretat Social

La recerca d'un model de previsió dels recursos (cotitzacions) i de les despeses (prestacions, despeses administratives, etc.) representa un dels principals objectius que s'han fixat la gran majoria dels països on la seguretat social ha traspassat la fase inicial.

No parlaré aquí de la importància de tenir un model que sigui a la vegada racional, idoni, creïble, just i controlable; diré simplement que permet una millor orientació de la seguretat social en funció de les dades econòmiques i, sobretot, la possibilitat de prendre decisions polítiques (per exemple, abandó del tiquet moderador), després d'una sèrie de tests fets a partir del model.

El principal obstacle al qual han hagut de fer front economistes, planificadors i altres quadres superiors dels diferents organismes de seguretat social en el món ha estat el recull de les dades estadístiques. Si examinem el cas d'un dels països veïns, França, que està a l'avantguarda del combat pel que fa a la previsió per a la seguretat social, ens adonem ben aviat que els seus models, en particular el que ha estat elaborat per J.P. Launay (encarregat de missió al ministeri de finances), tenen límits, que els mateixos autors subratllen, deguts precisament a dades estadístiques insuficients: el model de J.P. Launay, per bé que indica matusserament els límits en els quals va a evolucionar la seguretat social, no pot anar més lluny, car segons les apreciacions prèvies de l'autor,

- no existeix pla estadístic comú a la totalitat de règims,
- les indicacions utilitzables per a les operacions de seguretat social són essencialment nominals, limitant per

per això mateix, possibilitats d'anàlisis que destriïn volums i preus.

Hom arriba doncs així a l'establiment de models auxiliars que tenen per principal inconvenient d'englobar la nomenclatura en 3 o 4 grans seccions de les quals hom assaja d'explicar l'evolució en funció de les dades econòmiques nacionals. (Evolució de l'empleu, evolució dels salaris, consum domèstic, etc....).

Per numerar aquestes variables explicatives, els planificadors han de fiar-se (quins altres mitjans tenen?) de les orientatives econòmiques fixades pel govern. Tothom sap en què es converteixen aquestes orientacions, sobretot en períodes inestables, com els que vivim de 3 anys ençà. El model no és solament auxiliar, la qual cosa a fi de comptes pot ésser un escull sense importància per a la previsió (àdhuc si el control en resulta més difícil), sinó també - i és aquesta sobretot, crec jo, la més gran dificultat que han de superar els responsables de la previsió - és normatiu.

Per tornar a la Seguretat Social Andorrana, i escolats els primers anys d'iniciació i llençament, el nostre consell d'Administració s'ha fixat com a principal objectiu pels anys 1975 i 1976 l'establiment d'un durable sistema de previsió a curt i mitjan terme per a les despeses i els recursos.

La nostra organització disposa, com ho he dit ja al paràgraf anterior, d'una llarga sèrie d'estadístiques a partir de l'obertura de la Caixa el 1er d'abril 1968. Hom coneix així, d'aquesta data ençà, la ventilació anual de totes les seccions de la nomenclatura (C, CS, V, VS, K, R,...) en quantitat global (i doncs, per assegurar) i en preu unitari, i això per cada risc: Malaltia, Accident de Treball, Maternitat; la ventilació mensual de les cotitzacions permetent-nos de conèixer el nombre d'assegurats mensuals, el salari mitjà i, per tant, la cotització mitjana per assegurat.

La primera fase de la nostra recerca, que s'acaba el desembre de 1975, permetrà de controlar més bé les variacions dels diferents paràmetres a estimar. El jener 1975, hom féu previsions sobre les diferents variables. Per fer això, i a partir d'una ^{Sèrie} ~~històrica~~ de 7 anys, hom prolongà la tendència que es dibuixava per cada una d'elles aplicant el mètode estadístic que donava els millors resultats el 1974.

La previsió, al nivell de les prestacions, s'ha basat en la quantitat mitjana per assegurat per cada prestació de la nomenclatura andorrana, així com del preu mitjà de cada una d'elles. Multiplicant

aquests dos valors per la previsió del nombre mitjà d'assegurats per 1975, hom obté el cost monetari global que haurà de suportar la Caixa per cada tipus de prestació.

La previsió de les cotitzacions reposa damunt la previsió del nombre d'assegurats com també damunt la cotització mitjana (que depèn directament del salari mitjà).

El principal avantatge d'aquest model a curt termini (1 any) és que és fàcilment controlable i que permet d'explicar les causes de les variacions que han tingut lloc en relació amb les previsions. En canvi, el seu principal inconvenient, donat que aquest model no fa més que reproduir, sobre un suport matemàtic, les tendències del passat, és que precisament no té esment en cap moment de la realitat econòmica possible per l'any a preveure. D'altra banda, això es confirma si hom compara les previsions de les prestacions i cotitzacions dels 6 primers mesos de cara a la realitat:

Cotitzacions globals	Previstes	Reals	
Janer	23,87	22,65	- 1,32
Febrer	20,82	21,98	+ 1,16
Març	21,96	21,15	- 0,80
Abril	23,94	25,09	+ 1,14
Maig	26,57	24,32	- 2,25
Juny	27,92	24,78	- 3,19
			- 5,26
			(3,26%)

Aquesta sobreestimació de la realitat (bé que la diferència de 3,26% en relació a les previsions no sigui prou important per poder rebutjar el model), és sobretot deguda a una sobreestimació del nombre d'assegurats (menys important del previst) compensada en part per un salari mitjà més important que el previst per als 3 primers mesos.

Prestacions: el control de previsions de les prestacions malaltia per als 6 primers mesos ha donat resultats encoratjadors si hom examina només les prestacions Malaltia i Maternitat, i molt decepcionants si hom només té en compte els resultats per la branca Accident de Treball.

	Previsions	Realitzacions	Diferència
Malaltia	44,78	48,10	+ 3,33
A. de Treball	18,58	13,92	- 4,66
Maternitat	2,31	2,78	+ 0,46
Decés	0,34	0,38	+ 0,03
Invalidesa	2,90	3,49	+ 0,59
			- 0,25
			(0,36%)

Globalment, les previsions són molt pròximes de les realitzacions (la diferència de 0,36% és molt poc significativa). Cal però remarcar dues diferències importants i de signe contràries:

- la plus-vàlua de la malaltia
- la minus-vàlua dels accidents treball.

Pel que fa als accidents treball, aquesta minus-vàlua té dues causes principals:

- els actes de cirurgia i les indemnitzacions diàries tenen un cost unitari menys important del previst i, tenint en compte el lloc preponderant que ocupen sobre el total de les prestacions accident de treball, aquesta desviació no és compensada per un preu mitjà unitari dels actes de visita, anàlisi, hospitalització i òptica, molt més elevats del que eren previstes
- la majoria de prestacions (tret de les pròtesis dentàries, massatges, ortopèdia) són d'un "consum" menys freqüent del previst pels assegurats: tal és el cas particularment de la consulta especialista, els actes quirúrgics, els productes farmacèutics, etc....

Pel que fa a la malaltia, assistim al fenomen contrari:

- el preu mitjà de les prestacions és més elevat del que havia estat previst i aquesta és la causa principal de la diferència previsions-realitzacions, en què el nombre mitjà de prestacions és pràcticament conforme a les previsions.

El més gran avantatge d'aquest sistema és que permet una anàlisi de les diferències relativament aprofundida, però tot model no pot donar sinó el que té i, per aquest sistema, hom pot passar completament acostat a la realitat, en el cas que hi hagués un canvi conjuntural, que hom pot constatar però que hom no sap explicar.

El nostre segon objectiu és doncs la recerca d'una ^{equació} ~~plena~~ explicativa de l'evolució de cada tipus de prestació. Per això cal resseguir 5 etapes:

- classificació dels assegurats en categories homogènies tenint en compte el sexe, edat, nivell de recursos i sector d'activitat
- elaboració d'un model de projecció d'aquesta població
- determinació de la propensió al consum mèdic per cada categoria de la població i per cada tipus de prestació
- determinació de les tendències d'evolució del consum mèdic
- determinació de l'evolució total de les despeses mèdiques per la introducció de les variables monetàries.

Un cop aquest model elaborat i sotmès a test durant diferents mesos, permetrà de fer previsions a mitjan termini (5 anys) que seran modificats anualment en funció dels resultats enregistrats. Aquest model de previsió podrà servir de base a l'elaboració d'un model de decisió que permetria a la Caixa Andorrana de Seguretat Social la valoració de les conseqüències monetàries ocasionades per modificacions en el règim actual, tant al nivell de les tarifes aplicades, com en el que es refereix a la creació de noves prestacions.

És en aquest sentit, em sembla, que ha d'orientar-se la Seguretat Social Andorrana si hom vol donar-li una gestió molt més activa que la que té actualment.

Jo acabaria dient que aquesta aposta és difícil, tant més que no existeix cap altre organisme a nivell andorrà que tingui la mateixa voluntat: la recerca estadística a nivell públic encara no ha estat aplicat francament a Andorra i és en aquest sentit que la Seguretat Social ~~xx~~ fa al mateix temps el paper de conillet d'Índies i d'avantguarda.

Espero que aquesta experiència permetrà d'arribar a una planificació no solament a nivell de les despeses i recursos de la Seguretat Social, sinó encara a nivell econòmic nacional.

ANEX Nº 1

I - De 1968 a 1972

11 cotitzacions mensuals (malaltia i vellesa) degudes pels no assalariats i els assegurats voluntari:

Classe	Malaltia	Vellesa	Nombre de punts vellesa adquirits
A	600	512	8
B	600	640	10
C	600	768	12
D	600	1024	16
E	600	1836	24

12 Pels propietaris agricultors

A	500	512	8
B	500	640	10
C	500	768	12

13 Pels ajudants familiars no agricultors

A	400	512	8
:	:	:	:

14 Pels ajudants familiars agricultors

A	330	512	8
:	:	:	:
etc.	:	:	:

Preu del punt de cotització: 64 pts (preu de compra)

Valor del punt de retir: 10 pts (preu de venda)

(Les quantitats són indicades en pessetes).

II - Per 1973

21 Pels no assalariats no agricultors

Classe	Malaltia	Vellesa	Punts
A	420	616	8
B	420	770	10
C	420	924	12
D	420	1232	16
E	420	1348	24

22 Pels propietaris agricultors

A	600	616	8
etc...			

23 Pels ajudants familiars no agricultors

A	480	616	8
etc...			

24 Pels ajudants familiars agricultors

A	400	616	8
etc...			

Preu del punt de cotització: 77 (preu de compra)

Valor del punt de retir: 12 (preu de venda)

N.B. Les cotitzacions per a cada una de les categories han augmentat, com vol el reglament, en la mateixa proporció que l'augment del valor del punt (+20%).

(El salari mitjà ha augmentat de 20%).

III - Per 1974

21 No assalariats no agricultors

Classe	Malaltia	Vellesa	PUNTS.
A	900	768	8
B	900	960	10
C	900	1.152	12
D	900	1.536	16
E	900	2.304	24

22 Pels propietaris agricultors

A ek..	750	768	8
-----------	-----	-----	---

23 Pels ajudants familiars no agricultors

A ek..	600	768	8
-----------	-----	-----	---

24 Pels ajudants familiars agricultors

A ek..	500	768	8
-----------	-----	-----	---

Preu de punt de cotització: 96 (preu de compra)

Valor del punt de retir: 15 (preu de venda)

IV - Per 1975

41 Pels no assalariats no agricultors

CLASSE	INALTIQ	VELLESA	PUNTS.
A	1.080	920	8
B	1.080	1.150	10
C	1.080	1.380	12
D	1.080	1.840	16
E	1.080	2.760	24

42 Pels propietaris agricultors

A	900	920	8
:	:	:	10
etc...	:	:	:

43 Pels ajudants familiars no agricultors

A	920	920	8
:	:	:	10
etc...	:	:	:

44 Pels ajudants familiars agricultors

A	600	920	8
:	:	:	10
etc...	:	:	:

Preu del punt de cotització: 115 (Preu de compra)

Valor del punt retir: 18 (Preu de venda)

ANEX Nº 2

Gener Febrer Març Abril Maig Juny Juliol Agost
Setembre Octubre, Novembre Desembre Mitjana

NOMBRE D'ASSEGURATS COTITZANTS MENSUALS

ANEX Nº 3

Gener etc.

COTITZACIÓ MENSUAL MITJANA PER ASSEGURAT (en ptes.)
(proporcional a l'evolució dels salaris)

ANEX Nº 4

1968 etc.

EVOLUCIÓ DE LES COTITZACIONS MENSUALS

(en pessetes)

ANEX Nº 5

1968

EVOLUCIÓ DE LES PRESTACIONS MENSUALS (en pessetes)

ANEX Nº 6Procés de reembossament:

Tot acte mèdic és designat per una lletra clau i un coeficient.

La lletra clau és un signe el valor monetari del qual és establert quan es fan els convenis entre la C.A.S.S. i les diferents professions mèdiques. Hom aplica com a lletra clau:

- C - per la consulta del generalista, del dentista i de la llevadora.
- CS - per la consulta de l'especialista.
- V - per la visita d'un generalista o d'una llevadora.
- VS - per la visita d'un especialista.
- K - pels actes de cirurgia.
- PC - pels actes de petita cirurgia.
- R - pels actes de radiologia fets per un doctor o un dentista.
- D - pels actes fets pel dentista.
- SF - pels actes de llevadora.
- AMM - pels massatges
- AMI - pels actes fets pels paramèdics.
- B - per les anàlisis.

El coeficient és un nombre que indica el valor relatiu de cada acte mèdic: és definit en la nomenclatura pròpia de la C.A.S.S.

2 Valor de l'acte:

El valor de cada acte mèdic és establert multiplicant el coeficient damunt dit pel valor monetari de la lletra-clau. És a aquest valor que hom aplica el tiquet moderador de 25% :

Per 1975, els valors de les principals lletres-clau són:

C	=	250	pts
CS	=	350	"
V	=	350	" (més 200 els dies feriats i la nit)
VS	=	450	" " " " " " " " "
PC	=	70	"
K	=	70	"
R	=	50	"
D	=	65	"
B	=	10	"

	Janvier	Février	Mars	Avril	Mai	Juin	Juillet	Août	Septemb	Octobre	Novembre	Décembre	Moyenne
1.968	4.397	5.116	5.427	4.380	4.695	5.220	5.587	5.635	5.403	5.291	4.910	5.146	5.141
1.969	5.277	5.461	5.774	5.354	6.134	6.335	6.559	6.608	6.399	6.170	5.317	5.610	5.916
1.970	5.677	5.816	6.193	6.139	6.259	6.626	6.913	6.361	6.623	6.353	6.124	5.921	6.207
1.971	6.291	6.458	7.000	6.672	7.040	7.551	7.349	7.724	7.475	6.363	6.769	6.557	6.349
1.972	7.355	7.512	7.974	7.603	7.159	8.033	8.475	8.533	8.263	7.703	7.365	7.471	7.592
1.973	8.864	9.460	9.497	8.402	8.781	9.047	9.535	9.594	9.220	8.926	8.131	10.007	8.712
1.974	9.811	9.193	10.002	10.431	10.995	11.256	11.668	11.542	11.202	10.303	9.904	9.734	10.405
1.975				9.927	10.500	11.001	11.573	11.739	11.227	10.295	10.493		

NOMBRE D'ASSIETTES CULTIVABLES MENSUELS.

ANNEXE No 3

	Janvier	Février	Mars	Avril	Mai	Juin	Juillet	Août	Septemb.	Octobre	Novembre	Décembre	Moyenne
1.963					753,37	114,06	1074,24	796,36	1145,77	1123,43	1096,00	1095,37	994,25
1.969	1006,43	951,34	966,74	923,51	917,93	943,61	944,69	903,95	962,33	1001,10	1001,52	926,54	962,13
1.970	1051,64	968,75	995,32	1078,27	1110,15	1034,21	1105,24	1155,56	1153,46	1120,25	1213,66	1214,37	1103,33
1.971	1209,71	1133,13	1131,33	1203,57	1176,23	1240,39	1239,23	1254,21	1319,50	1263,44	1352,27	1327,53	1251,31
1.972	1381,33	1265,45	1322,44	1412,29	1423,35	1443,73	1434,91	1521,35	1623,57	1599,03	1650,31	1506,55	1495,41
1.973	1790,33	1642,33	1723,33	1733,33	1329,59	1357,19	1346,36	1943,56	2069,12	2009,14	2046,14	2029,51	1832,67
1.974	2051,96	1715,23	2002,31	1916,10	2161,21	2132,31	2174,04	2293,16	2291,07	2313,40	2290,30	2241,54	2136,34
1.975	2326,70	2240,62	2299,43	2301,02	2449,34	2360,19	2401,53	2504,24	2443,14	2433,13	2533,13		

COTISATION MENSUELLE MOYENNE PAR ASSURÉ (en pessetes)

(proportionnelle à l'évolution des salaires)

	1.968	1.969	1.970	1.971	1.972	1.973	1.974	1.975
Janvier	2.152.509	3.046.077	3.324.631	4.110.677	6.212.992	7.397.604	12.176.252	
Février	1.862.126	3.403.325	3.505.650	4.669.026	6.619.216	8.512.216	10.721.737	
Mars	2.912.900	3.033.925	4.309.022	5.320.153	6.910.317	10.961.774	9.037.107	
Avril	2.201.630	3.910.377	4.132.350	3.613.039	7.651.763	11.07.974	11.430.371	
Mai	173.941	2.462.296	3.021.414	3.612.090	4.973.215	6.411.241	9.532.404	11.611.025
Juin	163.167	2.663.075	4.345.000	4.203.973	5.073.903	7.035.473	9.231.235	13.037.216
Juillet	793.334	2.346.050	3.423.216	3.213.301	4.117.966	6.753.239	8.294.512	11.411.310
Août	964.523	2.552.517	3.362.562	4.622.502	4.320.502	6.641.464	8.332.390	10.936.659
Septembre	1.573.556	3.177.539	3.338.711	3.324.797	4.957.142	6.955.423	9.640.591	13.347.339
Octobre	1.629.926	2.726.161	3.613.753	5.576.013	6.923.764	9.630.610	10.935.531	14.130.414
Novembre	1.654.733	4.355.334	4.174.639	4.115.572	5.953.137	8.271.123	9.530.539	13.317.933
Décembre	1.925.726	3.053.220	3.703.512	5.067.653	7.443.390	8.330.233	11.553.239	13.917.057
Total	3.339.466	32.470.464	42.965.030	49.660.104	61.726.619	86.83.224	113.390.976	145.174.140

EVOLUTION DES PRESTATIONS INSTAUREES (en passetas)

	1.968	1.969	1.970	1.971	1.972	1.973	1.974	1.975
01		5.179.082,45	5.899.677,25	7.162.696,73	9.057.721,12	13.379.334,33	19.432.087,46	22.643.161,3
02		4.661.131,41	5.112.033,10	6.461.424,70	7.961.003,23	12.033.017,74	16.226.102,77	21.032.312,7
03		4.945.032,39	5.435.464,17	6.570.599,33	8.540.330,94	12.937.415,54	18.612.146,72	21.150.674,5
04		5.039.037,71	6.225.904,52	7.490.723,09	9.386.050,33	14.264.611,32	19.640.115,3	25.035.731,3
05	3.299.768,47	5.373.561,04	6.075.055,17	7.04.164,64	10.359.790,70	15.372.23.70	21.64.990,41	24.319.622,7
06	3.022.025,36	5.733.032,57	6.736.039,23	8.732.321,51	11.344.906,47	16.395.562,26	23.622.436,27	24.732.079,9
07	5.607.531,32	5.934.602,53	7.323.327,53	9.735.316,03	12.002.555,53	16.704.027,44	23.692.607,90	26.419.736,0
08	4.449.246,74	6.436.705,92	7.933.440,70	9.644.293,39	12.493.474,26	17.643.412,21	26.270.296,91	28.931.653,0
09	6.456.402,35	6.362.412,93	8.022.263,43	10.131.47,46	13.493.600,73	19.51.193,10	26.512.345,21	28.679.937,8
10	6.069.901,24	6.406.017,31	7.419.339,15	9.431.622,36	13.212.103,03	17.524.354,35	25.230.940,13	27.378.679,4
11	5.793.919,75	6.179.397,07	7.710.363,13	9.230.597,06	12.725.22,11	13.263.57,13	24.264.155,27	26.593.426,0
12	5.330.721,21	5.455.717,62	7.436.103,30	8.901.400,04	13.305.242,65	16.501.991,36	22.307.130,40	25.543.279,2
TOTAL	40.834.516,94	67.861.631,45	82.241.875,85	102.091.319,39	135.683.315,27	192.976.391,9	267.726.056,3	304.070.949,7

EVOLUTION DES COTISATIONS MENSUELLES (en pessetes)

CULTURA.

CONSCIÈNCIA D'IDENTITAT I FEET NACIONAL.

Jordi Gil i Alava.

CONSCIÈNCIA D'IDENTITAT I FET NACIONAL.

Jordi Gil i Àlava.

La polèmica.

"Com denominar-la? Pronunciaria la paraula "nació"?", es va preguntar Pierre Vilar quan se li va fer impressionant la idea i la vivència de la particularitat catalana (1).

Sobre una acumulació ^{lenta} de treballs ~~■~~, disputes i sobretot manifestacions d'una realitat bategant, ha aflorat una polèmica d'altura, ~~■~~ alhora popularitzada en diaris i revistes, sobre el caràcter del nacionalisme català (i dels moviments nacionalistes de tot arreu) i ^{entre} el caràcter del fet nacional mateix. La distinció pertany a l'ordre de les categories. De ^{entre} les aportacions, podem recordar, d'entrada i sense menystenir ~~les~~ les altres, la de Josep Termes en el Col.loqui d'historiadors celebrat a Barcelona els dies ~~■~~ 3 i 4 de maig del 74 (2), la d'Ernest Lluch, ^{amb el paper} ~~destacant~~ especialment ^{destacant} ~~el paper~~ dels seus articles periodístics (3), la de González Casanova amb el magnífic recull de documents político-jurídics sobre federalisme i autonomia (4), etc. Però ^{és} important ~~de~~ sintetitzar-ne la idea medul·lar: la realitat i la reivindicació nacional té i ha tingut, per damunt de conjuntures polítiques i socials diverses, una significació profundament popular.

La conclusió és correcta. Haver-hi arribat té un valor teòric i pràctic immens. Tal vegada no caldria fer esment que el dilema es planteja respecte a la suposada propietat ^{burguesa} d'aquella realitat i reivindicació o, en d'altres

- (1) Vilar, P.: "Catalunya dins l'Espanya moderna". Edicions 62. Barna 1964.
- (2) Edició patrocinada per la Fundació Jaume Bofill. Barna, 1974.
- (3) "Tele-exprés" 4/2/75, 22/2/75, etc.
- (4) González Casanova, J.A.: "Federalisme i autonomia a Catalunya (1868-1938)". Ed. Curial. Barna, 1974.

estables com són els fenòmens de consciència col·lectiva.

Però aquest article no és d'exègesi historiogràfica, encara que en ~~parteixi~~ ^{parteixi}. El que pretén és plantejar amb ulls d'avui i ^{de} demà quina cosa és aquest país, aquest país nostre.

¿Què és una Nació?

L'acuitat dels processos contemporanis teixits ensems amb elements revolucionaris i nacionals (Irlanda, Indoxina, etc) no ha aconseguit rompre del tot la inquietant hesitació del pensament històric i sociològic davant el problema "nació"(5). En el límit de la ceguesa es situen la concepció racional-normativa, jurídic-positiva (suposadament neutral i objectiva: Estat = Nació), la palinòdia pseudo-progressista "de les contradiccions reals, no vinguen ara amb besties", desarmada davant l'insultant esclat de l'existència nacional, o la simple i indecorosa dimissió d'un Ferran Valls i Taberner el febrer de 1939: "Cataluña ha seguido una falsa ruta y ha llegado en gran parte a ser víctima de su propio extravío"(6). Però qui ha errat el viarany, "Catalunya", o la gran burgesia catalana ^{amb} respecte als seus interessos estrets?

Trenta-tres anys abans, Prat de la Riba elaborà una aproximació genial a la qüestió catalana i al fet nacional (7), de la qual els seus adversaris (de classe, d'ideologia, d'interpretació última de la realitat nacional) no podem sense il·licitud teòrica i civil inferir que conté fatalment i acabadament el desbarat polític i moral susdit. Prat, sobre un vell canemàs historicista, tradicional, institucional-espiritualista, estàtic, natural i organicista, no vacil·la en l'afirmació de la personalitat nacional de Catalunya. El pas des d'un Torres i Bages, p. e., és decisiu. La definició de nació és feta per aposició d'elements, amb una espècie de cloenda que oscil·la entre un nou element de la juxtaposició i la metafísica: "El poble és, doncs, un principi espiritual, una unitat fonamental dels esperits, una mena d'ambient moral,...". Ara bé,

(5) Vilar, Op. cit.

(6) "La falsa ruta", article a "La Vanguardia Española" del 15/2/39. Recordat per González Casanova ^{en} la 1ª pàgina de la introducció del seu llibre.

(7) Prat de la Riba, Enric: "La Nacionalitat Catalana". Ed. Les ales esteses. Barcelona, 1930 (1ª ed. 1906).

Això no és fruit d'un arbitrari particularisme. Barcelona no serà una nació per forta que sigui la consciència barcelonina ni Eivissa, ni la Rioja, La negació del fet nacional (per qui ? En aquest punt la pregunta és obligada) no el fa desaparèixer. Constitueix el mateix pas ideal gratuït de l'ateu que nega l'existència del creient com a tal o, més sovint, ^{el} de quan ja desconeixia l'existència d'Austràlia.

Un grau suficient, deia, de voluntat i consciència d'ésser (no per força d'ésser tot el que hom és). No ens amofai que això no sia exactament avaluable, ja que difícils de mesurar en quantitat ho són, si bé s'hi pensa, la majoria dels fets en sociologia, en història, en la vida col·lectiva i individual. Al Col·loqui d'historiadors hi ha un moment colpidor en ~~discutir-ho~~ ^{el debat} ho:

" Borrell : I què passa avui ? Gent que semblaven morts, a Bretanya, a Occitània, s'aixequen. Això respon la pregunta de quins són pobles i quins no ho són. Ells mateixos ens homiuen,.....és el mateix poble que es defineix.

" Molas : Però, quan hi ha prou poble per a dir-ne nació ? Quan podem parlar de nació ? Quan s'aixequen deu, cinquanta individus ? Quan se n'aixeca la meitat ?.... Movent-nos únicament a nivell de consciència (i de consciència política) no anirem, en precisió, massa lluny.

" Termes : Concideixi o no amb alguns esquemes prefabricats, el fet nacionalitat persisteix.... Cal veure també la nacionalitat com una certa voluntat de ser allò que ets. Ha arribat un moment en el qual també em sembla vàlida l'afirmació de Ventura Gassol: "som catalans perquè volem ser-ho".

Exacte. El nus gordià de les categories sociològiques neoescolàstiques el talla l'espasa de les actituds col·lectives profundes, de la dialèctica voluntat-realitat i voluntat-necessitat (9). Cap historiador seriós no pot dubtar que Polònia, o Irlanda, o Itàlia eren nacions fa tres-cents anys. Perquè existia una consciència polonesa que no ha desaparegut mai des de la seva lenta i sòlida conformació a l'edat mitjana.

Tenim a l'abast de la mà la possibilitat d'una formulació teòrica que ocupi legítimament el res nullius entre les simples dades empíriques, insuficients, i la metafísica, i que expulsi aquesta del terreny que li hem lliurat per timidesa epistemològica. Un instrument, a més, que estalviï

(9) Cuadrat, ~~amb~~ Col·loqui d'historiadors.

part d'allò que ^{tingui} d'artificiós ~~hi ha~~ en la dicotomia "social"- "nacional". Un esbós conceptual senzill, però precís i acabat en si, general, d'altra banda, però amb ^{una} concret nexa amb la realitat hispànica.

Existeix nació quan, sobre una durable base objectiva, existeix una duradora voluntat i ^{una} consciència nacional.

Jordi GIL i ALAVA

LA LITERATURA CATALANA I ELS SEUS LÍMITS

Joaquim MOLAS

En molts d'aspectes, els conceptes de llengua i literatura catalana han estat, són, vacil·lants. Els filòlegs ja han resolt els problemes bàsics relatius a la llengua i, malgrat algunes resistències escadusseres, que no sempre cal atribuir a la ignorància, el concepte de "llengua catalana" està, avui, perfectament establert. El concepte de "literatura catalana", en canvi, ha estat objecte de pocs estudis i, doncs, encara té més d'un problema essencial sense resoldre.

En efecte: per una sèrie de raons, que no cal especificar, els autors nascuts en terres catalanes han utilitzat monogràficament, o no, diverses llengües. Globalment, aquestes llengües són: 1) una de bàsica: la nacional catalana; 2) una de sàvia: el llatí; 3) la dels ^{avantsats} ~~antecessats~~ instal·lats en terres catalanes: l'àrab o l'hebreu; 4) diverses de modernes: el provençal, l'italià, el castellà i el francès. En termes científics, ¿què cal entendre per literatura catalana? ¿Únicament l'escripta en llengua catalana? ¿L'escripta per gent catalana en qualsevol de les llengües que han utilitzat al llarg dels segles? En poc temps de diferència, Martí de Riquer i Jordi Rubió han proposat per al problema dues solucions radicalment distintes. Per al primer, de formació més filològica que no pas històrica, la literatura és una creació de llengua i, doncs, literatura catalana només és aquella escrita en llengua catalana. En canvi, Rubió, de formació més històrica que filològica, entén la literatura com una part de la creació cultural d'un poble o, en termes més moderns, com una proposta de diàleg que l'autor estableix amb una societat determinada. Per tant, per a ell, literatura catalana és l'escripta per la gent catalana en qualsevol de les llengües amb què han intenat d'establir diàleg amb la seva societat.

lació cultural de les diverses classes socials; les hegemòniques, per exemple, no han utilitzat sempre la llengua autòctona (a l'Edat mitjana, el provençal per a la poesia; en el XVIII, el castellà per al pensament o la recerca històrica; etc.); a partir del XIX, les classes populars han vacil·lat entre la llengua pròpia i la castellana (revistes com "L'Esquella de la Torratxa" o "Tramuntana" en català al costat del melodrama, les maçurques o el "TBO" en castellà; Clavé utilitza les dues); 2) els gèneres, segons que estiguin més lligats a la creació cultural (filosofia), o a la creació pura (poesia); 3) la voluntat explícita, o no, de pertanyer a una tradició nacional/cultural determinada o, almenys, de dirigir-se a una societat determinada.

Joaquim Molas

Comunicació a ponència nº 3 :

SOBRE LA DEFINICIÓ DE CULTURA NACIONAL

1.- El problema de definir una cultura nacional

- A) ambigüitats del terme "cultura": àrees, regions, nivells, segments, sectors/espai, "cultura", sentit integral.
- B) pobles i cultures : -problemes de delimitació
-problemes de participació
-factors unificadors

2.- Les cultures nacionals

- A) nació: fenomen específic; cultura nacional, no uniforme.
- B) identificació/delimitació: factors objectius, factors subjectius, factors simbòlics i manipulació.
- C) cultura popular/cultura urbana-"cultura": creació popular, elaboració i reprojectió.
- D) integració i desintegració de les cultures nacionals: la projecció de les elaboracions al·lògenes, ús del poder i paper de les minories dominants.

L'ESpanyOLISME 1936-1945

La present comunicació forma part d'un treball més ampli sobre l'espanyolisme realitzat pel departament de ciència política de l'ICESS.

Les investigacions sobre nacionalisme, en una gran majoria, s'han centrat ^{gairebé} quasi sempre en els nacionalismes reivindicatius i, per tant, vam considerar d'interès l'estudi del nacionalisme de l'Estat-nació, que ~~és el que~~ permet explicar en gran part els moviments d'alliberament nacional.

Existeix, doncs, una contradicció entre les estructures ~~estatals~~ polítiques dominants -l'aparell d'Estat i la seva organització- ~~amb~~ els diversos grups socials i nacionals que es troben dins l'Estat.

Tot Estat, en tant que instrument de classe, tendeix a imposar la seva ideologia i a justificar el seu domini. L'Estat, ^{en referir-se} ~~en referència~~ a una nació ^{meten} ~~se~~ permet ^{tal d'exagerar-ne} ~~aprofitar~~ la consciència de pertànyer a una comunitat ^{ja} existent ^{per} ~~per~~ ^{exagerar} el sentiment comunitari, amagar els factors disgregadors i així ^{acomplir} ~~complir~~ la seva funció de donar cohesió al cos social, ^{tot} ~~utilitzant~~ ^{estatal} l'aparell ~~d'Estat~~ amb els seus mecanismes de reproducció ideològica per a l'expansió d'aquesta "consciència nacional".

La resposta de l'Estat davant el problema que li presenten les nacionalitats existents en el seu si ^{convie} ~~varia~~ en funció de determinades circumstàncies històriques; l'Estat ~~pot utilitzar~~ pot utilitzar ~~els~~ mitjans més radicals per eniquilar i fer ^{desa-} ~~pareixer~~ els elements que les caracteritzen en la mesura que posen en qüestió ^{la idea} ~~l'idea~~ d'Estat-nació, o ^{és} ~~presenten~~ aquests elements diferenciadors com a configuradors d'un patrimoni comú de l'Estat-nació.

Considerem, doncs, que el nacionalisme ~~a~~ espanyolista és un aspecte de ~~la~~ ideologia de les classes dominants que nega l'existència de nacionalitats dins del marc estatal ^{presenta} Espanya com a una entitat nacionalment constituïda, ^{en la qual} ~~situant~~ el valor nació ^{esta situat} ~~per~~ sobre de tot altre valor polític i ^{o pot} ~~oposant-se~~ a tota idea que posi en qüestió la unitat de la Patria.

Ens hem centrat en la figura de Franco ^{perquè} ~~donc~~ en el seu espanyolisme ~~trobem~~ la síntesi de ^{tots els} ~~tants~~ corrents espanyolistes de la dreta tradicional, ~~amb~~ ^{no} ~~amb~~ ^{neixem que} el període escollit ~~es~~ ~~parla~~ en la present comunicació és prou coherent per si mateix, ^{ja que} ~~donc~~ es l'etapa en què es va definint i consolidant el nou Estat sorgit de la victòria militar.

Ens interessa ⁵⁵ destacar que el ~~resultat~~ ^{suport} polític que aconseguí l'Alzamiento fou possible degut al seu caràcter eminentment espanyolista, ^{en el qual la idea} ~~essent l'idea~~ ^{constituiria} de Patria / l'element aglutinador de tot un conglomerat de forces polítiques conservadores que consideraven ~~en~~ la República ^{com} estimuladora ~~del~~ separatisme i posava en perill ~~la~~ unitat de la Patria.

A ~~partir~~ ^{des} de la victòria militar, Durant els primers anys existeix l'intent sistemàtic d'esborrar tot tipus d'elements diferencials, ^{portant} a terme una política de representació que ^{compen} ~~abasta~~ tots els aspectes de la vida col·lectiva de les nacionalitats.

La metodologia seguida ^{en} l'anàlisi dels textos no ha ^{estat} ~~estat~~ la de l'anàlisi de continguts ^{mitjançant} procediments gramaticals sistemàtics, ^{sinó que} hem procedit ~~a~~ buidant ~~els~~ ^{els} textos ~~amb~~ un criteri selectiu general.

Hem ^{utilitzat els} ~~els~~ conceptes ^{utilitzats} ~~utilitzats~~ ^{següents:} Patria, Unidad, Nación, Imperio. ^{Això no vol dir que} ~~aquests~~ conceptes ^{hagin estat} ~~no vol dir que~~ teoritzats per Franco, ^{ja que} Franco no és un teòric, ^{la} immensa majoria de la seva obra són ~~els~~ discursos adreçats a públics molt diferents entre si, ^{i això ens ha fornit uns} ~~els~~ conceptes guia que ens permeten ^{de} deduir el seu pensament polític.

Veiem, doncs, que poques vegades Franco ~~te~~ ~~necessitat~~ necessitat de definir la nació: ~~no~~ considera la seva existència. ~~no~~ òbvia i inqüestionable.

Les fonts bibliogràfiques utilitzades són recopilacions i antologies dels discursos de Franco. Totes les recopilacions oficials, d'editorials oficials, comencen ~~en~~ ^{en} termes cronològics amb el Discurso de la Unificación, és a dir, ^{el discurs del} 19 d'abril de 1937.

Només una interessantíssima recopilació no oficial, Colección de proclamas y arengas, que publica ^{la} sorprenent proclama en què parla de "movimiento español y republicano".

No", ~~només~~ ^{només} aquesta recopilació fa referència als discursos anteriors al 19-IV-37.

Les recopilacions oficials no inclouen ^{el} ~~el~~ textos tan importants com el discurs d'acceptació del ^{carrec de} Cap d'Estat ^{com} i altres proclames de la "Junta de Defensa".

L'Alzamiento ^{en els} ~~seu~~ seus inicis.

Les primeres proclames de Franco Podem dir que són les clàssiques de tot "pronunciament militar. Franco ~~justifica~~ el justifica considerant-lo ~~com~~ inevitable i provocat per la política anticonstitucional que seguí la República en relació a les institucions tradicionals, Franco ^{qualificada per} ~~la~~ ~~considerada~~ ^{de} disgregadora i que posava en perill l'existència de la Pàtria. L'Alzamiento ^{arran} ~~a partir~~ de les ~~mal~~malsons a la corrupció governamental ofereix la seva política d'ordre i de regeneració nacional amb el suport del sector més ~~spanyolista~~ espanyolista de l'Exèrcit i amb la pretensió última de salvar ~~la~~ la Pàtria.

" Españoles: A cuantos sentís el santo amor a España, a los que en las filas del Ejército y la Armada habéis hecho profesión de fe en el servicio de la Patria, a cuantos jurásteis defenderla de sus enemigos hasta perder la vida, la nación os llama en su defensa (...). ¿ Es que podemos abandonar a España a los enemigos de la Patria con proceder cobarde y traidor entregándola sin lucha ni resistencia? # # Eso no! Que lo hagan los traidores; pero no lo haremos los que juramos defenderla, (...). La Constitución por todos suspendida y vulnerada sufre un eclipse total; ni igualdad ante la ley; ni libertad, ~~aherrojada~~ aherrrojada por la tiranía; ni fraternidad, cuando el odio y el crimen han sustituido el mutuo respeto; ni unidad de la Patria, amenazada por el desgarramiento territorial, más que por el regionalismo, que los poderes fomentan (...). Pero frente a esto, ^{frente} ~~lo~~ lo que ofrecemos una guerra sin cuartel ^{a los} a los explotadores de la política, a los engañadores del obrero honrado, a los extranjeros y a los extranjerizantes, que directa o solapadamente intentan destruir a España, en estos momentos es España entera que se levanta pidiendo paz, fraternidad y ~~just~~ justicia; en todas las regiones, el Ejército, la Marina y las Fuerzas de Orden Público se levantan a defender a la Patria.

(...) del forzoso ~~naufregia~~ naufragio que sufrirán algunos ensayos legislativos sabremos salvar cuanto sea compatible con la paz interior de España y su anhelo de grandeza, haciendo reales en nuestra Patria por primera vez y en este orden la triología 'fraternidad libertad y igualdad'. Españoles: !! Viva España!! !! Viva el ^h honrado pueblo español!! (Alocución al iniciarse el Alzamiento, Sta. Cruz de Tenerife 18-VII-1936).

" El Ejército y la Marina, apartados por convicción y por deber de las luchas partidistas, pero fieles a su consigna suprema de derramar su sangre por la Patria, extienden hoy su brazo armado para detener a España al borde mismo del abismo (...). No nos detendrán nada ni nadie. En esta hora suprema en que suena en nuestros oídos la voz emocionante de la historia y el grito desgarrador del porvenir, ~~nos~~

nos lanzamos a la empresa ~~sagrada~~ sagrada de salvar a la Patria que se hunde. Españoles! Fundidos todos en un supremo anhelo gritemos con religioso fervor: Viva España! (Proclama de la Junta Suprema Militar, 19-VII-1936).

"España! España!. Este es el grito que, desgarrando nuestro corazón de españoles, nos une en esta magnífica epopeya de la reconquista de nuestra Patria. Santuario de la Patria han sido siempre los cuarteles españoles. Por la gloria y el prestigio de España luchamos en las campañas coloniales. Sin embargo no era la vida de España la que entonces se ventilaba. Por eso no es extraño que, cuando llegan momentos tan graves para la Patria como los que estamos viviendo, todas las guarniciones y hasta todas las instituciones han lanzado el grito. (Tetuán, 25-VII-1936).

"No se trata de justificar una actuación que por ser íntegramente nacional no precisa de ~~ningún~~ razonamiento. España, al invocar este nombre lo hago con toda la unción de mi amor. España desde muy lejos sufría el daño de unas actividades de muy variada índole, entre las cuales no fue la menos perjudicial-hay que reconocerlo-la de una corriente de intelectualidad equivocada que, despreciando todo lo que significaba pensamiento verdaderamente nacional, tenía preferencias por cuanto de estrambótico ~~se~~ se generaba en otros países... (Discurso programa al pueblo español, 1-X-1936).

Tot i la ^{vaguetat} ~~vaguetat~~ de les primeres proclames, veiem ja elements importants que caracteritzaran al franquisme ^{durant} ~~al llarg~~ de tota la seva trajectòria, a ^{mes} ~~part~~ del seu caràcter nacionalista, Franco ja presenta com ~~a~~ un dels seus principals objectius ^{la} ~~la~~ creació d'un gran "Movimiento Nacional" ~~amb~~, inicialment definit com a republicà (expressió que ^{queda} ~~de veure~~ ^{reflectida} en una primera edició de les seves primeres proclames, ^{i que} ~~desapareix~~ posteriorment).

"Este es un movimiento nacional español y republicano que salvará a España del caos en que se pretendía hundirla. (22-VII-36).

Aquest "Movimiento" ^{haurà de} ~~haurà de~~ ser el creador d'una nova "conciencia nacional" que faci ^{possible} ~~possible~~ superar les diferències objectives existents dins l'Estat (nacionals i de classe). Franco fa constants referències a ^{ello} ~~el~~ que anomenarà "justicia social" explicitant que l'Alzamiento no està en contra de les conquestes de la classe treballadora, ni de les autonomies regionals sempre que no posin en perill l'unitat de la Patria. Franco tot i inicialment ^{que} ~~pendes~~ ^{pregue} el poder amb una certa provisionalitat ja dona ~~axenta~~ ^{axenta} a entendre la ^{possibilitat} ~~possibilitat~~ d'allargar la seva gestió ^{durant tot} ~~el temps~~ que consideri necessari per ~~a~~ la consecució dels seus objectius, i ^{ss} ~~assumirà~~ ^{durant tot} des ~~del~~ primer moment el paper de reconstrucció ^{de} ~~de~~ la Patria recuperada ^{de} ~~de~~ el seu passat històric.

"No tema el proletariado represiones al uso de los métodos políticos; ninguna conquista legítima, ningún postulado humano, ningún progreso registrado y vivo en ~~ixs~~ las relaciones modernas del trabajo y del capital, serán suprimidos, regateados o negados. Antes al contrario, animados por el pueblo a tomar, siquiera provisionalmente, la representación de España, y batiéndose los hijos del pueblo junto a nuestros soldados, sabemos que sólo merecemos el poder, y así lo comenzamos a ejercer, para honrar a España y para redimir a los humildes de todos los estragadores cautiverios a que se vieron sometidos, (Burgos, 24-VII-36).

"Nada tienen que temer de nosotros ni las legítimas autonomías regionales ni las conquistas intangibles de la clase trabajadora. Sólo seremos inflexibles con quienes, con la máscara de la democracia, se empeñan en mantener una dictadura criminal y anti-patriótica, dócil a las consignas de los enemigos de España, (Proclama de la Junta ~~XXXXXX~~ de Defensa ~~XXXXXX~~ Suprema Militar, 19-VII-36).

"Poned en mis manos a España, yo os aseguro que mi pulso no temblará, que mi mano estará firme. Llevaré a la Patria a los más alto o moriré en el empeño (...). Ni un momento más del que nos señala la alteza de nuestra aspiración patriótica detentaremos el poder; pero tampoco dejaremos el gobierno de España un minuto ~~antes~~ antes de lo que nos exija el restablecimiento de la paz auténtica, de la disciplina efectiva, del orden absoluto, de la autoridad digna y del decoro nacional, cifrando, sobre todo género de consideraciones, en la Suprema que nos convocó en este árduo empeño: ¡Levantar, desagraviar, servir a España! (Burgos, 24-VII-1936).

PÀTRIA

de la ideologia nacionalista ~~la~~ condició d'arrelament la vinculació psicològica que senten els homes envers llur nació (entesa com a comunitat humana específica), o envers ^{allò} ~~el~~ que ells creuen ~~la~~ que és la seva "nació". Aquesta nació ^{es} ~~pot~~ pot idealitzar ~~per~~ per ~~se~~ convertir-se en una entitat ⁿtràscendent, on es sintetitzin una sèrie de "signes" específics de la comunitat (una determinada ^{visió} ~~dallò~~ que es presenta com la història pròpia, la llengua, etc.), o que, ~~en~~ sense ésser exclusius de la comunitat, són considerats com a elements conformadors ~~de~~ de la mateixa (~~de~~ la religió, p.e.), al marge ~~de~~ que els ^{augmentats} ~~elements~~ elements puguin existir en d'altres comunitats. X Com més idealitzada és la comunitat i més es refusa de posar aquesta idea de nació en referència a la realitat humana existent en un moment concret, més irracional tendirà a ésser la vinculació psicològica de l'individu a una comunitat que es presenta cada cop més allunyada de la ~~seva~~ seva immediatesa.

La idea de Pàtria correspon a la idealització de la nació, i pot suscitar l'adhesió de la majoria ~~del~~ del cos social en la mesura ~~en~~ que sintetitza els valors comunitaris. Podem dir que Pàtria és una idea extremadament integradora, la qual cosa implica una gran importància política, ^{ja que} ~~doncs~~ l'actuació en nom de la Pàtria no és ~~solament~~ ~~l'actuació~~ l'actuació en nom de la comunitat total, sinó en nom dels valors, dels "signes" que constitueixen l'essència de la comunitat, i que ~~pot~~ ^{pot} reforçar la vinculació irracional dels individus a la mateixa. L'adhesió a la Pàtria no és tant l'adhesió a la comunitat que hom pot percebre immediatament, trencada per conflictes antagònics, ~~sinó~~ ⁿ sinó a una comunitat ⁿtràscendent que recull els valors ~~de~~ comunitaris. "Valors comunitaris" ~~que~~ que, evidentment, varien segons qui na sigui la postura política ~~des~~ de la qual es parla de Pàtria.

En el cas de Franco, el concepte de Pàtria és el més important de la seva obra. En el període estudiat (la guerra i la ~~immediata~~ postguerra) el llenguatge bèl·lic ocupa un lloc preponderant, i la idea

de Pàtria, amb totes les seves connotacions emotives, és un element de mobilització ~~aprove~~ ^{esdevindrà} aprofitat a fons. En el cas del franquisme, la Pàtria ~~passa a ser~~ ^{esdevindrà} l'element legitimador per excel·lència del règim que sorgeix precisament d'una victòria militar.

La Pàtria (sempre la Pàtria espanyola) no és la comunitat present, és la comunitat ideal que lliga amb els fets heroics de tot el passat i, en la història més immediata, amb els "Caïdos". El sacrifici dels "Caïdos" serà utilitzat constantment per Franco ^{enfrent} ~~la~~ a un auditori forçpsament receptiu per la sanglant realitat de la guerra, per recordar el deure dels vius de no fer estèril la lluita dels morts per la Pàtria. Aquest context ^{mateixa} bèl·lic i la personalitat ~~de~~ de Franco expliquen la visió de l'Exèrcit com el guardià de les essències Pàtries sublevat contra el règim antipatriòtic de la República. L'Exèrcit, ~~en~~ ^{per} salvar la Pàtria, trenca un període de davallada de la història d'Espanya i la col·loca altre cop en el camí de la "grandezza" i de l'"Imperio". Això implicarà fer de la Pàtria el catalitzador de totes les adhesions, tornar-la incompatible amb qualsevol idea de divisió, entre les quals són les més perilloses les que constitueixen l'obsessió de la dreta reaccionària espanyola: la lluita de classes i el "separatisme".

Una idea prou reveladora de l'intent de fer de la Pàtria el punt indiscutible i font ^{tota} d'autoritat, és la presentació del binomi "Pàtria-madre". Es tracta de donar connotacions el més benèfiques possible a la idea de Pàtria, i resulta particularment útil el presentar la imatge de "madre" de tots sense distinció, que s'ocupa especialment dels desvalguts i a la qual cal obeir.

Totes aquestes formulacions ens porten a considerar la Pàtria com la font de ^{la} legitimitat del franquisme. Si el liberalisme situava la Nació (com la font de ^{la} sobirania) per sobre de l'existència real dels homes concrets, però aquests (o un sector d' ^{aquests:} ~~aquests~~ els propietaris) configuraven periòdicament la voluntat "nacional", el franquisme fa sortir la seva legitimitat del fet d'haver "sal-

vat" a la Pàtria, una Pàtria que també es situa per sobre dels homes concrets, però que en cap cas ^{no} conformen la voluntat de la Pàtria, sinó que es limiten a acceptar-la.

NACIÓ

Si la idea de Pàtria és explícitament present en els textos de Franco, la ^{para} idea de nació ha calgut, en certa manera, reconstruir-la. La raó és bastant evident: per a Franco, Espanya ~~estat~~ (l'Estat espanyol) és una nació, i això és previ a qualsevol teorització política. No és un concepte important per si mateix en el conjunt de l'obra de Franco, però si estudiem el nacionalisme espanyolista, cal veure quin contingut dona a la idea de nació espanyola. Ho fem intentant ~~descobrir~~ descobrir quins són els elements que presenta com "objectius", els elements que configuren la realitat d'Espanya com a comunitat humana amb especificitats nacionals homogènies. Per a Franco "lo nacional" és un punt de referència prou important com per caracteritzar el seu règim, el Movimiento, i, en definitiva, el seu bàndol, que rep precisament el qualificatiu de "nacional". No "nacionalista" (encara que no refusi aquesta denominació), amb les implicacions de política partidària de tots els "ismes", sino "nacional"; i si el seu bàndol era "el de la nació", l'enemic i tot ~~el~~ que s'oposa al seu bàndol, queda exclòs del cos social, és anti-nacional.

L'element més important que configura Espanya és la història. Espanya s'ha format amb un procés històric ^{unificador} que ha culminat en els Reis Catòlics. A partir d'ells, Espanya com a unitat es converteix en el subjecte d'un ~~devenir~~ devenir històric concebut cíclicament, com una successió de períodes de grandesa i de decadència. En els moments de davallada del 136, la nació pot existir com a tal gràcies als protagonistes del redreçament que la "salven": el Caudillo, el Movimiento, l'exèrcit, els quals configuren un règim nacional, adequat i corresponent a la "nació", ~~enfront~~ de sistemes "importats". Aquest règim és el cridat a realitzar el destí imperial d'Espanya, un destí d'ex-

en el seu bàndol, ideològicament possible en base a la idea d'Espanya que sostenien tots els franquistes, era necessària per a la victòria. Però la unitat d'Espanya era també l'objectiu de la victòria: la dominació de la dreta era més difícil a través d'autonomies que distorsionaven l'aparell de l'Estat tradicional, i la unitat significava també la superació de la lluita de classes en la tasca col·lectiva "nacional".

El que es dona, doncs, és un culte a la unitat en tots els espais de la vida política; Franco afirma i alhora propugna la unitat a tots nivells, sintetitzada en la famosa frase "la unidad de los hombres y las tierras de España,". És prou sabut ^{que és mentada} ~~com la dita~~ "unidad" va suposar l'anul·lació de les fórmules autonòmiques per les quals havien lluitat els pobles de l'Estat espanyol, i ^{que} ~~com~~ el qualificatiu "separatista" i la persecució conseqüent van caure fins i tot sobre les més tímides formulacions regionalistes. Fins i tot els furs, ~~ella~~ el règim autonòmic "tradicional", són tractats positivament ^{en} ~~per~~ els discursos de Franco només ^{en relació} a les zones fidels (com Navarra), ^{però pas en} ~~no~~ els ^{en que} ~~en~~ llocs ^{podrien} potenciar reivindicacions autonomistes dissimulades.

IMPERI

La idea d'Imperi és consubstancial a la Falange i no rebutjable per les altres forces que composaven el Movimiento, en la mesura ~~41~~ ~~44~~ que l'Imperi va lligat a la idea d'"Espanya grande" que tots accepten. En aquest sentit, Franco és un imperialista "històric" més que territorial, ^{atès} ~~desat~~ que reivindica un imperi en la mesura en que històricament la grandesa d'Espanya ha anat lligada a la possessió d'un Imperi. Un Imperi que no ha de ser territorial per força, sinó que pot ser també espiritual, cultural.

El resultat de la guerra mundial va potenciar la interpretació de l'Imperi com ~~expansió territorial~~ expansió ^{ligada per} ~~esta~~ espiritual d'Espanya, Franco ~~ligada~~ a la crítica del liberalisme, el qual va engendrar

la desunió provocadora de la pèrdua de l'Imperi. També ~~se~~ presenta
rà la tasca imperial com una tasca religiosa, ^{tot} remarcant el caràc-
ter missioner i "desinteressat" de l'Imperi, i com una tasca co-
l.lectiva ^{en}front ^{de} la qual calia consolidar la unitat ~~evitant~~ ^{evitant} els ~~seus~~ ^{seus}
obstacles del separatisme i de l'enfrontament de classes.

Xavier ARBÓS i
Antoni PUIGSECH

El Noucentisme, una ideologia político-cultural

Josep MARGADES

comunicació sobre el noucentisme (resum)

La finalitat de la present comunicació és la d'apuntar una interpretació crítica del Noucentisme a Catalunya, integradora dels diversos fenòmens d'àmbit supraestructural que el configuren i en projecten l'abast al llarg d'un període històric crucial. Prèvia revisió dels parcials estudis existents sobre el tema i a partir de les escasses aportacions vàlides, totes d'una intencionalitat marginal, s'hi proposa una valoració conceptual i metòdica que contribueixi a la tasca fa poc iniciada de superar l'abisme existent, en el si de la historiografia catalana, entre la història del fet cultural i la dels fets socio-político-econòmics. Contràriament a ^{que} ~~al·lo~~ ~~sosté~~ ~~l'idealisme~~ ~~burgès~~, que ha volgut veure en el Noucentisme un moviment estrictament culturalista, que comptaria per al seu desenvolupament amb l'ajut desinteressat dels òrgans de poder creats per la classe hegemònica del Principat durant les primeres dècades de segle, l'anàlisi detinguda del programa teòric i de les seves realitzacions en l'àmbit de les institucions i de les arts, ens mostra el Noucentisme com el moviment político-cultural que tipifica entre el 1906 i el 1923, aproximadament, les aspiracions de la burgesia catalana de fer-se amb els mitjans de producció ideològica i cultural necessaris ~~per~~ ~~per~~ sancionar, a través del poder emanat d'organismes governamentals autòctons, la seva situació de privilegi i, en definitiva, el seu domini de classe en tant que posseïdora dels mitjans de producció material. Cal veure, doncs, en el Noucentisme, més que no pas la simple actitud d'adhesió d'una èlite intel·lectual a la política de partit de la Lliga, el fenomen ideològic global que formula en un pla ideal i dogmàtic els interessos dels nuclis més actius de la burgesia catalana, tot proposant-los en qualitat de valors universals i de pautes de conducta social a la resta de la col·lectivitat. Una intelligentsia novament fidel, després dels esqueixaments del tombant de segle, als objectius de la seva classe i amb desig d'autojustificar-se, i una burgesia necessitada d'instruments d'expressió i de difusió propis, s'esforçaran conjuntament a conciliar en un programa d'ac-

ció unitària política i cultura. El resultat serà una ideologia -en el sentit que dóna Althusser al terme- de caire nacionalista, no identificable en cap cas amb separatisme, de composició sincrètica, amb deliberades pretensions soteriològiques i d'actituds i procediments racionals i pragmàtics. Les seves realitzacions més importants -per bé que hom pugui atribuir-li d'haver contribuït eficaçment a possibilitar la caşolana "Machtergreifung" que suposava l'obtenció de la Mancomunitat- seran essencialment d'ordre docent, lingüístic i artístic, sobretot a partir del moment en què, arran de la conflictivitat originada per la Gran Guerra i les tensions socio-econòmiques resultants, es produeixi la disjunció definitiva dels objectius polítics i culturals.

En tant que allò que conforma i que constitueix pròpiament tota ideologia és el llenguatge en què es concreta -els signes lingüístics i iconogràfics en què en concentra el diseg-, és a través de l'anàlisi d'aquest llenguatge que hom pot verificar els processos d'emascarament, deformació i idealització dels interessos reals a què la ideologia respon.

Una anàlisi d'aquest tipus es mostra com a especialment esclaridora en el cas d'una ideologia com la noucentista, que fa explícitament de la manipulació del llenguatge l'eina d'acció més eficaç del seu ideari.

A partir de mots ja preexistents i d'altres, pocs, encunyats de nou, els noucentistes elaboren un discurs ideològic que procedeix simultàniament per assimilació englobadora, reflectida en la polisèmia dels mots claus, i per reducció discriminatòria, amb la contraposició d'aquests mots a d'altres pretesament antinòmics. La finalitat d'aquesta maniobra, inconscientment motivada, és, ultra l'emascarament ja al·ludit, la d'influir activament en l'esdevenir-se històric pel procediment d'anticipar-se a dir la història, d'enunciar-la d'acord amb els punts programàtics de la ideologia i esperar que, d'aquest modelatge en el pla analògic que brinda el llenguatge i les diferents arts, en resulti una acció suprastructural susceptible de projectar-se en l'àmbit de les realitats socio-polítiques i, en darrera instància, econòmiques.

Aquesta creença absoluta en les virtualitats operatives del llenguatge i

de l'expressió artística, derivada en part del "wishful thinking" que tota ideologia comporta i, en bona part també, de concepcions lingüístico-literàries vigents durant el segle XIX, redundarà a la llarga en benefici de la llengua i del fet cultural en conjunt. Uns criteris de ~~depuració~~ ^{perfeccionament} basats en una depuració d'acord amb ortodoxos cànons formals -homologables amb els que hom pretenia d'implantar per tal de regular els afers político-socials de la comunitat- sotmetran a un sedàs rigorós les abundoses innovacions introduïdes pel modernisme i endegaran i justificaran la producció artística. En aquest sentit, cal remarcar com el Noucentisme no constitueix pròpiament cap escola o corrent artístic-literari, en primer lloc per les motivacions i finalitats polítiques sobradament esmentades, en segon lloc, pel fet que els pressupostos teòrico-crítics sobre què s'assenta la pràctica de l'art i la literatura traeixen, més que no pas un codi intern de normes destinades a aportar canvis formals concrets, la projecció dels esquemes ideològics globals en el camp de la teorització literària, pictòrica, etc. Precisar, doncs -al marge d'anàlisis formals i de l'objectivació de l'innegable valor assolit per moltes de les ~~obres~~ ^{produccions} artístic-literàries inspirades pel Noucentisme- fins a quin punt les obres d'art i de literatura revelen la ideologia que ha propiciat llur creació i delimitar el grau d'influència que pot haver exercit sobre elles el discurs ideològic materialitzat, en aquest cas, en forma d'estètica i de poètica, constitueix bàsicament al meu entendre la ~~qüestió~~ ^{qüestió} primordial que ha de dilucidar tota aproximació històrica al Noucentisme. Només així, partint de la correlació que s'estableix en la dimensió ideològica entre motivacions sòcio-polítiques i producció artístic-cultural, ha d'ésser possible d'interpretar dialècticament fenòmens supraestructurals d'abast tan complex com el Noucentisme.

josep murgades barceló

La integració del immigrants a la societat catalana. Esquema per a una discussió.

La importància del fet immigratori a Catalunya és literalment sensacional. Més de la ~~mitat~~ dels habitants de Barcelona han nascut fora de Catalunya. I si a la resta del territori la proporció és menor, ^{per això} no deixa de ser important. És clar per tant que els immigrants han de jugar un paper decisiu en el futur de la societat catalana. És natural que els catalans ens preguntem per la manera i la mesura de la integració dels immigrants en aquesta societat.

Com és fàcil ~~de~~ ^{la majoria d'immigrants} imaginar ~~acaben~~ ^{les} per adoptar formes de comportament de la societat on s'instalen. Sense un mínim ~~de~~ ^{de} adaptació no arribaríem ni a sobreviure. Però ^{allò} que a nosaltres ens preocupa dels immigrants no és aquesta adaptació que podem considerar purament pasiva, ^{fet de} sinó el ~~saber~~ ^{si} es produeix una veritable integració social. ~~Entenem~~ ^{per} integració l'acceptació més o menys conscient ^{de} uns sistemes ^{de valors} i la identificació amb uns projectes ^{col·lectius} propis de la societat on s'ha instal·lat.

^{resolde la qüestió de} Per ~~decidir~~ ^{si} els immigrants arriben a integrar-se en la societat catalana, i en quin grau ho aconsegueixen, podem utilitzar una sèrie de tècniques pròpies de la psicologia, de la sociologia o de l'antropologia cultural ^{destinades} a ~~avaluar~~ ^{avaluar} els comportaments i les actituds a nivell ~~col·lectiu~~ ^{col·lectiu}, Però és evident que ~~merament~~ ^{merament}

~~per decidir si els immigrants s'integren a la societat catalana i en quina mesura s'integren, cal que estem primer d'acord en la definició de la societat catalana.~~

Perquè si entenem la societat catalana de maneres diferents, també seran diferents els criteris amb ^{que} ~~que~~ ^{judicarem} la integració dels immigrants, i ~~canje~~ ^{canje} les recomanacions que ~~facilitar~~ ^{facilitar} la integració. ^{igualment diferents}

Aquestes notes pretenen presentar ^{una} forma esquemàtica ^{les} diferents maneres ^{de} ~~de~~ ^{entendre} ~~entendre~~ la societat catalana i els criteris ~~de~~ ^{de} integració dels immigrants per ~~facilitar~~ ^{facilitar} una discussió sobre aquest tema.

- Les quatre maneres ~~de~~ ^{de} entendre la societat catalana que proposo ~~son~~ ^{son} són:
- La societat catalana, ^{una} ~~una~~ societat industrialitzada i urbanitzada.
 - La societat catalana, definida per la cultura catalana.
 - La societat catalana, ^{una} ~~una~~ societat bicultural.

-La societat catalana, ^{una} societat capitalista.

La Societat catalana, ~~era~~ una societat urbana industrial.

Encara que ~~aquesta~~ ^{la} denominació no sigui exacta si s'aplica a alguns sectors de la societat catalana, ~~esta més que justificada en el seu conjunt~~ ^{en el seu conjunt resulta perfectament justificada} sobretot si la comparem amb les societats de procedència dels immigrants.

La societat urbana industrial té una sèrie de característiques: racionalització, predomini de la tècnica, impersonalitat de les relacions, importància de la instrucció, importància dels ^{mitjans} ~~medis~~ de comunicació, canvis freqüents, mobilitat social, etc. Característiques prou conegudes, que trobem ^{semblantment} ~~en forma similar~~ en totes les regions urbanitzades i industrialitzades del món, i també a Catalunya.

La integració de l'immigrant en ^{una} ~~la~~ societat així definida consisteix en la progressiva adquisició de les formes de vida que corresponen a aquestes característiques i ^{en la} ~~de~~ la mentalitat que les inspira: motivació ^{en} ~~vers~~ el consum, ^{en} ~~vers~~ l'èxit, ^{en} ~~vers~~ l'ascens social. I encara que en aquesta societat l'èxit en definitiva és individual, ^{homés} ~~s'obté~~ s'aconsegueix a través de alguna forma de col·laboració i de organització col·lectiva.

A partir de ~~esta~~ ^{resulta} aquesta descripció ~~és~~ ^{facil} ~~facil~~ imaginar criteris per mesurar el grau ~~de~~ ^{de} integració de l'immigrant.

Pel comentari crític

Aquesta manera de entendre la relació entre immigració i societat catalana podem considerar que és la normal en un sociòleg empíric ⁱ sense preocupacions ideològiques.

L'interès i la riquesa de possibilitats ~~de~~ ^{de} aquest punt de vista són innegables. La majoria dels problemes ~~amb~~ ^{amb} que ~~de~~ ^{de} fet s'ha de ~~enfrentar~~ ^{enfrentar} l'immigrant estan clarament relacionats amb les característiques que defineixen aquesta societat, i és en l'esforç ^{d'adaptació} ~~per adaptar~~ a les situacions que li planteja que es va conformant la seva nova personalitat. Problemes i canvis que, ~~de~~ ^{de} altra banda, són comuns als emigrants que arriben ~~del~~ ^{del} món es traslladen a territoris amb un alt nivell ~~de~~ ^{de} urbanització i ~~de~~ ^{de} industrialització, i sobre els ^{quels} ~~quels~~ la sociologia ens ofereix molts estudis.

Cal afegir, encara, la facilitat amb que des d'aquesta posició es poden proposar criteris d'integració que en definitiva seran criteris de exit social, i ^{es poden} recomanar mesures per afavorir la integració, definida tal com s'acaba de dir.

En canvi, l'absència d'una preocupació ideologica explicita limita l'abast ^{del} aquest punt de vista i ~~la~~ impossibilita pràcticament ^{la seva} conversió en un programa polític.

2. La societat catalana, definida per la cultura catalana.

La societat catalana és una societat complexa, constituïda per grups de molt diversa ^{mena} tipus que ^{man} tenen entre si relacions molt variades, però en definitiva ^{all} que unifica i identifica aquesta societat és una cultura, concretament la cultura catalana.

La cultura catalana és una cultura amb característiques pròpies, que s'expressa en una llengua pròpia i que constitueix ~~la~~ la societat catalana en nació, ^{malgrat} ~~que~~ que aquest fet no tingui ^{encara} en la actualitat una traducció política.

Des d'aquesta perspectiva la integració de l'emigrant és fàcil de definir i de mesurar. L'^{immigrat} emigrant s'integra en la societat catalana en la mesura en que assimila la cultura catalana, o sigui, en la mesura en que adquireix la llengua i en que s'identifica amb una tradició i amb un projecte col·lectiu dirigit en darrer terme a promoure la plenitud cultural i política de Catalunya.

Pel comentari crític

Es la postura natural pels que identifiquen societat catalana i cultura catalana.

Pel comentari crític cal tenir en compte que aquesta postura ^{es desprèn d'una} ~~resulta de una~~ determinada concepció de la societat, o per ser més exactes, dels "pobles", madurada ^(la) llarg del segle XIX i que ^{és a} la base dels ^{moviments} nacionalistes: cada poble que mereix aquest nom té una cultura pròpia i està destinat a realitzar-se políticament en una nació.

En certs casos, i aquest és el cas de Catalunya, a la identificació "poble-cultura-nació" s'afegeix la identificació "cultura-llengua", i per tant "llengua-nació" ("la llengua és penyora de nacionalitat", per dir-ho amb una frase famosa).

Finalment aquesta concepció ^{es pot} ~~substantiva~~ completar ~~amb~~ amb certes idees sobre el "carac

ter nacional" (peculiaritats personals que presenten tots els individus d'un mateix poble) i sobre les "peculiaritats culturals" (cada cultura té certes peculiaritats que són intraduibils, perquè la llengua té precisament les peculiaritats de la cultura que expressa).

Aquesta postura té un avantatge evident: la seva claredat i simplicitat. És també el seu major inconvenient: les relacions entre societat, cultura i formes polítiques són bastant més complicades ^{d'allò} ~~que~~ que una formulació simplista ~~deixa entendre~~ ^{no ho pot fer semblar.}

Fixem-nos només en un punt que ens afecta directament. La concepció nacional de les cultures dona per suposat que cada unitat "poble-cultura-nació" té uns límits definits, encara que moltes vegades no coincideixin amb els límits polítics dels Estats.

Però, quins són els límits de "poble català-cultura-llengua-nació"? És de la Catalunya estricta, ^o ~~o~~ els de les terres catalanes?

N'hi ha prou ^{de} ~~per~~ plantejar la pregunta per adonar-se ~~de~~ que les relacions entre societat-territori i societat-receptacle ~~de~~ una cultura són més complicades que ^{no pas} una simple identificació. I el mateix diem de les relacions entre cultures diferents, més complexes que ^{no pas} la simple juxtaposició.

^{en} ~~en~~ quant a la seva aplicació a la pràctica, aquesta postura té també l'avantatge ~~de~~ ^{de} la senzillesa i la claredat. És fàcil ^{de} ~~de~~ mesurar, ^{arran d'} ~~de~~ ella, el grau d'integració de l'immigrant -que equival al seu grau de catalanització- o proposar una política d'integració de la immigració.

Tot i així,

Es poden ~~per~~ plantejar dues objeccions de principi:

Primer, que qualsevol posició nacionalista produeix amb facilitat un perjudici i una discriminació en contra de l'immigrant. Ja sé que a Catalunya aquest perjudici i aquesta discriminació ~~son~~ ^{son} mínims, però no es pot negar que ^{tracta d'} ~~és~~ una possibilitat real.

Segon, que l'esforç per integrar els immigrants a la cultura catalana pot provocar resistències i ^{insistit} ~~les~~ dubtes sobre la seva legitimitat democràtica. L'immigrant podria ^{ria} ~~op~~ obrar-hi una altra manera de ^a ~~de~~ entendre la cultura a Catalunya.

La societat catalana, ~~com~~ una societat bicultural.

Desd^a aquest punt de vista, la societat catalana, ^{a causa dels} ~~degut a~~ segles d'integració en l'espai polític espanyol, és una societat bicultural, en la qual coexisteixen formes culturals pròpies i formes culturals comuns a tot l'àmbit hispànic, ~~les~~ les, unes, amb les, altres, mes o menys relacionades. ^{Arran} ~~Com a resultat~~ d'aquest biculturalisme, el projecte col.lectiu de la societat catalana ha de tenir en compte i ~~enllaçar-se~~ ^{s'ha d'enllaçar} amb els projectes col.lectius espanyols.

Desd^a aquesta perspectiva, definir i mesurar la integració de l'immigrant és molt menys fàcil i clar que en el cas anterior, perquè no s'ofereixen criteris decisius.

El fet
 que l'immigrant arribi a parlar ~~en~~ català es pot considerar una mostra d'integració, però el ^{fet} que no arribi a parlar ~~en~~ no vol dir, necessàriament, que no s'hagi integrat. ~~Però~~ L'adscripció ^a un projecte col.lectiu determinat, ^{Tampoc no es} pot considerar ~~un~~ un signe decisiu. De fet, en aquesta perspectiva només, ^{ps} poden oferir ~~un~~ criteris subjectius. L'immigrant està integrat en la societat catalana quan ell mateix ^{no} ~~es~~ considera així, ^{quan} es considera català i manifesta el desig de ^{continuar} ~~seguir~~ essent-ho, si viviu quines siguin les seves opcions col.lectives o la llengua en ^{la} qual s'expressa.

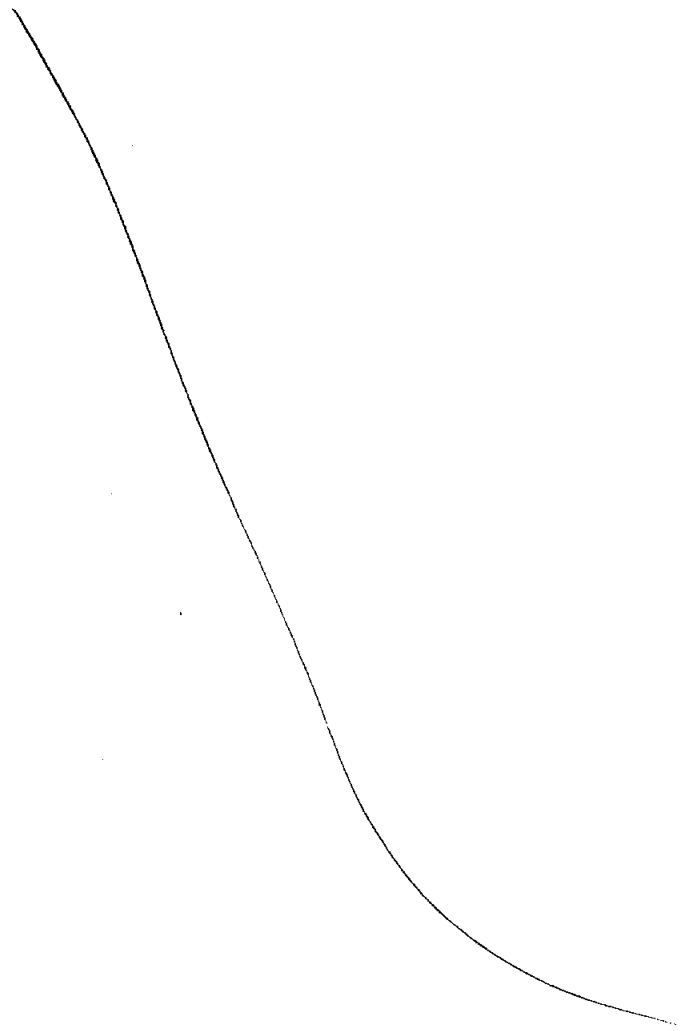
Pel comentari crític.

Aquesta ^{postura} ~~postura~~ rarament es presenta ^{d'una} forma estructurada. La majoria de les vegades ^{qued} ~~es~~ sobrentesa en les crítiques a la postura anterior.

Aquestes crítiques poden venir ^{de part} dels que se senten solidaris de la cultura espanyola en sentit estricte -cas de molts no catalans, escriptors o sociòlegs- quan s'ocupen dels problemes de Catalunya. Però poden venir també ^{de part} de catalans que senten escassa simpatia per les postures nacionalistes extremes.

↓ cal afegir encara que les crítiques poden venir ^{també} ~~amb~~ una ^{posició} ~~postura~~ marxista, a la qual ^{al} tot seguit em referiré.

Quant a la crítica ^{posició} de la postura bicultural, resulta difícil de plantejar, ^{atès} ~~de~~
~~la~~ seva mateixa imprecisió. La tasca resulta més fàcil ^{en els casos en} ~~les~~ ~~posicions~~ ~~vaga-~~
~~es~~ que es presenta ben articulada, ^{tant en} ~~sigui~~ ~~defensa~~ la igualtat de les dues cul-
 tures ^{com en} ~~se~~ ~~defensa~~ la subordinació d'una a l'altra. Però generalment es trac-
 ta de punts de vista aïllats i que, ~~al~~ ~~més~~, no coincideixen, d'un autor a l'altre,
 sobre el valor ^{d'ambdues} ~~de~~ ~~ambdues~~ cultures ^{sobre} i l'enriquiment que suposa el ^{fer} ~~participar~~
 entre ~~elles~~ ^{el} dues. O sobre ^{sobre} ~~pes~~ dels compromisos històrics i la solidaritat entre les
 terres que constitueixen Espanya.

La societat catalana, ~~com~~ una societat capitalista

Des d'un punt de vista marxista, ~~el~~ ser capitalista no és una característica entre d'altres d'una determinada societat, sinó el seu caràcter essencial. I la societat catalana és una societat capitalista.

Una societat capitalista vol dir una societat dividida en dues classes antagoniques, una societat ~~on~~ ^{la qual} la majoria dels immigrants ^{hi} s'incorporen ^{com} a la classe obrera. Des d'aquesta perspectiva, considerar que la integració de l'immigrant ~~a~~ la societat catalana consisteix essencialment en la seva catalanització, equival a posar-lo al servei de la classe burgesa, que es la que dirigeix i domina la societat i la cultura catalanes.

La integració plena i autèntica de l'immigrant ~~a~~ la societat catalana ^{no} ~~serà~~ ^{no} serà possible quan, amb l'adveniment del socialisme, s'acabi el conflicte entre les classes socials. Mentre ~~a~~ això no arribi, el progrés en la integració de l'immigrant ^{consistirà en l'enfortiment} de la seva consciència de classe i en la seva participació en els projectes col·lectius de la classe obrera.

Pel comentari crític.

~~Des~~ ^{Des} que es tracta d'un plantejament explícitament marxista, ^{si hi podien aduir,} ~~a~~ favor i en contra ~~contra d'ell es podrien aduir~~ tots els arguments que entren en joc en una controvèrsia sobre el marxisme, controvèrsia que aquí no tindria ^{de plantejar.} sentit ~~perquè~~.

Però ~~en aquesta~~ cal dir ~~que~~ que l'acceptació del marxisme no resol ^{pas} els problemes plantejats per l'existència de cultures nacionals. Certament, coneixem textos programàtics que enuncien les respostes marxistes a la "qüestió nacional", però, quan es tracta d'enfrontar-se amb situacions nacionals concretes, la cosa ^{resulta} ~~és~~ menys clara.

En realitat, el marxisme coneix ~~a~~ la pràctica diferents solucions als ~~a~~ problemes de les nacionalitats, i és possible ^{de} preguntar-se, per exemple, si, una vegada

establert el socialisme a la península ibèrica, les relacions de Catalunya amb
 Castella serien del tipus de les que avui ^(la República de Ucraïna amb) ~~la República Russa~~ ^{manilla} ~~del tipus de~~ ^{seu, de}
 les que avui ^{manté} la República de Rumania amb la Unió de Repúbliques Soviètiques.

En un àmbit més propi ^{xim} i de transcendència pràctica més ^{immediata}, podem plan-
 tejar moltes preguntes. ~~Es que~~ ^{es que} ~~el fet~~ ^{el fet} que l'immigrant aprengui a parlar ~~en~~
 català, afavoreix o no la seva integració ~~a~~ la classe obrera? Si creiem que sí,
 caldrà, desde la perspectiva en la qual ara ens situem, promoure l'aprenentatj
 del català ^{entre} ~~els~~ immigrants. Però si creiem que no, tot i acceptar ~~l'~~
 l'ensenyament del català als immigrants, sostindrem que la informació dirigida a l'immigrant ha
 de ^{per} ~~redactar~~ ^{da} en castellà ^{tal} per ^{tal} accelerar la seva presa de consciència de classe.

Més greu ^{resulta} ~~es~~ encara la pregunta sobre com es reforça més la consciència de cla-
 sse de l'obrer immigrant. Si convocant-lo a tasques col·lectives que posin en
 joc la seva solidaritat amb obrers d'altres regions o ^{pe} ~~convocant-lo~~ a tasques col-
 lectives que impliquin la seva solidaritat amb altres grups socials i polítics catalans.

^{costaria gens}
 No ~~seria difícil~~ ^{costaria gens} formular altres preguntes, igualment difícils de contestar. Però
 no són necessàries per demostrar que, si ^{de} ~~des~~ ^{de} ~~la~~ marxisme és relativament
 fàcil criticar el nacionalisme burgès, a l'hora de proposar una solució pròpia
 reapareixen les dificultats. Concretament, ^{en allò} ~~que~~ ^{en allò} que fa referència a la nostra
 situació, tots els marxistes estan naturalment d'acord ~~en~~ que la integració de
 l'immigrant significa en primer lloc, la ^{peva} ~~integració~~ ^{peva} a la classe obrera, ~~i~~ que
 l'alliberament de la societat i de la cultura catalana ~~passa~~ ^{passa} per l'establiment del
 socialisme, però a l'hora de definir el futur de la societat catalana sembla que
 es tornen a dividir entre ^{aquells} ~~que~~ ^{aquells} que l'identifiquen amb el de la cultura catalana i
^{aquells} ~~que~~ ^{aquells} que l'entenen bicultural. I així, la discussió resta oberta.

Literatura "nacional" i literatura "dialectal"

Comunicació de RAMON SUGRANYES DE FRANCH

(text definitiu)

El fet d'emprar una llengua autòctona com instrument de creació literària respon cada dia més, en la literatura actual d'arreu del món, a un desig d'autenticitat. La renai-xença de les literatures escrites en parlars locals, després de la commoció romàntica, estava marcada d'una bona dosi de localisme conservador - o de fidelitat a una tradició venerable. Avui, en ~~canvi~~, es presenta com un element de renovació, sovint en polèmica contra el conservadorisme. La preocupació angoixosa pels problemes immediats de l'home condueix la literatura actual a la recerca d'una relació adequada entre la paraula i l'objecte, entre el llenguatge i la realitat. I és important de constatar que aquest fenomen - com tants d'altres de l'art del nostre temps - és universal.

Per això ens trobem enfront d'una crisi del llenguatge "acadèmic", perceptible a tot arreu. Si els segles humanistes tendien a la unificació - i en tot cas a l'homogeneïtzació - dels llenguatges, avui tendim altra vegada a la diversificació. Diversificació social - o sociològica, si es vol, - de la llengua escrita, en primer lloc, puix que la ~~llengua escrita~~ acull tota mena de formes de llenguatge que adés n'estaven proscri-tes: en la novellística - i fins i tot en la poesia - actuals abunden les expressions que hom hauria titllat no fa gaires anys d'escandaloses. Però aquest no és el meu tema ací. I el deixaré de banda. El que m'interessa ara, pensant en la situació ~~en~~ als Països Catalans, és la diversificació que bé caldrà anomenar "dialectal" o geogràfica de la llengua impresa en els llibres (1).

De sobres coneixem l'ambigüitat de l'apellació "dialecte". És un terme que pertany a la lingüística, no a la literatura. I entre els dialectòlegs, hom considera generalment que l'ob-jecte de llur ciència és un "parlar natural", "lequel n'a con-nu que rarement l'honneur d'être employé comme langue écrite" - diu Sever POP (2). És a dir, tot el contrari d'una llengua "literària". D'altra banda, tots sabem la càrrega afectiva - i per a nosaltres ofensiva !- que hom ha volgut donar a la paraula "dialecto". És hora tanmateix de desembarassar-nos d'aquests complexos.

Per a caracteritzar la situació actual de la literatura en els Països Catalans, no crec poder recórrer a cap altre terme. Les manifestacions literàries del Principat, de Valèn-cia, de les Illes i de la Catalunya Nord mantenen amb la uni-tat ideal "literatura catalana" la mateixa tensió dialèctica que existia entre la "raggione dialettale" italiana dels se-gles passats i la unitat ideal d'una literatura "italiana" : unes i altres són formes "dialectals" d'una única literatura nacional catalana.

Literatura
/

El model italià anterior a la unitat política de la península itàlica - per explicar el qual fou forjada la noció de "raggione dialettale", - em sembla molt apropiat per explicar la nostra situació. Durant molts segles, degut a l'absència d'un centre polític nacional, la literatura italiana fou caracteritzada per la coexistència de les literatures dialectals. Les diverses regions de la península ~~italiana~~ itàlica eren prou ~~fortes~~ vives per mantenir cadascuna una personalitat cultural pròpia, per bé que no tancada. I entre elles s'establien els intercanvis que permetien la referència constant a la unitat. L'exemple de Goldoni, escrivint teatre tantost en venecià, tantost en toscà, o el de Manzoni, quan dubtava de si escriuria els seus Promessi sposi en el dialecte lombard de Milà o en la llengua ideal, que ja començava a ésser anomenada italiana, són prou significatius.

La situació catalana actual és en molts punts anàloga. Els Països Catalans afirmen - i amb raó - una autonomia remarkable de cara al centre econòmic i cultural, Barcelona. La qual cosa no ha impedit que els moviments culturals barcelonins tinguessin de cara als Països Catalans una força informadora comparable a la de Florència en totes les parts, i en el parlar una influència semblant a la del dialecte toscà en la formació de la llengua literària italiana. Amb la gran diferència que Florència no posseï gairebé mai-tret de breus moments històrics - la puixança econòmica i política de Barcelona.

Un altre exemple, de signe contrari però no menys interessant, ens l'ofereix actualment l'Amèrica llatina. Al cap de cinc segles d'assimilació cultural - i sobre tot literària - ~~per~~ per part d'Espanya, l'Amèrica de llengua espanyola descobreix avui dia la seva identitat cultural. Més ben dit, les seves múltiples identitats culturals. I això es tradueix en una florida extraordinària de poetes i de novel·listes. I si fins fa trenta o quaranta anys ningú a cap país d'Amèrica no gosava escriure sinó en la llengua acadèmica castellana, la gran novel·la llatinoamericana actual afirma conscientment les característiques pròpies de cada país, tant del punt de vista lingüístic com socio-polític. Aquest és a hores d'ara un dels fets més remarcables de la literatura universal. Amb la contrapartida ~~que~~ que l'Amèrica llatina, més que qualsevol altra gran regió del món, manifesta al mateix temps una veritable consciència continental. Ara bé, el ciment d'aqueixa comunitat, molt més que la geografia o l'economia (basta pensar en la immensitat dels territoris que van de Mèxic fins a la Patagònia), és la unitat fonamental de la llengua. Una unitat, però, que el fenomen de diferenciació que estem analitzant fa ~~cada dia~~ més "ideal" : una llengua única per damunt de les modalitats locals, cada dia més reconegudes en la pròpia expressió literària. "Si licet parva componere magnis", en una escala desmesurada de milers de kilòmetres i de milions d'habitants, la relació dialèctica de les literatures dels diferents països ~~del~~ llatinoamericans amb una unitat cultural postulada i voluntària és anàloga a la des Països Catalans. La literatura de tots els països d'Amèrica espanyola és de llengua castellana, però amb característiques pròpies. Com és catalana la de tots els Països Catalans, però amb característiques pròpies. I el paper de l'Acadèmia espanyola de la llengua i de la seva gramàtica no és molt diferent del de l'Institut d'Estudis Catalans i de les seves normes...

Des de la perspectiva que acabo de dibuixar, el mèrit primordial de la gran empresa restauradora de Pompeu Fabra és l'acollença que va saber donar a les formes lingüístiques no barcelonines. Així tenim avui una llengua normalitzada, però respectuosa de les modalitats dialectals. Sobre tot en l'ortografia (3). Car si per a un català oriental no hi ha cap raó fonètica que imposi que el plural de casa sigui cases - puix que ambdues finals corresponen al so d'e neutra -, cap lleidatà ni cap valencià no reconeixeria la seva pronúncia en la grafia casas, sortosament abandonada(4). I el mateix criteri inspira les decisions successives de l'Institut d'Estudis Catalans en matèria ortogràfica : així el recó que figura en la primera edició del diccionari Fabra (1932) ha esdevingut el raó i l'imperatiu del verb venir és vine i no vina, com escrivíem en la nostra joventut - ambdós per mor de la pronúncia valenciana.

Cal que quedi ben clar, però, que quan jo parlo de literatures "dialectals" les situa a l'interior de la literatura nacional catalana. De portes enfora, la literatura catalana ocupa una posició perfectament independent en relació amb les altres, tant de cara a Espanya com de cara a França. Literàriament parlant i en una visió diacrònica del problema, no hi ha gairebé cap influència històrica de les altres regions de la Península Ibèrica damunt de la literatura catalana. Les lletres catalanes i les castellanen en particular han seguit ~~llurs~~ llurs camins separadament, des de l'edat mitjana fins a la renaixença romàntica i fins al modernisme català - de vint anys més vell que el castellà. Si una influència pot ésser assenyalada, serà la dels catalans traductors de la Divina Comèdia o del Decameró o bé imitadors del "roman courtois" francès en la literatura castellana de finals de l'edat mitjana i la d'Ausiàs March en la poesia castellana del segle XVI. En canvi, durant cinc segles de dependència política respecte a Castella, no he pogut trobar sinó tres noms de catalans del Principat que hagin reeixit a esdevenir escriptors de valor en llengua castellana : Joan Boscà, a primeries del XVI, Manuel de Cabanyes, als inicis del romanticisme i... Eugeni d'Ors !

La situació de la literatura occitana, pel que fa a les seves relacions amb la francesa, és radicalment diferent. A França, a partir del segle XVI, les "províncies" es plaçaren en un estat de submissió cultural, en bona part lliurement consentida, respecte del centre indiscutible, Paris. Amb una doble conseqüència : d'una banda, el diàleg cultural de les províncies entre elles cessà gairebé del tot; d'altra banda, la producció occitana, a partir de la renaixença de Tolosa del 1610, acusà sovint la influència francesa, de la mateixa manera que els escriptors del "Midi" cercaren de fer-se un nom en la literatura "nacional". (No oblidem, per exemple, que Mistral i Roumanille corresponien entre ells en francès !). Per això és avui tan difícil la integració literària del diferents Països Occitans i les lletres hi són en situació d'alienació o de dependència de cara a les lletres franceses o bé, en certs moments, per reacció, d'antindomia. Però mai de completa independència com és el cas de la literatura catalana dins el conjunt espanyol.

I aqueixa darrera constatació^{a)} ens porta a dir un mot de la realitat més complexa de tots els Països Catalans, que és la Catalunya Nord. No crec que cap dels qui som ací reunits tingui el més mínim dubte ~~de~~ que la literatura rossellonesa és literatura catalana. De fet, els escriptors d'aquesta part de Catalunya acceptaren de bell antuvi, sense ~~gaires~~ dificultats, les normes lingüístiques de l'Institut d'Estudis Catalans. I amb això demostraren que la seva producció pertany a aqueixa unitat ideal que hem considerat ací com la literatura nacional catalana. Però, ~~per~~ d'altra banda, fóra perfectament comprensible que no poguessin deixar de sentir-se solidaris del escriptors occitans. Uns i altres es troben en una anàloga situació local en front dels problemes polítics i culturals de França(5). Ací com a València - en un context político-cultural ~~anàleg~~ -, l'única ~~actitud~~ actitud que ens pertoca a nosaltres, catalans del Principat i sobre tot de Barcelona, és la de comprendre que ~~la major~~ les varietats dialectals constitueixen potser la major riquesa de la nostra literatura.

semblant
H

- 1) Cfr. Josep ROCA PONS: Introducció a l'estudi de la llengua catalana, Barcelona 1971, p.11.
- 2) Sever POP: La dialectologie, vol.I, Louvain 1949, p. X.
- 3) Cfr. Joan COROMINES: El que s'ha de saber de la llengua catalana, Mallorca 1954, p.65; Josep ROCA PONS, loc.cit. p. 55.
- 4) Pompeu FABRA: Contribució a la gramàtica de la llengua catalana, Barcelona 1898, p. 34 i s.
- 5) És important de remarcar que, en la seva vasta enquesta sobre la literatura occitana moderna, la Srta Fausta GARAVINI (L'Emperi d'ou s'oulevu. La ragione dialettale nella Francia d'oc, Milano-Napoli 1967) inclou al menys dos poe-
~~tes~~ tes catalans del Rosselló, Joan Sebastià Pons i Jordi Pere Cerdà (pp. 254-260 i 285-289).

DEBAT

Corredor. D'aquí a pocs dies, en aquesta mateixa sala es celebrarà un congrés de mexicanistes francesos, i fa quinze dies jo mateix em trobava en un congrés d'hispanistes francesos. Ara bé, nosaltres estem procedint de la mateixa manera que fèiem els hispanistes i que faran els mexicanistes, és a dir, partim d'unes bases ja fonamentades. Però lamento que en el curs del programa ens haguem deixat de preguntar unes qüestions essencials: què són els Països Catalans?, què representen actualment?, quines possibilitats polítiques tenen?, quins camins tenen oberts?, què podem fer, encara que actuem des de punts de vista diferents?

Com que l'auditori és gairebé jove, potser esteu acostumats a aquests tipus de reunions. Jo, en canvi, que desgraciadament no sóc jove, recordo -i perdoneu l'al·lusió personal- que l'any 1932 (per tant fa 44 anys) ja vaig fer una campanya electoral per totes les comarques gironines; és a dir, fa 44 anys ja sabia què era entrar en contacte amb les grans masses populars. Això a vosaltres us ha estat impossible, evidentment, però cal saber que la comunicació directa amb la gent i això que fem aquí són dues coses molt diferents. La força de les circumstàncies de tots aquests anys ens ha acostumat al fet que tot allò que es deia o feia tinguéssim un abast forçosament molt limitat. Les circumstàncies possiblement canviaran, i aleshores caldrà buscar un altre sistema de comunicació més efectiu. Aleshores, les preguntes que he plantejat es presentaran d'una manera brutal, perquè no s'hi pronunciaran solament intel·lectuals, com ara fem aquí. Penseu que el 90% de la població ni fa comunicacions, ni escriu articles, ni publica llibres, però, com a l'any 1932, aquest 90% de la població té una manera de fer-se conèixer, de manifestar-se, de pronunciar-se.

Tothom sap com comença això dels Països Catalans? Perquè al principi es parlava de països de llengua catalana. Comença en unes circumstàncies molt greus, els anys 1943, 1944, 1945, 1946, amb una revista que surt a... Feia molts anys que tot el que era positiu ja s'havia esfondrat, i això era especialment evident a Catalunya (no tant al conjunt dels Països Catalans, alguns dels quals, com Mallorca, tenien un pes molt menor). L'any 1932 vaig escriure un article, quan es començava a parlar de tot això de Països Catalans, i vaig enviar-lo a una revista, però es van espantar i no van publicar-lo, perquè jo parlava del perill del felipisme i això era una mica exagerat, ho reconec. Però aquest canvi d'òptica entorn dels Països Catalans no ens ha de fer perdre de vista l'aspecte fonamental de la qüestió i allò que en constitueix el factor decisiu: la zona barcelonina. Que es treballi a fons, que es continui amb entusiasme tot això dels Països Catalans, però o bé la zona barcelonina serà catalana i mantindrà la seva influència en aquest sentit arreu de tot el conglomerat, o bé d'aquí a 40 anys el tema dels Països Catalans serà només objecte d'ocupació d'alguns folkloristes i d'alguns erudits.

Cirici. Voldria dir algunes coses entorn del tema del Noucentisme. S'ha citat especialment el treball de Marfany, per exemple, i més de passada el de Molas i Castellet. La teoria d'acord amb la qual Marfany sembla vertebrar una relació entre la política de la Lliga i el Noucentisme, en el sentit d'identificar el Noucentisme com una adhesió dels intel·lectuals a la política de la Lliga, la considero no solament equivocada sinó radicalment al revés. Jo penso que la Lliga és justament la destructora del Noucentisme, perquè no li interessava per a res. Naturalment, intentà de conviure-hi mentre el Noucentisme li semblà dòcil, però quan ja no li semblà dòcil intentà destruir-lo. No entraré en la part literària, sinó en l'artística, i observaré que el Noucentisme s'engendrà en un pensament essencialment d'esquerra. Pensem que quan Eugeni d'Ors mira d'implantar a la pràctica el Noucentisme com a art oficial i introdueix Torres Garcia al Palau de la Generalitat amb la tolerància de Prat de la Riba, en aquells moments Eugeni d'Ors passava precisament la seva etapa de vel·leïtats socialistes. D'altra banda, Torres Garcia era un home profundament d'esquerra, que procurà introduir la seva ideologia progressista en les pintures del Palau. A la fi, Ors va ser expulsat de la Lliga perquè no es conformà a les ortodòxies ideològiques que la Lliga exigia; sabem que el pretext de l'expulsió fou administratiu, però el motiu era ideològic: Ors havia patrocinat l'edició d'un llibre de William Morris, un socialista, un capítol del qual elogia, en certa manera,

l'amor lliure. Torres Garcia fou expulsat ja en temps de Puig i Cadafalch perquè les pintures, segons el parer d'un bisbe que les va veure, eren paganes. L'actitud de Sunyer, el màxim representant de la pintura noucentista, és la d'un home d'esquerres tota la seva vida. Com també ho és la dels arquitectes Puig Gairal i Francesc Galí. Galí, el veritable creador del Noucentisme com a estil nacional, creador de l'escola fonamental d'on havien de sortir tots els arquitectes, pintors i escultors noucentistes, tingué un paper de relleu durant els anys de la guerra civil, al costat de la República, i fou exiliat i empresonat.

El paper artístic de la gent de la Lliga, en canvi, és ben divers. Cambó fou un home adherit al Modernisme amb una mena de fidelitat artística que el portava, per exemple, a voler tots els mobles de casa seva (d'en Busquets) completament modernistes en una època en què el Modernisme era passat de moda. D'altra banda, el pintor predilecte de la Lliga i personalment del senyor Cambó (i ja no parlem del bisbat de Vic, que li encomanà la Catedral) fou Sert, un modernista totalment fora d'època.

Resulta curiós el cas de Puig i Cadafalch. Tingué una etapa bastant progressista, en la qual sortí del Modernisme i participà en la renovació tecnològica, en la modernització i l'uropeïtzació de Catalunya, i en la qual adoptà l'arquitectura vienesa, en correspondència a aquella etapa que en certa manera podríem qualificar de "catalanisme i electrificació". Però aquest primer intent dels polítics de la Lliga de constituir-se en capdavanters de la modernització del país acaba en el moment en què el liberalisme porta massa força per als seus contraris. Aleshores Puig i Cadafalch trencà amb l'arquitectura moderna de la seva casa Trinxet i es convertí en el monumentalista arquitecte del projecte de l'exposició d'indústries elèctriques, comparable a l'estil de la dictadura de Primo de Rivera.

Em sembla, doncs, que si analitzem els fets d'acord amb el mètode d'estudi del llenguatge artístic n'hem de desprendre que la Lliga és l'antítesi del Noucentisme.

Murgades. Jo tampoc no penso que el Noucentisme, la ideologia i la campanya pel domini dels mitjans de producció ideològica, sigui una elaboració única i exclusiva de la gent de la Lliga. Ja he explicat que no entenc per Noucentisme un corrent literari o estètic, sinó bàsicament una ideologia que es projecta en el camp de la producció artística i literària. Pertoca als crítics literaris formalistes i als crítics d'art estudiar en què consisteix exactament l'aportació artística noucentista. Jo n'estudio el discurs ideològic, la poètica i l'estètica que pretén de justificar i a la vegada d'endegar la producció artística. Textos com els de Martí Casanoves, Josep Aragay o Torres Garcia, per citar només teòrics de l'estètica, traeixen en un cent per cent els punts clau de la ideologia noucentista. Certament, és ben possible que al senyor Cambó li agradessin els pintors modernistes, però jo no em refereixo mai a casos concrets. En aquest sentit, per exemple, no crec pas que el Noucentisme s'hagi d'identificar amb el senyor Eugeni d'Ors, que era simplement un verbalitzador, ni tampoc amb les actituds dels diferents intel·lectuals. El Noucentisme és un fenomen global de la burgesia que afecta totes les classes socials. Un fenomen inconscientment motivat per uns determinats interessos, que són els d'una determinada classe, i que després s'estén a la resta de classes.

Cirici. A mi em sembla que la Lliga muntà l'operació hàbil de constituir-se en capítol del país, i arran d'això volgué integrar coses que de fet eren profundament antitètiques amb la seva pròpia política, com una manera d'exercir un domini sobre la col·lectivitat.

Ferrer. Jo em dedico a la literatura, però penso ^{que} no cal dedicar-s'hi per veure la importància i la repercussió, l'any 1976, de dues preguntes que no respondré: què és la literatura? i què és la literatura catalana? Entorn de la literatura catalana, voldria manllevar la frase d'un poeta que ha estat citat i aplicar-la a la meua manera; si no m'equivoco, diu així: "Il faudrait d'avoir perdu tout esprit *de rigueur* pour essayer de définir la littérature catalane". I contestaria amb les paraules d'un altre poeta, un professor universitari que s'ho deixà

i anava repetint: "apaga y vámonos". Si no apaguem i pleguem, he de fer dues preguntes, una al senyor Molas i l'altra al senyor Sugranyes.

D'acord amb la idea sostinguda per en Molas que la literatura catalana és una literatura nacional, resultat de les quatre literatures regionals (regionals totes quatre, tant la de les Illes com la del Principat); com s'haurien d'estudiar aquestes literatures regionals, amb un punt de vista regional o amb una perspectiva nacional?

Voldria que Sugranyes m'expliqués una seva frase en la qual, si l'he entesa bé, jo substituiria el mot "ideal", que ell subratlla, pel mot "real". Es tracta de la frase: "una unitat, però que el fenomen de diferenciació que estem analitzant fa cada dia més real".

Molas. M'ha sorprès la pregunta, perquè sap bé que crec en una sola literatura, la nacional catalana. Però per una sèrie de circumstàncies històriques, les literatures regionals catalanes són autònomes durant unes èpoques molt determinades (iniciades potser el segle XV o segur el XVI, i acabades el segle XIX o el XX). En aquest sentit, la literatura nacional catalana és el resultat de l'evolució de les literatures regionals catalanes. Hi ha una sola literatura, la literatura nacional catalana: és la que hem d'estudiar. I en principi, per raons d'eficàcia, quan es fan grans panorames s'ha de tendir a simplificar i a esquematitzar. Per això parlem de literatura nacional catalana. Ara bé, des d'una òptica científica s'han d'estudiar les literatures regionals i fins i tot les locals, perquè una literatura nacional és sempre conseqüència d'unes literatures regionals i locals. Si no s'admet això penso que es poden donar versions molt deformades de les literatures nacionals. Per exemple, el problema del segle XVIII i del desconeixement de les literatures regionals del Rosselló i de Menorca: el seu descobriment i estudi ens permet de reedificar tota la literatura nacional del segle XVIII.

Sugranyes. Només unes paraules d'aclariment entorn dels mots "ideal" i "real". Quan parlo d'unitat ideal a propòsit de les diferents manifestacions literàries locals (prefereixo no anomenar-les regionals), arrelades a un parlar determinat, em refereixo a la seva relació dialèctica ideal amb una unitat ideal que és la literatura catalana. Es tracta d'una realitat, indubtablement, però de quina forma ho és? Qui de nosaltres pot dir que parla català? Tots parlem una certa modalitat del català i ens expressem amb una certa modalitat local.

X. Em sembla que les preguntes del senyor Sugranyes són una mica tautològiques. Aquí hi ha una sèrie de problemes molt urgents per a la gent que es dedica a la literatura de creació. Hem de reconèixer l'escassa i dubtosa qualitat de la literatura catalana de creació, més o menys contemporània.

Marcet. Tot primer he de manifestar que em sento un xic desplaçada enmig d'aquestes intervencions de lingüistes distingits. En el cas del Rosselló, els problemes de llengua no són problemes que afectin únicament l'àmbit de la literatura i de la lingüística, sinó que més aviat són del domini de la política i de la història. La revolució catalana de 1640 es va fer contra dues accions que el govern de Madrid realitzava completament juntes: la centralització i la castellanització. Per això aquesta revolució de 1640 em sembla l'arquetipus històric de tots els moviments contemporanis. Això s'oblida molt sovint. Ara bé, la lluita contra la centralització i la castellanització són també traduïbles al Rosselló. És exactament el mateix problema, el de l'afirmació de la pròpia personalitat en una lluita contra la centralització i la francesització. Per què els rossellonesos, i em refereixo al conjunt de Catalunya Nord, per expressar-se utilitzen més el francès que no pas el català? Els motius, en el cas dels escriptors, són molt senzills: fins recentment els era pràcticament impossible de fer-se editar i, sobretot, la política central de descatalanització ha estat sistemàtica. Ja el 1672, molt poc després de l'anexió, Lluís XIV utilitzà l'ensenyament de la llengua francesa al Rosselló per obtenir l'obediència dels nord-catalans. És un cas únic, es tracta d'una temptativa d'escolarització, que també comprenia les

noies, per tal de francesitzar la regió i d'obtenir un relligament de les poblacions nord-catalanes o dels comtats a la política francesa. Es tracta del primer exemple d'una utilització sistemàtica de l'escola amb uns objectius polítics molt precisos.

Això no significa un èxit total d'aquesta política de francesització, perquè si la burgesia perpinyanesa aprengué el francès ho féu purament per ambició política i social, però ella mateixa restà profundament catalana. N'és un exemple, a finals del segle XVIII, el jurisconsult perpinyanès Francesc ~~Plassà~~, el qual, tot i publicar les seves obres en francès, escrivia els esborranys i les notes marginals dels seus textos en català, prova que quan reflexionava per ell mateix ho feia en català.

L'altre temps fort de la francesització de Catalunya Nord fou, naturalment, la III República amb la seva escola gratuïta, laica i obligatòria. Des d'aquell moment, per tant, ja no es pot parlar més d'una traïció de la burgesia nacional nord-catalana, sinó més aviat d'un moviment i un procés d'aculturació i d'alienació col·lectiva sistemàtica, que afectava no solament una categoria social sinó el conjunt de les poblacions rosselloneses.

Aquest fet explica que la Renaixença a finals del segle XIX del catalanisme al Rosselló fos el fenomen d'una "élite" intel·lectual, sense connexió ni base populars i amb un aspecte més aviat artificial. Això també està lligat al moviment felibre, i fins i tot un poeta com Josep Sebastià Pons no es pot estudiar fora d'aquest marc.

Hi ha, per tant, una espècie de recuperació política del fenomen lingüístic i literari, amb una finalitat política contrària a la de l'etapa anterior. En l'àmbit d'una "cultura popular" podríem citar també la producció cultural d'"Un Tal" i les seves catalanades, una temptativa de crear una literatura popular catalana ^{mitjançant} l'ús de gal·licismes i d'una mentalitat de tipus francès amb una vaga coloració catalana. Cal entendre això en el marc d'una política que consisteix a considerar la catalanitat com una actitud mental inferior. Però hem de consignar també, actualment, la reacció contrària en curs i la temptativa de fer coincidir precisament l'elitisme de certs escriptors o poetes catalans amb un fons popular ferm i segur que, malgrat tot, sempre ha subsistit. L'exemple que em sembla millor, en aquest sentit, és el de Jordi Pere Cerdà.

Amb tot, allò que em sembla més important de remarcar és que al Rosselló els problemes de llengua i de cultura són, des de 1659, problemes polítics.

DUES ALTERNATIVES A LA POLITICA CULTURAL AL MUNICIPI.

Celia CAÑELLAS
Rosa TORAN

La creació de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona.

Introducció.-

Avui dia se'ns fa evident la necessitat d'una escola alhora pública i catalana . Aquesta necessitat ens porta sovint a cercar, en moments històrics on Catalunya ha gaudit d'unes institucions polítiques pròpies , els precedents que ens permetin demarcar-la.

Habitualment, l'acció cultural de la Generalitat-encara que remarcant-ne les diferències - es fa entroncar amb les propostes renovadores de la Mancomunitat i ens trobem amb la paradoxa que només es parla de l'Ajuntament barceloní quan cal fer referència al Patronat Escolar, no ^{pas} perquè s'ignori l'existència d'una obra cultural pròpia ^{sinó} ~~però~~ si pel desconeixement que hi ha del seu caràcter i funcionament .

Poca gent s'ha dedicat a estudiar les activitats culturals del Municipi. Les úniques publicacions que en parlen son fullets i llibres editats per la ~~pròpia~~ ^{mateixa} Comissió de Cultura (CC.), que naturalment tenen un caire propagandístic . A part dels treballs de Jordi Mohés, de més abast , només ens trobem amb la referència dels articles i llibre de Joaquim VENTALLÓ (Les escoles populars ahir i avui . Nova Terra. 1968) que, escrits en ~~el~~ moment molt concret ~~del~~ ^{del} traspàs de les escoles municipals a l'Estat , tenen un interès més conjuntural que històric .

Per entendre les realitzacions de la CC. es inexcusable situar-la al moment històric en el qual neix .

(.) Aquest treball es part d'un més extens , realitzat amb un ajut de la Fundació Jaume Bofill .

Catalunya , l'any 1916.-

Quan es creà la CC., el mes de gener de 1916, Catalunya ~~est~~ vivia les repercussions del conflicte europeu: les classes benestants s'enriquien amb la neutralitat, les classes populars s'empobriren amb ~~de~~ l'augment dels preus, la tensió social s'agreujà ~~per~~ ^{va amb} l'encariment dels productes bàsics, la tensió política enfrontant ~~la~~ la burgesia industrial com a les classes populars ~~amb~~ ^a la ineficàcia del règim monàrquic i centralista ...

Per tal de poder refer el país, la Lliga Regionalista aspirà al reconeixement polític de la personalitat de Catalunya, ~~la~~ reivindicació que enllaçava ^{va} amb l'eufòria dels corrents nacionalistes ~~de~~ l'Europa, però que ni tan sols la victòria aliada ~~no~~ ^{ajudà} a assolir.

L'altra sortida possible a una ~~situació~~ ^{per} ~~tant~~ crítica ^{per} ~~pre~~conitzada pels grups republicans ~~la~~ ^{per} substitució del règim monàrquic centralista per un règim republicà, amb ^{un} govern elegit pel vot popular ~~i~~ que, naturalment, també garantiria el reconeixement de la nacionalitat catalana ~~dintre~~ una federació de pobles ibèrics.

La correlació de forces socials a Catalunya és singular ~~en~~ respecte al context hispànic. Les inquietuds de canvi, que, per exemple, explicita la ciutat de Barcelona, quan dóna els seus vots a candidats republicans o regionalistes, no ~~tenen~~ ^{pràcticament} cap paral·lel en el conjunt espanyol. on encara predomina el joc brut dels cacics.

Els republicans es resignen ^{en} a la impossibilitat immediata de canvi, i els regionalistes cerquen perspectives de futur introduint la seva "força regeneradora" en els organismes de poder als quals el govern central permet accedir.

Així, el possibilisme esdevé ⁱⁿ la sortida política on s'acollien tots els grups ^{amb} ~~que~~ ~~tenen~~ en aquells moments ⁱⁿ més empenta ~~del~~ ~~nostre~~ país. Una diferència notable ~~estrebà~~ ^{consistí} en el fet que la Lliga, conscient del

pàper que la llengua i la cultura tenen en la gestació i ^{la} consolidació dels nacionalismes , sabent ~~in~~incloure el joc polític en cadascun dels organismes locals , en el marc d'una estratègia comuna , un dels objectius principals de la qual ~~serà~~ fer renéixer des d'unes institucions públiques , un determinat concepte de cultura catalana .

A la Diputació de Barcelona i a la Mancomunitat , la Lliga arribà ~~a~~ a exercir una autèntica tasca directriu , en ocupar els seus prohoms els càrregs presidencials , amb l'aquiescència o la tolerància de la majoria de diputats . Però aquesta actuació de la Lliga no deixà d'airejar ^{un} gran recel entre els republicans -tant radicals com nacionalistes - que no dubtaren d'acusar ~~a~~ Prat i als seus , de nous cacics de Catalunya.

La coexistència s'aconsegüí ~~en~~ també en les campanyes públiques per obtenir del govern central concessions dirigides a la revitalització econòmica (Euts francs , zones neutrals ,...) , però en el si del consistori sempre hi regnà la tensió partidista . La postura crítica dels republicans a la Diputació i ^{a la} Mancomunitat es convertí ~~en~~ en una veritable lluita obstruccionista ^{ista} a la política municipal . A l'Ajuntament sempre calia comptar amb el predomini numèric per assolir uns objectius concrets , ja que la direcció quedava reservada a un alcalde nomenat per "Real Orden " .

Aquest diferent funcionament de les corporacions potser permet explicar ~~en~~ perquè la Lliga arribà a dominar el Municipi més tard que les altres ^{corporacions i} ~~corporacions i~~ a l'electorat l'exemple de la seva actuació modèlica anterior (com molt bé explicat ~~en~~ en la propaganda electoral del mes de novembre de 1915).

La composició de l'Ajuntament barceloní el gener de 1916.-

Si ^{be} les decisions municipals depenen bàsicament de l'obtenció de la majoria dels vots dels regidors , de la distribució de les tinences d'alcal-

dia i del domini de les diverses comissions, per entendre el funcionament del consistori cal analitzar ~~quins són~~ els grups polítics que hi són representats i ~~les~~ ^{que mantenen} aliances ~~realitzen~~ entre ells.

Quan es produeixen les eleccions municipals de novembre de 1915, els regionalistes tenen ja una hegemonia a la resta de corporacions. Només els ~~havia~~ ^{manca recs} dominar el municipi. Per aconseguir-ho caldrà pactar fins i tot amb els grups més dretans, però el resultat serà eficaç: és la fi del predomini republicà.

Els republicans, que desde començaments de segle tenien a Barcelona una munió de simpatitzants, van començar a perdre el vot popular (fenomen tanmateix gens aliè a la radicalització de les lluites obreres, progressivament enquadrades en l'àmbit del anarcosindicalisme i cada vegada més allunyades de la política republicana i del lerrouxisme). Les eleccions municipals del 1913 ja havien marcat aquesta inflexió. Les del 1915 seran ja definitives.

L'aliança de les dretes ^{tingué} el seu paral·lel en les coalicions republicanes entre radicals i nacionalistes, el primer precedent de les quals fou el "pacte de Sant Gervasi". Aquestes unions electorals ajudaren a configurar els blocs ~~en~~ ^{enfrontats}.

El consistori esdevé ^{tingué} una palestra pública, un petit parlament on ~~es ven~~ ^{hi} exposaven uns principis programàtics i s'oposaven ~~venien~~ als dels contrincants, oblidant ~~moltes~~ moltes vegades fins i tot del govern de la ciutat i ~~de~~ les necessitats dels barcelonins.

Dues alternatives a la política cultural al Municipi .-

Si analitzem l'ideari cultural que defensaven els radicals i regionalistes (els partits amb més incidència aleshores ^{perquè} ~~després~~ l'actuació dels homes de la UFNR i del BRA encara que ^{és} significativa, no era tan transcendent),

podrem deduir-ne els seus interessos enfront de la Comissió de Cultura.

La Lliga, com altres partits nacionalistes, basa^{va} gran part de les seves reivindicacions en el reconeixement d'una llengua i d'una cultura pròpies. Allò que començà essent una sol·licitud, acabà esdevenint una proposta de renovació de tot el sistema cultural de Catalunya.

La catalanització de la cultura en tots els seus àmbits, la renovació pedagògica a les institucions escolars i l'adequació dels continguts de l'ensenyança a les necessitats tècniques d'un sistema econòmic cada vegada més industrialitzat, s'intentava^{en d'} aconseguir mitjançant la creació d'una xarxa d'escoles, biblioteques, centres d'investigació, cursos de divulgació, etc., creats i potenciats desde les corporacions locals.

La Lliga^{es} ~~representativa~~ ^{representativa} dels interessos de la població catalana i es ~~considerava~~ ^{considerava} mereixedora d~~es~~ les atribucions que reclamà de Madrid en matèria d'ensenyament. El seu argument^{era} ~~era~~ ^{era} la capacitat que ha^{via} demostrat en la gestió de les institucions dependents de la Diputació. ~~Temia~~ ^{Temia} la Lliga una alternativa escolar ~~per~~ ^{per} oferir a l'escola oficial, que considerava^{va} un instrument de les manipulacions centralistes i anticatalanes?

No hi ha^{va} en les propostes dels seus homes una resposta explícita. Reclamava^{va} una escola catalana, que ~~fos~~ ^{fos} el puntal de la "Cultura", també catalana.

La identificació entre objectius polítics d'un grup i tasca cultural, seria motiu de dures crítiques, no solament^{ment} ~~de~~ ^{de} part dels radicals, sinó també dels nacionalistes.

El Partit Radical, com altres grups republicans, considera^{va} l'escola pública com una base i fonament de ciutadania. Aquesta escola ha^{via} de ser laica, neutra, única i nacional. És l'Estat qui s'ha de responsabilitzar~~ar~~ de l'ensenyament perquè és l'únic organisme capaç de garantir-ne la

independència política. L'escola ha d'ajudar ~~el~~ nen a entendre la vida pública del seu país, i per tant ha de desenvolupar les seves activitats en la llengua que unifica ~~en~~ tots els pobles en una sola nació. L'escola a Espanya ha de ser nacional i ha de tenir com ~~un~~ instrument docent el castellà.

~~A causa de~~ la ineficàcia dels governs monàrquics enfront de la necessitat d'aquesta escola estatal, els radicals ~~no donaren~~ ^{donaren} suport a la creació d'escoles als centres obrers i ~~els~~ ^{els} ajudaren mitjançant subvencions aconseguïdes de l'Ajuntament. ~~En la línia de l'~~ ^{En la línia de l'} interès ^{per} millorar les institucions educatives públiques cal situar ^{també} ~~les~~ activitats de Hermenegildo Giner de los Ríos, responsable de la creació de moltes iniciatives de caire higienista a Barcelona, com ara les Escoles del Bosc ~~en~~ i els serveis de colònies i cantines escolars.

Aquests dos objectius: reforç de l'acció estatal i millora de les seves institucions, i ajuda a les institucions privades que tinguessin escoles (generalment laïques) ~~no~~ ^{no} podien ser ben vistes pels regionalistes. Aquests combatien les subvencions i propugnien ^{av} que ~~el~~ ^{era} ~~el~~ ^{mateix} municipi qui ^{havia d'} ~~emprendre~~, allunyat de la pressió del ministeri centralista, les seves pròpies realitzacions escolars.

Fou, ~~serà~~ doncs, per iniciativa dels regidors regionalistes ^{i amb el suport} ~~del~~ ~~del~~ conglomerat dretà que es creà ~~la~~ CC. Els radicals, que de bon començament s'hi oposen ^{ar} ^{perquè} temen una acció "lloguera" similar a la portada a terme a la Diputació, ~~no~~ ^{no} acabaren ^{col.laborant-hi} ~~per~~ ^{tal de} no deixar a mans de la Lliga ~~la~~ tota l'acció cultural municipal.

Cèlia CAÑELLAS

Rosa TORAN

Març 1976.

Onofre Janer i Florit
Leo Colomer i Calsina
de "Rosa Sensat"

L'ENSENYAMENT I LA QÜESTIO NACIONAL. ALGUNES QUESTIONS DIDACTIQUES

1. El tema de la qüestió nacional és un problema relativament nou a la historiografia catalana; però és totalment verge al camp de l'ensenyament. Per això no podem fer ací cap reflexió sobre experiències ^{feites} ~~hagu-~~ ~~des~~ en aquest sentit, sinó que ^{ens} haurem de limitar, per ara, a ~~ser~~ algunes consideracions generals -que tinguin en compte els elements científics i didàctics de què disposem- per tal de començar a treballar aquesta qüestió de manera més rigurosa i sistemàtica possible. Quedin clares, doncs, de bon començament, les limitacions amb què ens trobem.

Cal dir també que, pel fet que la realitat nacional és una de les qüestions que afecta tots els camps gairebé de les ciències socials, ens hem permès de fer una opció, ~~en~~ plantejar-nos els problemes del seu ensenyament, i limitar ~~no~~ al terreny de la història, és a dir, hem reflexionat sobre els problemes i les possibles solucions de l'ensenyament de la formació històrica dels elements característics de la nacionalitat catalana.

Tractarem, doncs, de centrar el problema sobre aquests dos eixos, -l'històric i el didàctic-. ~~A~~ ^{En} fer-ho, ens trobem d'entrada i com a mínim amb dos problemes que condicionen tota la nostra experiència i que mereixen quatre paraules: d'una banda, el fet que des del punt de vista històric la qüestió nacional és un tema que no ha estat elaborat encara suficientment; és a dir, que no s'han delimitat ben bé els seus estris de treball, i, per tant, no s'ha assolit ni tan sols una definició prou rigorosa del mateix concepte de nació. Dins la investigació històrica, lògicament, els estudis sobre el fet nacional són relativament endarrerits, i, al nostre país, es tracta d'un objecte d'estudi particularment nou, en què els nostres historiadors no s'han posat encara totalment d'acord.

D'altra banda ens trobem davant d'un ^{ard} ~~retas~~ considerable de la didàctica de la història. Aquest ^{ard} ~~retas~~ ^{resulta} ~~especialment~~ especialment alarmant si el comparem amb els progressos realitzats per la didàctica dels altres camps del coneixement científic. Són evidents les dificultats per avançar en aquest sentit, quan es tracta d'una ciència que encara no ha assolit to-

talment el seu reconeixement com a tal ~~Alvora~~ per tots aquells qui la treballen, quan ~~per~~ causa de la seva relativa juvenesa no té format un cos prou sòlid de conceptes, d'instruments d'anàlisi, ni de coneixements de caràcter científic, i quan aquests conceptes es ~~realitz~~ caracteritzen per un grau bastant elevat d'abstracció.

Un i altre són dos aspectes que condicionen d'una manera important els progressos que es facin en l'ensenyament de la formació històrica de la realitat nacional a l'escola. Ara bé, donat que l'ensenyament d'aquest problema històric és un fet nou a la nostra escola, podem constatar també que això ens permet d'obrir un camp de treball totalment nou, i per tant, no gens viciat, i que estem en condicions d'abordar-lo des del primer moment amb una òptica de renovació de l'escola i ~~en~~ l'ensenyament, amb tota la problemàtica que hem assenyalat i tots els buits que es vulguin, amb tota la problemàtica de reflexionar-hi d'una manera seriosa ^{que} ~~partint~~ gairebé del no res ens imposa, però amb tota la il·lusió que aquesta gran perspectiva de servei a l'escola, a la història i al país ens obre.

2. Des del punt de vista estrictament històric hem apuntat ja un parell de problemes: el de la definició del concepte de nació, i el de l'estudi de la formació de la nacionalitat catalana.

Segurament en aquest ~~En~~ ^Econtre haurà estat feta ja una aproximació més rigurosa al problema ~~de la~~ definició del concepte de nació, i per tant seria de més que intentéssim nosaltres aquí fer un estat de la qüestió. De tota manera l'actual nivell de coneixements pot ser un punt de partida ^{enca} ~~en~~ suficient.

Pel que pertoca ~~al~~ ^{cal dir que} l'estudi de la formació històrica de la nació catalana, no ha estat encara prou estudiada, i que els nostres historiadors encara no s' ~~han~~ han posat del tot d'acord.

Els orígens d'aquest desacord està en un buit doctrinal propi. És a dir, el fonament teòric en què es basaven les propostes de solució política del problema nacional català a ~~primers~~ ^{mitjans} de segle, era molt pobre.

D'una banda, el projecte polític de la burgesia tenia uns fonaments ideològics: donava, en formular la seva tesi de la nacionalitat catalana, una gran importància a aspectes com l'amor a la terra, la tradició, els morts, etc... Era, doncs, una concepció totalment ideològica de la nació. Per la seva banda, els intents de donar una solució de contingut socialista al problema nacional de Catalunya, es fonamentaven ^{pas} no en una anàlisi de la formació particular de la nostra nació, ^{sinó} ~~ans~~ en el conjunt de conceptes i instruments teòrics que havien elaborat els bolxevics, i en l'expe-

riència soviètica de solució del problema nacional a aquell país.

Així, doncs, quan els nostres historiadors s'han disposat a estudiar la formació de la nació catalana, s'han trobat amb un buit molt important d'elaboració. Avui, l'estudi de la formació nacional de Catalunya és un tema relativament nou, i, com hem dit abans, això ha comportat una divisió dels historiadors segons les seves conclusions provisionals.

De tota manera les fonts d'investigació no han estat esgotades, ni de bon tros, i, per exemple, la polèmica sobre si la presa de consciència nacional a Catalunya és obra, principalment, de la burgesia o del poble, no deixa de ser el resultat d'uns estudis encara parcials, i segurament es podrà arribar aviat a una síntesi que permeti elaborar una teoria sòlida sobre la formació de la personalitat nacional de Catalunya.

Pel que fa a l'ensenyament, les línies d'investigació empreses pels historiadors catalans en estudiar la realitat nacional de Catalunya, obren un camp de treball prou ample que ens ofereix un extens ventall d'objectes d'estudi ^{en} introduir en el treball escolar.

3. Diem que les investigacions sobre el fet nacional són un material pel treball a l'escola perquè considerem que la renovació de la didàctica de la història ha de venir donada sobre la base de la pràctica científica dels nois a l'escola, i en el nostre cas, en la pràctica de la recerca historiogràfica.

En efecte, és gairebé un axioma de la pedagogia dir que allò que ~~és~~ s'"aprèn" ^{més bé} allò que més s'assimila, els coneixements que ~~millores~~ s'adquireixen ^{més bé} són aquells que ~~seben~~ resulten de la pròpia experiència. En aquest sentit l'observació i la reflexió són dos aspectes que no es poden eludir en la didàctica. En el terreny de les ciències experimentals això és una qüestió en ^{la qual} ~~que~~ és relativament senzill d'avançar-hi. Ara bé, en ciències socials, i especialment en història, es tracta d'un problema de més gran complexitat. I això és així perquè la història no és una ciència experimental, i utilitza com a instruments de treball dades que no són objectes sensibles i que, per tant, presenten una seriosa dificultat ^{en} ~~per~~ la seva utilització ^{als} ~~per~~ nois.

Ara bé, malgrat això, considerem que aquestes dificultats no són insalvables i que s'estan fent ja importants progressos en aquesta línia. En termes generals creiem que les experiències de què disposem ens permeten assegurar que l'ensenyament de la història segons aquests criteris ens per

met de reafirmar el caràcter científic de la història davant d'aquells que encara ara pretenen fer-ne un motiu de distracció pseudo-cultural o una raó de justificació ideològica, a base d'incorporar la investigació històriogràfica a l'activitat de l'alumne, recollint els progressos de la historiografia científica, de manera que es posi el pes específic de la seva pròpia interpretació històrica en les forces socials i econòmiques, que recalqui el paper protagonista de la societat en el seu conjunt, i de les seves classes socials en el progrés històric, i que impulsi la recerca de les lleis que regeixen aquest progrés, tot recuperant la noció de causalitat històrica.

Amb això, s'aconsegueix, a més, dotar l'alumne d'un sentit científic ~~amb~~ altra banda comú a l'ensenyament de les altres disciplines científiques, ~~fer~~ amb aquest criteri, fruit de la seva pròpia observació i reflexió. Serà sobre la base d'aquesta pràctica escolar que els nois obtindran un mínim de coneixements històrics ben assimilats en la complexitat dels seus processos, i sobretot assimilaran un criteri per la comprensió de la història en general, fins a tal punt que després seran capaços d'interpretar qualsevol altra realitat històrica que vagin estudiant o amb què es vagin trobant.

I diem que es vagin trobant perquè un altre dels objectius principals que ens hem de plantejar, a l'hora d'ensenyar la història, és el d'oferir als nois els elements necessaris per a la comprensió de la realitat històrica present. La responsabilitat de l'ensenyament de la història en allò que fa a la formació cívica dels ciutadans que seran demà els nostres alumnes d'avui és molt gran.

I aquest últim aspecte és potser el més important quan parlem de l'ensenyament del fet nacional. Perquè, a part dels coneixements històrics que poguem transmetre, a part de l'esperit científic de què poguem dotar els nois, allò que més ens interessa és de donar-los els elements necessaris perquè puguin entendre la realitat nacional de Catalunya avui. I per tal de fer-ho els hem de donar els elements perquè entenguin el procés que ha conduït a la formació històrica de les característiques nacionals del nostre poble.

4. Lògicament, si considerem l'ensenyament de la història a l'escola com una activitat en què els alumnes protagonitzen d'una manera activa les operacions pròpies de l'historiador que investiga, haurem de relacionar estretament els progressos didàctics amb els avanços que es facin en la investigació del fet nacional.

De tota manera els estudis realitzats ens permeten avançar ja algunes hipòtesis de treball i alguns temes d'estudi que permetin els nois d'obtenir una visió de conjunt de la realitat històrica i actual de la nació catalana. En primer lloc caldrà parar atenció al perill que suposaria emprendre la via fàcil de ~~una~~ una aproximació al fet nacional des de l'òptica única i exclusiva de la nostàlgia o de la lamentació per la dominació i opressió nacional. Es a dir, no es tracta ni d'enyorar el "brillant" passat dels almogàvers, ni de plorar la guerra dels segadors.

Quan proposem d'ensenyar la realitat nacional des d'un punt de vista històric volem dir que s'han de tocar tots els aspectes que han fet que a casa nostra es pugui parlar de l'existència d'una nació -amb la qual cosa ens endisarem al problema del concepte teòric de nació-, i, sobretot, abordar-los des del punt de vista de l'estudi del procés particular que ha conduït a la formació d'elements característics de la nostra nació.

Nosaltres suposem que arribar a unes conclusions sòlides sobre el fet nacional català voldrà dir investigar, al mateix temps, ~~articular~~ articular, la formació de les instàncies que determinen la nostra formació social. I pensem, a més, que l'ensenyament de la qüestió nacional a l'escola s'haurà de caracteritzar per l'estudi d'aquests nivells per part dels nois.

A. Així, doncs, caldrà abordar en primer lloc el procés constituent dels elements al nivell estructural: una aproximació als orígens medievals de la formació de la nostra nació, i el procés històric que condueix a la instal·lació de la forma de producció capitalista com a ^{forma} dominant, amb unes característiques específiques que el determinen ^{enfront} al davant d'altres formacions socials.

Sobre l'origen medieval creiem que no cal insistir ^{ni gaire} massa, ~~el~~ el fet que no diríem res de nou. ~~Pierre~~ Pierre Vilar s'ha expressat prou rotundament sobre els orígens nacionals de la Catalunya medieval, si bé amb la prudència de qui coneix la dificultat de datar i definir un Estat nacional. Així diu: "Potser, entre el 1250 i el 1350, el Principat català és el país d'Europa a propòsit del qual seria menys inexacte, menys perillós, de pronunciar uns termes aparentment anacrònics: imperialisme polític-econòmic o "Estat-nació". Estat-nació tan aviat? En tot cas, en trobem força trets colpidors a l'estructura de la Catalunya medieval." (1)

(1) Pierre Vilar: Catalunya dins l'Espanya moderna, Vol. II, pàg. 131

Aquestes citacions, matisades però categòriques, es repeteixen: "El triomf simultani de la dinastia feudal catalana i de la burgesia mercantil dels ports havia fet de Catalunya, des dels segles XIII i XIV, un esboç precoç d'Estat-nació", i en tot cas, en el ple sentit del mot, una "potència". (1)

Sobre el segon aspecte, a grans trets, i forçosament parcialitzant aquests són els temes del procés d'implantació del capitalisme a Catalunya que s'haurien d'introduir en el treball escolar com objecte d'estudi i reflexió per la comprensió de la formació social catalana:

1. Finals del segle XVIII: ^{manira} ~~arçada~~ ^{a gran} incí de la indústria manufacturera ~~arçada~~, estimulada pel comerç colonial amb Amèrica i per l'augment de la productivitat agrícola.
2. Etapa d'expansió i mecanització (1830-1865): colònies tèxtils del Ter i Llobregat, mecanització del filat i teixit i introducció del vapor.
3. Consolidació de la indústria tèxtil i ~~naixement~~ ^{naixement} de la indústria pesada de béns d'equipament: finals del segle XIX.
4. Hegemonia de la producció capitalista ^{arran} ~~a partir~~ de la conjuntura favorable de la Gran Guerra (1914-1919) i evolució durant la crisi dels anys trenta.
5. Etapa franquista: formació del capitalisme monopolista i dislocació de la burgesia nacional.
6. Evolució social al llarg d'aquest període.

Aquests temes s'haurien de treballar a base de:

- a. Mapes de localització industrial per veure el procés històric d'implantació i expansió de les empreses.
- b. Mapes històrics amb la localització de les indústries i la representació gràfica del seu tamany: nombre d'obriers, volum de producció anual, etc...
- c. Gràfiques sobre el nivell tecnològic de mecanització i divisió tècnica: nombre de fusos i telers automàtics en comparació amb els manuals, nombre de màquines de vapor i grau de la seva potència, consum d'energia hidràulica, carbó, etc...
- d. Gràfiques sobre la producció anual de filats i teixits i consum de productes energètics, i alguns indicadors de la producció de béns d'equipament.

(1) Op. cit, pàg. 41

- e. Localització geogràfica dels mercats de consum i volum anual de les exportacions.
- f. Comparació entre l'evolució política peninsular i el procés industrialitzador (amb les seves crisis i moments de relançament).
- g. Estudi de la producció i comercialització agrícola (sistema de propietat, índex de mecanització, gràfiques de producció i comercialització, etc...) per copsar la penetració de les relacions capitalistes al camp.
- h. Estudi de l'evolució social: interpretació i representació cronològica en forma de gràfiques de la població activa pels diferents sectors econòmics. Estudi de l'evolució de la classe obrera i de la burgesia catalana, a partir del ^{l'any} ~~1800~~ d'empresaris i assalariats. Mapes i gràfics sobre l'evolució, localització i formes de vida dels immigrants.
- i. Estudi del creixement urbanístic en relació al procés industrialitzador i en relació a les condicions de vida social. A Barcelona, l'estudi del Pla Cerdà i ^{el seu deteriorament} ~~la seva deterioració~~. Evolució de la població rural, semirural i urbana. Densitat de població i localització industrial.

Tots aquests recursos didàctics s'han de relacionar mútuament i s'hi poden afegir visites d'interés didàctic a les colònies tèxtils o a grans empreses (com "La Maquinista") per entendre el moviment de colònies del Llobregat i del Ter i la indústria pesada.

B. En segon lloc, caldrà fer un estudi de la formació de la consciència nacional. Aquest és un aspecte especialment delicat, ^{i ens hi} ~~ja que és a ell a~~ ~~qui ens~~ referíem quan deiem que els historiadors no hi estaven del tot d'acord. Malgrat, tot, una aproximació al renaixement cultural que s'opera al país amb la Renaixença, així com ~~al~~ republicanisme polític de signe federalista que es manifesta ~~al~~ ^{el} segle XIX, poden constituir dos instruments de reflexió interessants pel treball escolar, i ~~poden~~ ^{poden} donar una idea als nois dels orígens d'aquest fet. Al costat d'això i ~~de~~ ^{per} estudiar la presa de consciència de la burgesia catalana, seria bo d'analitzar la polèmica entre el proteccionisme i el lliurecanvisme, i especialment els documents i cartes del Foment del Treball de l'època de la crisi del 1898, com ~~a~~ ^{el} element catalitzador de la presa de consciència, i alhora com ~~a~~ ^{el} instrument de cohesió política. Paral·lelament, la lectura i discussió de ~~els~~ ^{els} textos de ~~de~~ ^{de} Felip Portiella, de Valentí Almirall i de l'Avenç, per un costat, i per l'altre de Mañé i Flaquer, Torras i Bages

i Prat de la Riba, seran en l'activitat escolar uns instruments de treball insubstituïbles per introduir la qüestió de la teorització del fet nacional català i el seu lligam amb els moviments polítics que, ^{entorn} ~~al~~ voltant de les propostes programàtiques, tindran lloc al segle XX. El contingut popular i burgès, respectivament, d'aquestes primeres aproximacions teòriques i polítiques a la nació catalana permetrà els alumnes entendre de passada la polèmica que divideix avui els nostres historiadors, i sobretot els fonaments històrics en què es basen les alternatives polítiques catalanistes que es concreten al nostre segle: d'una banda el catalanisme burgès de la Lliga, ~~de~~ l'altra el nacionalisme de l'Esquerra, i indirectament també el buit que es manifesta en l'absència d'una alternativa pròpia ^{de} ~~de~~ part del moviment obrer. I tot això dins el marc històric en què la qüestió nacional catalana ocupa durant llargs períodes de temps el primer pla de la vida política del nostre país.

Encara que no directament vinculat a la definició del fet nacional, ~~el~~ ^{el} l'aspecte cultural juga un paper important en la formació de la consciència nacional del nostre poble. L'existència d'una potent cultura nacional catalana juga un paper decisiu a l'hora de la presa de consciència nacional, i per tant el seu estudi a l'escola és també un tema d'obligada reflexió.

Una aproximació teòrica al fet nacional, en la ^{mesura en} ~~la~~ que les formulacions que ~~en~~ aquest nivell s'han realitzat han influït en les propostes polítiques ~~que s'han~~ fet, a Catalunya, seria també necessària i ens ajudaria a fer comprendre als nois l'abast d'un problema no estrictament català. Així, doncs, una lectura i interpretació dels textos de Karl Renner, Otto Bauer, ~~Rau~~ Luxemburg i Stalin, principalment, serien ~~un~~ ^{un} objecte ~~d'un~~ treball escolar d'un elevat grau teòric.

Així, doncs, en tot aquest aspecte la lectura i interpretació de textos i documents constituïria l'activitat didàctica principal, i de moment podem fer ^{ne} una primera selecció ^{entorn} ~~de~~ ~~els~~ ~~textos~~ ~~al~~ ~~voltant~~ dels següents temes d'estudi:

- a. Pel renaixement cultural: l'obra literària de la Renaixença, i els exemplars de la revista "La Tramuntana" de Lluïses i Pujals, com a exemple de la cultura popular.
- b. Pels orígens del catalanisme polític: l'obra de Pi i Margall i de Felip Portiella, d'una banda, i de l'altra la de Torras i Bages i ~~de~~ Mañé i Flaquer, ~~.~~

c. Per la formulació política del catalanisme: els documents i la correspondència del Foment del Treball (especialment pel 1898), i l'obra de Prat de la Riba; al seu costat, l'obra de Valentí Almirall i els exemplars i articles polítics de "Avenç".

C. L'anàlisi de la correspondència entre les classes socials formades amb la introducció del capitalisme, en relació a la consciència nacional i a les alternatives polítiques que s'hi ofereixen, ens ^{portaria} ~~duiria~~ directament a l'estudi del moviment nacionalista en tant que moviment polític. És a dir, l'estudi de la lluita per la formació d'un estat propi, la lluita contra l'estat centralista, com a procés, i la desembocadura en dues estructures estatals (la Mancomunitat i la Generalitat) i el seu lligam també amb els diversos grups socials del país. En aquest sentit, l'estudi dels textos, diguem-ne constitucionals, de les Bases de Manresa, i de l'Estatut de Núria i el d'Autonomia del 1932, serien uns recursos didàctics bastant il·lustratius. Igualment l'activitat d'administració dels dos organismes de categoria estatal catalans permetrien als nois ^{l'}aproximació ~~a~~ a un dels aspectes polítics més interessants de la qüestió nacional: la relació entre la nació i l'Estat, i amb ell, la lluita per la conquesta del dret a l'autodeterminació i a la ^{consecució} d'un Estat propi, com un aspecte central de l'estudi del fet nacional.

Situats els orígens de la presa de consciència nacional del nostre poble i els seus trets essencials, caldrà llavors aprofundir en la seva transformació en moviment polític. Aquí també serà privativa la lectura i interpretació de textos, des del punt de vista didàctic. Només caldrà experimentar i definir si és més convenient fer cadascun d'aquests temes després dels altres o fer-los conjuntament per èpoques.

D'aquesta manera, doncs, i diferenciant allò que és el moviment polític catalanista, de la tasca d'autogovern a Catalunya, tindrem com a mínim els següents materials de treball: El Memorial de Greuges, les Bases de Manresa i les declaracions de la Solidaritat Catalana; l'Estatut de Núria i l'Estatut del 1932; l'activitat "estatal" de la Mancomunitat i de la Generalitat; i fins i tot com a un problema específic es pot fer una aproximació a les distintes posicions del moviment obrer i les seves organitzacions polítiques i sindicals davant ~~de~~ la qüestió nacional: les de base marxista que reconeixen el dret a l'autodeterminació (els documents del BOC, el PCC, la USC, el PCP, el PSUC, ...); els de base marxista que de-

fensen una posició regionalista-autonomista (la FC del PSOE); i els de tradició anarco-federalista (els diferents corrents dins la CNT-FAI).

5. Hem fet molt ràpidament una selecció dels conceptes i continguts que creiem que ens permetran d'obtenir una visió clara i de conjunt de la formació nacional de la Catalunya moderna. Queden encara un grapat de problemes al tinter, però ~~com~~ ^o pensem que no es pot pensar ~~de~~ traduir-los en material didàctic fins que les investigacions actuals no estiguin més avançades i s'hagi arribat a conclusions més sòlides, com és el cas de la qüestió dels Països Catalans.

D'altra banda, no hem fet sinó enumerar uns quants materials que creiem que poden servir per tal de desenvolupar una pràctica historiogràfica dins el treball escolar. Ara bé, aquí se'ns plantegen com a mínim un parell de problemes: comprovar aquesta selecció en experiències escolars, de manera que tinguem un criteri per poder dir què serveix, i què no, de tot el que hem dit; i, sobretot, el problema que suposa posar a l'abast ^{dels} tot aquest material ~~pels nois~~. Això voldrà dir que hem de ~~convertir~~ ^{convertir} el material escolar en autèntics arxius d'historiadors, per tal que els nois puguin treballar-hi amb els criteris d'investigació que són propis de la ciència històrica. I, en aquest sentit, la tasca que se'ns planteja ~~és~~ ^{és} és grossa: recollir, ~~seleccionar~~ ^{seleccionar}, i posar a l'abast dels nois aquests materials de treball que són claus per a una interpretació correcta de la formació històrica de la nació catalana als tres nivells d'activitat social: econòmica, ideològica i política. Articular tots aquests nivells i donar-los una visió de conjunt farà possible assolir dos objectius ^{essen} cials de l'ensenyament de la història: dotar els nois d'uns conceptes i uns instruments d'anàlisi i de reflexió propis de la ciència històrica, i particularment d'una de les branques que aquí aviat reprendrà la importància que li pertoca; i alhora ^{permetre'ls} ~~els permetrà~~ d'aconseguir una base sòlida per la comprensió de la realitat present del nostre país.

L'assimilació d'aquesta realitat present i històrica per part dels nois s'adquirirà d'una manera més plena si el seu aprenentatge es fa damunt la pròpia recerca, la pròpia observació i la pròpia reflexió dels trets que caracteritzen la nostra nació, tot utilitzant els mètodes científics que la història fa servir per a l'estudi d'aquesta qüestió. I amb això assolirem uns resultats educatius altament interessants: l'estímul

de la capacitat crítica i científica dels nois, així com una identificació amb ~~els~~ problemes molt més grans, i una formació humana més íntegra i la possibilitat d'afrontar ~~els~~, amb una preparació responsable, ~~un~~ problema de tanta actualitat com és el de l'alliberament nacional del nostre poble.

Barcelona, març de 1976

Onofre JANER i FLORIT
Leo COLOMER i ALSINA,
de "Rosa Sensat"

ELITE

UN INTENT D'ASSOCIACIÓ : EL TEATRE A COMARQUES, 1968 - 1969.

Xavier FABREGAS

Durant els primers anys de la dècada dels seixanta pren ~~nos~~ un nou concepte del fet teatral, equidistant del teatre comercial, tal com ~~se~~ ~~nia~~ s'exercia ~~al~~ al Principat des de 1946, i del teatre d'aficionats. Hom comença a considerar el teatre com un vehicle ideològic, i a posar en segon terme l'afany de lucre, o sigui, el mecanisme econòmic que l'ha de fer viable i sostenible. Alhora, el teatre és més que una possibilitat de lleure, i esdevé l'activitat primordial dels qui s'hi dediquen, tot i que hagin d'esmerçar-se en d'altres quefers per tal d'assegurar llur subsistència. De manera paral·lela, l'afany de professionalitat, de superar el diletantisme, comporta l'estudi i l'aprofundiment de la tècnica teatral, l'acceptació d'una metodologia de treball i, en darrera instància, una concepció dramàtica i una praxis llargament debatudes. Heus ací les premisses fonamentals d'allò que hom ha conegut com a teatre independent; teatre que neix, no cal negar-ho, enmig de contradiccions d'índole diversa --mai no del tot superades-- i d'unes estructures socials i polítiques que li són hostils en el grau que hi endevinen un llevat de renovació i d'inconformisme.

A la segona meitat de la dècada, però sobretot a partir de 1968, el teatre independent, que havia estat molt majoritàriament un fenomen limitat a Barcelona i, com a màxim, a la seva perifèria, s'estén a comarques. És en aquest moment quan la seva pròpia dinàmica li exigeix de bastir-se unes estructures mínimes i topa amb les dificultats de tot moviment associatiu que en el sí de l'Estat espanyol pretén de desenvolupar-se al marge dels mecanismes de control --i en aquest cas d'ofegament-- arbitrats pel Règim.

Dins el marc legal de l'Estat espanyol el teatre independent de comarques disposava el 1968 de dues opcions: acollir-se a FESTA (Foment de l'Espectacle Selecte i Teatre Associació), o enregistrar-se dins els grups ^{anomenats} ~~de~~ de "Cámara y Ensayo", del Ministerio de Información y Turismo. FESTA era una federació aprovada el 1949 sota la protecció d'uns estatus confessionals que, tot seguint la pauta de models anteriors al 1939, agrupava i condicionava els grups d'aficionats; comptava amb un consiliari i vetllava per la moral en el teatre --una moral de sentit restrictiu-- si bé ^{a la meitat de} ~~mitjan~~ la

dècada dels 60 el control sobre els grups era molt feble o inexistent. Tanmateix FESTA representava el conservadorisme ideològic i, a les viles, el grup tradicional d'aficionats tancats a tota renovació, per als quals el teatre no era més que un passatemps i, la majoria de les vegades, una rutina. El 1968, a més, la crisi del teatre d'aficionats era tan greu -- FESTA es dissoldria pocs anys després per manca d'adherents -- que alguns contactes mantinguts pels representants del teatre independent i la junta central de FESTA, ^{que} ~~tenien~~ a establir una secció informativa fixa de les activitats dels grups al butlletí de l'associació, no va tirar endavant tot i la bona disposició de les dues parts. Quant al cens dels teatres de "Cámara y Ensayo", que teòricament podien beneficiar-se de poder representar algunes obres no autoritzades per al teatre d'aficionats, així com d'unes subvencions hipotètiques, la tramitació era llarga -- i suposava l'elaboració d'un informe polític dels responsables del grup -- i al capdavant incerta; d'altra banda comportava la congelació del grup durant els mesos, o els anys, que podia durar la tramitació. Amb tot, l'obstacle més gran del registre de "Cámara y Ensayo" fou la repugnància dels grups a sotmetre's al control d'un Ministeri del qual irradiaven tots els inconvenients i les prohibicions que impedièn el normal desenvolupament de les activitats culturals, fossin les que fossin.

Durant la primavera de 1968 diversos grups del Baix Llobregat prenen contacte entre sí; llurs representants es desplacen a d'altres poblacions a fi de conèixer l'existència de grups amb unes inquietuds semblants, i aquesta activitat qualla amb la convocatòria d'una reunió a Torrelles de Llobregat el 19 de maig. A l'encontre de Torrelles hi assistiren representants dels grups de teatre de Sant Feliu de Llobregat, Colònia Güell, Corbera de Llobregat, Sant Vicenç dels Horts, Molins de Rei, Vallirana, Sant Boi de Llobregat i Torrelles de Llobregat. Reunits en una sala de la població, cada grup es presentà i explicà el seu històric. A continuació ~~foren~~ representades, en una versió reduïda, La cura d'amor, de Jaume Villanova, i Situació bis, de Manuel de Pedrolo, ^{com a} ~~en tant que~~ mostra de dues maneres diferents d'entendre el teatre, l'una costumista i identificada amb una actitud d'evasió, l'altra renovadora, crítica i, en definitiva, oberta a la investigació. D'aquesta fairsó, evidentment pràctica, hom assenyala les línies de divergència entre el teatre d'aficionats i el nou teatre independent. A continuació em tocà de fer una xerrada, ^{com a} ~~en tant que~~ invitat a la reunió, en la qual, i ^{d'acord amb} ~~segons~~ uns fulls ciclostilats que circularen al cap d'uns dies entre els grups, vaig insistir en la "necessitat de crear un teatre popu-

lar, que reflecteixi uns problemes vius que són propis d'unes societats o ambients concrets".

Per la tarda foren exposats els problemes comuns a tots els grups, problemes que trobarem repetits una vegada i altra en les reunions successives: dificultats per ~~a~~ obtenir autoritzacions, fins i tot autorització per a obres aprovades per la censura, degut a l'actitud del govern civil i dels alcaldes; manca de locals, sobre els quals pesaven una sèrie de disposicions que convertien en inhàbils la majoria dels que hom tenia disponibles, etc. En general, la legislació, aplicada amb criteri estricte, era d'una gran complexitat i resultava difícil de complir per a uns grups de cohesió precària, la qual cosa consumia un gran nombre d'energies. Naturalment, hom utilitzava la picaresca a fi de poder efectuar actuacions fossin quines fossin les condicions; però això obligava, com a contrapartida, a reduir la publicitat, amb la qual cosa minvava la captació de públic. Darrera els problemes d'ordre legal venien, greus però menys angoixants, els de caire econòmic i els referents a la formació dels directores i dels actors. La necessitat d'uns cursos de caire preponderantment tècnic fou evidenciada des del primer moment; en realitat nombrosos cursos van poder ésser posats en marxa i ajudaren en bona mesura a elevar el nivell del teatre independent de comarques.

Passat l'estiu les trobades comarcals entre els grups independents del Baix Llobregat s'institucionalitzaren, i els contactes esdevingueren constants. Així, el setembre Sant Just Desvern i Esparreguera s'integraren a les reunions; l'octubre a la reunió de Sant Just Desvern fou discutit el criteri per a la tria d'obres; el novembre, a Sant Feliu de Llobregat, hom parlà dels condicionaments del teatre popular i del sentit que cal donar a cada espectacle. De manera paral·lela al Maresme, i ^{amb} ~~sota~~ la coordinació del grup d'Argentona, s'inicien les trobades comarcals amb una intenció semblant.

Mentrestant, les persones que participàvem en el moviment, havíem improvisat unes reunions setmanals en un cafè de Barcelona, L'Or del Rin, que per llur to informal permetien la participació, ocasional o no, de qualsevol persona interessada en el teatre independent. Hi assistírem, de manera assídua, Feliu Formosa, Josep M. Benet i Jornet, Ventura Pons, Jordi Doderó, que impulsà a comarques els cursos per a monitors de teatre, Montserrat Roig, Eva Serra i jo. Hom projectà treballs de crítica i d'investigació teatrals, i s'adonà ben aviat ^{com era de} ~~un~~ greu ~~que resultava~~ el fet de no disposar d'uns instruments de comunicació mínims. La major utilitat de les reunions

de l'Or del Rin, però, fou la de servir d'enllaç entre els responsables dels grups de comarques, coneguts ja a causa de contactes anteriors, o no detectats fins a aquell moment. Persones de Sant Cugat del Vallès, Ripollet, Cerdanyola, Mataró, Manresa, Centelles, per a citar només els noms d'unes poblacions amb les quals hi hagué tot seguit una estreta relació, vénen a exposar i discutir llurs problemes: hom intercanvia adreces, constata experiències i ajuda a teixir la xarxa que s'estén progressivament a comarques; sovint les reunions tenen l'aspecte d'un consultori, i d'allí en surten xerrades, cursets, programacions, etc.

L'activitat del teatre independent a comarques s'espandeix l'any 1969. Els grups del Baix Llobregat es reuneixen el mes de gener a Esparreguera i s'hi incorpora Cornellà de Llobregat. Les discussions són centrades en tres punts concrets: necessitat de la formació teatral dels components del grup, què hem d'entendre per teatre popular, i sentit de la investigació dramaturgica. El febrer i el març se celebren reunions a Argenton i hom hi discuteix unes escenes del muntatge de L'inspector, de Gogol que prepara el grup d'aquella localitat, amb una especial atenció al mètode Stanislavski. Un treball semblant és realitzat a Sant Feliu de Llobregat el mes d'abril entorn de Les criades, de Genet. El maig, a Cornellà de Llobregat és coordinada la programació conjunta dels grups de la comarca, i davant les greus dificultats administratives els representants de Sant Just Desvern queden comissionats per a fer un estudi de la situació i redactar un informe. El juny els grups es troben a Vallirana, on el muntatge de Les arrels, de Wesker, pel grup local, és representat en pre-estrena i sotmès a discussió.

Unencontre intercomarcal ~~for~~ convocat a Terrassa el 22 de juny de 1969 a fi de connectar els representants d'àrees geogràfiques més apartades en les quals els grups joves han començat també a establir circuits d'actuacions. A la reunió de Terrassa hi acudiren delegacions de grups de teatre de les poblacions següents: Terrassa (dos grups: Skunk i 6X7), Sant Cugat del Vallès, Manresa, Cornellà de Llobregat, Balsareny, Molins de Rei, Sant Just Desvern, Sallent, L'Hospitalet de Llobregat, Argentona, Berga, Esparreguera, Cerdanyola, Sant Feliu de Llobregat, Ripollet, Santa Perpètua de la Moguda, Canet de Mar, Vallirana, Vilassar de Mar, Vilassar de Dalt, El Bruc, Pallejà, Rubí, La Floresta, Valls i Reus. Els punts principals de l'ordre del dia foren: a) Situació legal del grup. b) Funcionament intern. c) Programació. d) Aspectes sociològics del públic. Assistiren a la reunió una seixantena de delegats.

A diverses comarques les trobades entre els grups foren regulars durant el 1969. Esmentem només que a les comarques tarragonines, un cop els representants de Reus i de Valls hagueren informat ~~de~~^{obre} la reunió de Terrassa, convocaren un encontre que se celebrà a Reus el mes d'agost i al qual acudiren representacions de Reus, Valls, Castellvell, Masllorenç, Tarragona, Alforja, Riera de Gaià, Barberà, Tortosa i la Selva del Camp. Un qüestionari de vuit punts havia estat preparat per a aquesta reunió i hi fou debatut: objectius del teatre, relació públic-espectacle, formes de finançament dels espectacles, autonomia actual dels grups i tipus d'autonomia assolible, conveniència d'una escola de teatre, tria de textos, relacions intercomarcals i publicitat: efectivitat i manera d'enfocar-la. A la tarda estava prevista la representació de La corda del penjat, de Saunder Lewis, pel grup d'Alforja, però va haver de suspendre's per falta d'autorització.

En iniciar-se la dècada dels setanta el teatre independent a comarques assoleix el seu punt de màxima vertebració, tot seguint les línies precedents. A més, hom aconsegueix, ni que sigui de manera parcial, de fer front a la manca de textos dramàtics, de la qual es queixen els grups: és endegada la col·lecció d'"El Galliner", en la qual troben acollida les obres dels joves autors catalans, així com aquelles traduccions que són reputades interessants. L'objectiu sentit el 1968 com una necessitat, posar en contacte la gent que a tot Catalunya creu que el teatre és un mitjà d'expressió fonamental, ha estat en bona part aconseguit.

Parlar d'una ideologia comuna al teatre de comarques fóra, sens dubte, aventurat; farien falta una sèrie de precisions que ara no podem intentar. En termes generals, però, podem afirmar que en el teatre independent de comarques hi predominà una manera d'actuar democràtica i un clar sentiment de catalanitat, sense que això comportés en cap moment una discriminació envers els immigrants de condició treballadora. En certs grups les actituds polítiques foren més explícites que en d'altres, i en alguns casos caldria parlar de ~~supòsits~~^{supòsits} marxistes, sense que poguem referir aquesta denominació a una obediència de partit, si més no pel que fa a la majoria dels components del grup. En bona part dels casos, però, el sentiment d'oposició al Règim fou la conseqüència lògica dels anhels d'unes llibertats bàsiques que, per a la gent jove --de vegades la mitjana d'edat dels components d'un grup era de vint anys-- esdevenen irrenunciables. Potser és necessari puntualitzar que, si per a representar una obra foren demanats, si us plau per força, els permisos necessaris, les reunions organitza

tives se celebraren sempre sense cobertura legal --d'altra banda impensa
ble-- i gràcies a l'aixopluc dispensat per locals parroquials, o per asso
ciacions els directius de les quals simpatitzaven amb els propòsits del
teatre independent.

Xavier Fàbregas

NOTA SOBRE ALGUNS CATOLICS LIBERALS CATALANS

Josep Mª Marquès

"Hi ha gent que considera que tots els que professen idees liberals són, per aquest fet, gent sense religió. D'altres, en canvi, tenen per article de fe que ningú que sigui sincerament religiós, ^{no} mereix el nom de veritable liberal. Uns i altres cauen en una lamentable exageració, i, per tant, en una notòria injustícia (...) Ni la religió és enemiga de la llibertat, ni la llibertat, contrària a la religió"(1).

Aquest text, publicat a Girona en castellà el 1860 i a ~~que creiem que es deu~~ ^{per nostre escrit} pel periodista Narcís Blanch i Illa, sintetitza un dels problemes que sentiren profundament, de 1830 a 1868, els sectors catòlics de la nostra societat. Solé-Tura i Jutglar han posat de relleu les influències dels interessos de la classe burgesa en aquesta problemàtica(2), però creiem que cal enriquir les síntesis fetes fins ara ~~amb~~ ^{mitjançant} estudis més detallats sobre les persones que es preocuparen explícitament de posar al dia el pensament catòlic, sobre els seus òrgans d'expressió, sobretot fulletons i revistes, i sobre les influències que van tenir(3). Ens sembla que la manca d'aquestes anàlisis ha portat a J. M. Cuenca Toribio a sostenir la quasi absència del catolicisme liberal al sud dels Pirineus(4).

És cert que el nom de catòlics liberals, tant o més que els que es reconeixien en la línia de pensament de Lamennais o Montalembert, el feien servir, i precisament com a connotació despectiva, els seus adversaris de la dreta catòlica, com el P. Magí Ferrer o Sardà i Salvany. Per a ells equivalia a una acusació de "mestissos", com es diria més tard. És cert, també, que la pluralitat d'accepcions que pot tenir el mot liberalisme, ~~amb~~ una banda, i la diversitat de vinculacions a l'Església i especialment a la jerarquia, fa pràcticament impossible una definició del que hagi estat la doctrina -si és que n'hi va haver una- del catolicisme liberal.

La condemna ~~del~~ pontifícia a la Mirari Vos de 1832, els episodis d'intolerància de 1835 i la desamortització no im-

pediren que alguns sectors de l'Església del país preferissin el lema de Déu i llibertat a l'alternativa intransigent.

Cal considerar les manifestacions d'eclesiàstics com Eudald Jaumeandreu i Jaume Català, que el 1833 reiteren les seves professions de fe liberal del Trienni; el discurs d'obertura del curs universitari de Barcelona del canonge Albert Pujol el 1836, o el sermó de Mossèn Jaume Marcó el 1837. A aquests convé afegir la figura, insuficientment ~~coneguda~~, de Torres Amat, i la del bisbe de Barcelona, Martínez, la postura del qual en els anys 1836-1840 provocà denúncies al Vaticà(5).

Encara que s'~~acostuma~~ a considerar aquesta gent com ~~religiosament~~ jansenistes i políticament il·lustrats, la classificació sembla feta de pressa. L'estudi ^{en curs} ~~que s'està fent~~ de la correspondència de Torres Amat indica que, en el plantejament dels problemes, no estava ^{pas} totalment hipotecat pel seu oncle, l'arquebisbe de Palmira; la seva oposició al tradicionalisme de De Maistre i la seva relació amb el bisbe Romo de Canàries l'inscriuen més aviat en l'àrea del liberalisme(6) Caldrà superar el tòpic de considerar que durant la primera guerra carlina els bisbats catalans foren governats per regalistes d'antiga estampa i veure si la posició del canonge Castel de Lleida, tan significat en l'ajuda a les tropes cristines, va tenir imitadors(7)

~~En allò que es refereix al laicat,~~
~~el qual el laicat es refereix~~ és molt simptomàtica la personalitat de Roca i Cornet(8). La comparació amb els catòlics liberals francesos aclareix la seva trajectòria. Sentí com ells l'impacte de la revolució de 1830; difongué el pensament de Lamennais, tingué correspondència amb Dupanloup, i formà escola. ^{Mamnel de Cabanyes en fou un fruit} ~~de la que fou fruit~~ prematurament desaparegut, però ^{tanmateix ben} ~~explícit~~ (explícit en les seves declaracions de fe i d'entusiasme per la llibertat. ~~Mamnel de Cabanyes~~. Més duradora fou la influència de Roca i Cornet sobre Mañé i Flaquer i ^{patre} Rubió i Ors. Els ~~ajudà~~ a acceptar la seva solució a la qüestió dinàstica i a evitar vel·leitats integristes. L'estudi dels articles de Roca i Cornet a La Religión (1837-1841) i dels seus escrits al Brusi haurà d'aclarir en quina mesura s'inspirava en Montalembert. L'evolució de Roca i Cornet cap a un cristianisme estrictament religiós i ultramontà

troba també paral·lels al·licionadors en ~~l'entorn~~^{evolució de} diversos membres del cercle de Lammennais, com Guéranger i Gerbet.

Balmes ha estat interpretat per uns en clau liberal moderada, i per d'altres en ^{la} línia tradicionalista. No és el cas de reobrir la discussió, sino només de remarcar uns fets. Es preocupà de fer arribar els seus escrits a Montalembert(9) però tingué també relació amb els intransigents de L'Univers. Apreciava ~~el~~ Romo, el bisbe de Canàries entusiasta del model americà de separació entre l'Església i l'Estat, però tingué cura d'advertir que no s'identificava amb les seves tesis(10). Sostingué que la unió del tron i l'altar no és necessària per a l'altar, i aplaudí les reformes liberals de Pius IX fins a provocar les ires dels que consideraven modèlica la gestió de Gregori XVI; tot, però, amb matisos ~~una~~. La seva consciència del pluralisme d'ideologies a Espanya el portà a superar el mite de l'Espanya catòlica per necessitat, i la seva actitud positiva davant l'esperit del segle l'emparentà ~~amb~~ als liberals catòlics europeus. Com Balmes, també Quadrado acceptava les idees de llibertat i constitució, però per ~~evadir-se~~ evadir-se aviat en el camp de la història i de l'activitat eclesiàstica no política.

El Concordat de 1851 vingué a establir un règim de mútues concessions entre l'Església i l'Estat i a resoldre el problema creat per la desamortització. Em sembla que definir aquest acte com d'oportunisme, o considerar-lo com ^{una} pura expressió de l'esperit burgès que vol unir a les seguretats temporals les eternes, és una concessió feta a tòpics vells (11). Segurament cap catòlic adinerat ^{no} s'abstingué de comprar béns eclesiàstics per motius de consciència; caldria, però, reexaminar les justificacions que es feren del cantó dels compradors, o dels publicistes que escrivien per compte seu, i veure quina és la idea ^{de} l'Església que tenia aquesta gent.

Després del bienni progressista i fins a la publicació del Syllabus ~~de~~ 1864, el pensament del Diario de Barcelona en matèria politico-religiosa tornà a definir-se com a liberal catòlic. Mañé i Flaquer el formulà al seu article "Religi6n y libertad" del 19 de març de 1863. Cal reconèixer que la seva problemàtica era d'horitzons limitats; es reduïa a la forma de jutjar la qüestió de la unitat italiana i de la sobirania temporal del papa, i a proposar als catòlics bar-

celonins una alternativa a les tesis intransigents del Syllabus a partir de la lectura que en feien a França Montalembert i Dupanloup(12). L'actitud de Mañé a propòsit dels problemes interiors era molt menys coherent, com ho mostrà de forma despietada l'Almanaque democrático de 1863.

Dintre l'àmbit que hem indicat, doncs, Mañé i Flaquer promogué des del seu diari una traducció del comentari de Dupanloup al Syllabus, i encarregà a Reynals i Rabassa la tasca de popularitzar-lo. Serà necessari conèixer l'abast de la correspondència Mañé i Flaquer-Montalembert per fer una interpretació precisa d'aquest catolicisme liberal(13), com també aprofundir el pensament d'altres col.laboradors del Diario, com Coll i Vehí i Duran i Bas, ~~que es troben~~ molt pròxims a Mañé en la seva manera de veure el problema religiós-polític del seu temps.

Josep M^o Marqués

~~Via Giulia, 151. 00186 ROMA~~

- 1.- El Gerundense, año V, núm 238; 8 novembre 1860.
- 2.- J. SOLÉ-TURA, Catalanisme i revolució burgesa, Barcelona 1967, pp 83-87, remarca la penetració de la càrrega tradicionalista rural dintre les estructures burgeses creades a la ciutat. A. JUTGLAR, Ideologies y clases en la España contemporánea, Madrid 1968, I, p 91, dona una descripció del canvi de mentalitat en ^{el} camp religiós de la burgesia industrial que caldria integrar amb textos de l'època
- 3.- La necessitat de fer aquestes recerques entorn de la Revista Catòlica i de Mañé i Flaquer ja la ^{observaven} ~~XXXXXX~~ AUBERT, DUROSELLE i JEMOLO, Le libéralisme religieux au XIX siècle X. Congresso Internazionale di Scienze Storiche, V, Firenze 1955, pp 377-379. No hem pogut ~~XXXXXX~~ servir-nos del treball de J.A. MARAVALL, Sobre orígenes y sentido del catolicismo liberal en España, Homenaje a Aranguren, Madrid 1972, pp 229-266.

- 4.- J. M. CUENCA TORIBIO, Le catholicisme libéral espagnol: les raisons d'une absence, a Les catholiques libéraux au XIX siècle, Grenoble 1974, pp 103-111.
- 5.- Sobre aquestes manifestacions, vegeu J. CARRERA PUJAL, Historia política de Cataluña en el s. XIX, Barcelona 1957 III, 357. Per Torres Amat, la tesi en elaboració per J. Barrio anunciada a El Centro español de Estudios Eclesiásticos, ~~XXXX~~ Roma 1975, p. 62.
- 6.- CARRERA PUJAL, o.c., p. 386.
- 7.- J. LLADONOSA, La primera guerra carlina a les terres de Lleida, Barcelona 1965, pp 25-26.
- 8.- I. CASANOVAS, Balmes, la seva vida, el seu temps, les seves obres, Barcelona 1932, II, pp 15 ss, és potser qui ha detallat més les relacions de Roca i Cornet, de qui veié la correspondència.
- 9.- CASANOVAS; o.c. III, pp 366 i 495.
- 10.- J. BALMES, Obras completas, Madrid 1949, t V, p. 92.
- 11.- A. JUTGLAR, o.c., pp 105-106; cfr també p 92.
- 12.- CARRERA PUJAL, o.c., V pp 8. 142, 161-162 .
- 13.- Una de les cartes de Mañé i Flaquer a Montalembert 1' ha publicada parcialment R. AUBERT, Quelques documents relatifs aux réactions espagnoles au Syllabus, a Spanische Forschungen der Görresgesellschaft, sèrie 1, vol 19, Münster 1962, p 294. Els nostres intents ~~XXXX~~ de prendre contacte amb aquesta correspondència han estat infructuosos fins ara.

1

LA CONDICIÓN DE CATALÀ ALS ESTATUTS DE LA GENERALITAT REPUBLICANA

Per Ismael-Elies Pitarch Segura, Professor de la Universitat Autònoma de Bellaterra, Doctor amb Dret.

Aquesta breu comunicació vol esbrinar qui són considerats catalans pels Estatuts d'Autonomia en el període de la Generalitat Republicana; ~~per~~ ~~els~~ ~~textos~~ ~~legals~~ ~~que~~ ~~han~~ ~~arribat~~ ~~a~~ ~~aplicar~~, i ~~el~~ ~~poble~~ ~~els~~ ~~ha~~ ~~donat~~ ~~suport~~.

Es tracta d'uns textos legals que han arribat a aplicar, i el poble els ha donat suport.

El Decret d'estructuració Provisional de la Generalitat, del 28 d'abril de 1931, no esmenta el tema La Diputació Provisional de la Generalitat de Catalunya, en la seva sessió del 14 de juliol de 1931, pren ~~l'~~ ~~acord~~ ~~de~~ "...sisè: el Projecte d'Estatut serà sotmès al referèndum popular el dia 2 d'agost vinent. La votació es farà d'acord amb el mateix cens que ha regit en les darreres eleccions legislatives"; el decret de la Generalitat del 17 de juliol de 1931, que organitzà el referèndum d'aprovació de l'Estatut, abunda en el tema i al seu article 4 afirma "Tindràn dret a prendre part a la votació tots els electors que figuren a les llistes que van servir per a les eleccions del dia 28 de juny"; ~~es~~ ~~ben~~ ~~cert~~ ~~que~~. Aquests punts no es refereixen ^{certament} a la condició de catalans, però també ~~se~~ ~~es~~ ~~que~~ ~~els~~ ~~definixen~~ ~~qui~~ ~~ha~~ ~~tenen~~ ~~el~~ ~~dret~~ ~~de~~ ~~decidir~~ ~~qui~~ ~~pot~~ ~~votar~~ el referèndum previ a la petició d'Autonomia; en aquest sentit ^{es} pot deduir ~~que~~ que indirectament creuen que són catalans - al menys per decidir el destí ~~de~~ ~~Catalunya~~ - els que tenen la condició d'electors segons les lleis del Estat (sense que es pugui deduir ^{però} que no són les dones, que encara no tenen reconegut el seu dret de sufragi). ~~El~~ ~~sufragi~~ ~~de~~ ~~la~~ ~~Generalitat~~ ~~de~~ ~~Catalunya~~ ~~és~~ ~~solament~~ ~~indirecte~~ ~~per~~ ~~substitució~~.

L'Estatut de Núria al seu article 9 afirma "Tindràn la condició de ciutadans de Catalunya els que la tinguin avui, i li adquiriran aquells que per raó de residència guayin veïnatge administratiu". L'article concedeix una autèntica ciutadania política i no sols administrativa, car l'Es-

tatut de Núria concebeix Catalunya com una ~~Mancomunitat~~ ^{Nació}- Estat, dintre de la República Espanyola (art 1º). ^{L'article sembla distingir} ~~La distinció~~ entre la ~~ciutadania~~ ^{ciutadania} ~~per raó de naixement~~ i la ^{adquirida}, per raó de residència, quan es guanya veïnatge administratiu. ^{Malgrat que} ~~no hi ha~~ una remissió directa al art. 15 del Codi Civil d'Espanya, hom pot creure que és allà on es defineixen les condicions per guanyar el veïnatge. L'article està influït ~~per~~ per l'article 2º del Estatut d'Autonomia de Catalunya aprovat per l'Assemblea de la Mancomunitat (1919), que té, però, una redacció molt més concreta i rica: "tindran la consideració de ciutadans catalans tots els que la tenen avui; tots els residents, que, estant en l'ús dels drets civils i polítics, la demanin després de dos anys de residència, així com tots els que es trobin en els altres casos de l'art 15 del Codi Civil".

L'Estatut de Catalunya de 15 de setembre de 1932, en el punt concret que ens ocupa, ~~retalla~~ ^{retalla} al Estatut de Núria; al seu article 4 diu: "Als efectes del règim autònom d'aquest Estatut gaudiran de la condició de catalans: Primer: Els que ho siguin per naturalesa i no hagin adquirit veïnatge administratiu fora de Catalunya. Segon: Els demés espanyols que hagin adquirit veïnatge dins de Catalunya". L'Estatut de Núria reconeixia una autèntica ciutadania política, ^{catalana} ~~que~~ ^{qui} es parla sols de la condició de catalans: ~~La~~ ^{La} única ciutadania que la Constitució de la República i l'Estatut de Catalunya reconeixen és la espanyola; els residents ~~en~~ a Catalunya ^{solament, tenen} ~~la~~ ^{la} condició de catalans (com a ~~estat~~ ^{màxim} es ^{concebia} una ciutadania interna d'ordre administratiu; però no ^{com} ~~era~~ ^{una} ciutadania nacional). L'Estatut de Núria ~~no introdueix cap precepte que faci perdre la condició de ciutadà de Catalunya a~~ ^{no introdueix cap precepte que faci perdre la condició de ciutadà de Catalunya a} aquell que ho és per naixement; en canvi, l'Estatut de 1932 ^{és} ~~és~~ més explícit respecte a la condició de català per naturalesa, ^{però també} ~~però també~~ afirma que aquesta condició es pot perdre si s'adquireix veïnatge administratiu fora de Catalunya, i obliga ^{que} als catalans ~~per~~ no

volen

perdre la seva condició, ^{en} a no naturalitzar-se ^{ar-regularment} a ^{la} ^{Regió} ^{de} ^{la} ^{Regió}; respecte als no catalans, no hi ha diferència entre ambdós Estatuts: guanyen o perden la condició de català per raons administratives, de veïnatge o no.-

La correcta definició de la condició de català no és cap ^{fotosa} ~~utilitosa~~ ni nimietat: #l'Estatut Exterior defineix poc acuradament el tema, ^{que és} ~~amb~~ ^{explícit} ~~amb~~ ben resultat ^a l'Estatut Interior. La condició de català ^{està} ~~està~~ ^{per} ~~per~~ obligat ^{per} ~~per~~ les lleis tributàries, administratives i polítiques que dicta el Parlament de Catalunya, i ^{per} ~~per~~ ^{altres} ~~altres~~ ordenances de la Generalitat: ~~amb~~ ^{amb} s'aplicaràn solament després de declarar acoceptat el veïnatge administratiu ^{durant} ~~pel transcurs dels dos anys~~, ^{? també s'aplicaran} a tots el ciutadans espanyols no catalans pel fet de la ^{seva} residència al territori català? ~~lliga~~ el fet jurídic del veïnatge declarat, ^o ~~o~~ ^{he} el fet físic de la simple residència?. La definició precisa i correcta té un abast considerable, sobre tot en les qüestions de règim tributari; la ~~seua~~ indefinició pot crear problemes jurídics importants, i ^{pot} ~~pot~~ condicionar molt els ingressos de la Generalitat.

L'Estatut Interior de Catalunya, aprovat pel Parlament el 25 de maig de 1933, al seu article 7 afirma "Tindran la condició política de catalans :Primer: Aquells que ho siguin per naturalesa i no hagin adquirit veïnatge administratiu fora de Catalunya. Segon: tots aquells que, essent espanyols, hagin adquirit veïnatge administratiu a Catalunya. La condició política de català no determina l'aplicació del Dret civil vigent a Catalunya, per la qual hom s'ajustarà al que disposin les Lleis que regulen aquesta matèria. La dona, pel fet del matrimoni amb un ^{català} ~~català~~, pot adquirir immediatament la condició política del marit". Aquest precepte de l'Estatut Interior regula definitivament el tema. L'Avantprojecte, preparat per la Comissió Jurídica Assessora, és molt més concret als seus articles 9 i 10 "Tindran la condició

política de catalans, d'acord amb el que disposa l'article 4 de l'Estatut de Catalunya, als efectes del règim autonòmic en ell establert: ¹els que ho siguin per naturalesa i no hagin adquirit veïnatge administratiu fora de Catalunya. ²els altres espanyols que adquireixin aquest veïnatge a Catalunya. ³els estrangers que hagin adquirit la nacionalitat espanyola segons la Constitució i les lleis de la República i el veïnatge administratiu a Catalunya. L'esmentada condició de català atribueix el lliure exercici dels drets polítics dimanants de la present Constitució ^(a més dels de la Constitució) de la República. Quant a l'ús i aplicació del Dret Civil català a les persones residents a Catalunya i fora d'ella, s'estarà al que disposin les lleis que regulen aquesta matèria".

~~Definitivament~~ ^{Definitivament} l'Estatut Interior configurarà la condició de català amb les limitacions que li imposen l'Estatut Exterior (art. 4) i la Constitució de la República (art. 23 i 24). Es parla de condició política de català i el Parlament ~~no pot~~ no pot parlar de ciutadania catalana, perquè ~~no~~ ^{no té} prohibició per el l'Estatut Exterior i la Constitució de la República, però ^{es} vol ~~denegar~~ ^{denegar} a qualsevol que com més que la mera condició de català, la ciutadania administrativa ^{es} ~~converteix~~ ^{converteix} en una certa ciutadania nacional interna. Reconeix dos ~~maneres~~ ^{maneres} d'adquirir aquesta condició: per naturalesa, o naixement, ~~o veïnatge~~ ^{o veïnatge} administratiu. L'Estatut Exterior imposa que la condició adquirida per naturalesa es pugui perdre, si s'adquireix veïnatge administratiu fora de Catalunya ^(s'adquireix el veïnatge administratiu) ^(pels procediments) ~~segons~~ ^{segons} determinats ~~al~~ ^{al} article 15 del Codi Civil). Qui adquireix el veïnatge administratiu ~~el~~ ^{el} obliguen les lleis polítiques, administratives i tributàries de la Generalitat i té tots els drets i obligacions derivats de la condició política de català, però no ~~l'obligar~~ ^{l'obligar} forçosament ~~el~~ ^{el} Dret Civil vigent a Catalunya.
~~La seva regulació s'entomana a lleis específiques.~~
 La seva regulació s'entomana a lleis específiques.

~~havia~~. Finalment, la dona casada amb ^{un} català pot adquirir immediatament la condició política del marit, si lliurement ho vol. ^{Quan s'ha discutit} ~~discutirse~~ l'article al Parlament, ^{la} Lliga Catalana presentà una addició per demanar que la situació jurídica i política de la dona casada ^{sequís} segueixi la del marit, o al menys que, si la dona no opta ^{per una} per altra condició, se li ~~li~~ imposés la del marit. La majoria no acceptà el sentit de l'esmena, ^{tal de} per no vulnerar la nova situació legal creada per la República que concedeix ^{ia} igualtat de drets ^{g ambdós} als sexes. ~~sement~~ ^{només una major rapidesa, per} Accepta ~~que la dona casada amb català pot~~ adquirir immediatament la condició política del marit, si ella ho manifesta ^{voluntàriament}.

El Parlament de Catalunya, ^{en} ~~se~~ discutir l'Estatut Interior, no volgué admetre cap vincle que ^{Catalunya no hagués} ~~no hagi~~ reconegut a l'Estatut de Núria, ^{ja} malgrat les limitacions que ^{pli} ~~se~~ imposen ^{aren} els textos legals superiors, la seva voluntat ~~era~~ hiperautonomista i constituent, ⁱ per això, a la retallada del l'Estatut de Núria (de condició de ciutadans de Catalunya ^{es passà} ~~ha pasat~~ a condició de catalans), respon ^{que} amb l'afirmació d'una condició política. ^{Igualment} per això, no accepta ^{que} l'Avantprojecte ~~que parla~~ ^{parles} dels altres espanyols que... ^{esmentà} ~~sinó~~ que ~~els~~ tots aquells que, essent espanyols... ^{amb això} ~~amb lo que~~ no prejuria ^{va} la condició d'espanyols als catalans, com fan ~~ambdós~~ ^{altres} els textos esmentats.

La condició de català no es defineix mai desde una posició racista: ^{en la} ~~se~~ discussió ^{de} l'Estatut Interior, la Lliga Catalana proposà que la Generalitat es comprometés a la "conservació i normal expansió del poble de Catalunya", entre ^{d'} altres raons, perquè "en l'aspecte racial fa que preocupi el manteniment de la catalanitat de la nostra raça i fa pensar que pugui venir una desnacionalització de Catalunya...". ^{Però} ERC i USC no ^{volgueren} ~~volgueren~~ ^{consagrar} ~~consagrar~~ un esperit racista ^{o xo} ~~marxista~~, i enfront ^{aren} ~~en~~ llur postura moderna de solidaritat i fraternitat amb la capitalista de la Lliga ^{que s'ha de} ~~que s'ha de~~

~~el poble català~~ ^{destina} ~~un mercat de treball~~ ^{racista}.
 la qual acusaren de considerar el poble ~~solament~~ ^{solament} com un mercat de treball, des d'un fonament racista.
 Ismael-Elies PITARCH SEGURA

Un esbós estructural del cançoner
nadalenc català.

Joan Prat i Carós

Un esbós estructural del cançoner nadalenc català

Introducció

| a l'

Segons Lévi-Strauss, tant el pensament primitiu com el pensament mític, funcionem i operen mitjançant oposicions i correlacions binàries, l'anàlisi de les quals, proporciona al' estudiós l'ordenament de les dades, aparentment arbitràries de les quals tota estructura narrativa bàsica està composta.

- subjacents

L'anàlisi progressiu de les parelles d'oposicions constants ~~que~~ ~~estaven~~ en l'estructura d'una narració mítica i la dialèctica pròpia dels processos dinàmics de simetria o antítesi ens aproximen al pensament lògic i coherent de la cultura que ha originat el relat mític. L'estructura lògica que se'n deriva és alhora efecte i causa de la cosmovisió pròpia de la cultura de referència. Així el mite adquireix el seu total significat quan és analitzat dins del seu univers semàntic. Aquest univers es pot anar codificant a partir de les dades etnogràfiques, l'únic mitjà que permet situar i valorar contextualment la funcionalitat concreta de cada narració mítica com a producte cultural. No obstant, l'anàlisi d'una sola narració no és suficient, car especifica una part molt petita de la realitat, i d'aquí la necessitat d'encadenar sistemàticament i en sentit d'espital les distintes variants d'una mateixa narració mítica, per a, en un segon moment, relacionar aquestes amb altres mites pròxims i estranys que de manera manifesta o latent mostren punts de contacte amb la narració bàsica de referència. D'aquest anàlisi progressiu i en profunditat d'un corpus mític n'obtenim una infraestructura de relacions. Aquesta informa, sigui per paral·lelisme o transversalitat sobre la realitat que es vol conèixer.

Lr

L,

L,

Lub

Segons Lévi-Strauss així com la infraestructura lingüística dona a la llengua el seu significat convertint-la en un mitjà de comunicació, també el mite aconpleix una similar funció ja que la seva principal missió és la de "suministrar un model lògic capaç de superar qualsevol contradicció".

En el present treball, i per raons d'extensió, ens quedarem en les primeres fases de l'anàlisi estructural descrivint l'estructura latent de la narració coneguda amb el nom de "Sagrada Família". Els evangelis de ~~St. Mateu~~ i ~~St. Lluc~~ n'ofereixen la primera versió escrita. No obstant, aquí ens centrarem exclusivament en la reinterpretació mítica que sobre aquests textos ha generat la cultura catalana tradicional. Ens veiem en la necessitat de rebutjar nombrosos materials literaris (poètics i narratius en general), rituals (teatre de Pastorets, pessebres i representacions de pessebres vivents) i artístics (pintura, escultura i música) que són variants del tema, per a tractar només el cançoner popular nadalenc. Per motius de claredat expositiva hem emprat com a mostra el recull de cançons de Joan Amades i publicat en el seu llibre "Les cent millors cançons de Nadal" (1959).

Lg
 /sant
 /sant

16

Al llarg del treball tractarem de delimitar/mitjançant l'anàlisi de les cançons, les distintes fases formals (i ideològiques) de l'argument mític. L'estructura latent l'obtindrem posant de relleu, progressivament, el pensament dialèctic que caracteritza les esmentades fases.

Lg

Hem dividit el codi de referència (el recull de cançons) en quatre fases, subdividint-les, després, en seqüències. L'ordenament ens queda així:

I. Fase Inicial

- Seq. 1. L'Anunciació
- Seq. 2. El dubte de Sant Josep

15

II. Fase de Trànsit

- Seq. 3. L'anada a Betlem
- Seq. 4. Negació de l'hostal
- Seq. 5. L'establia
- Seq. 6. El naixement a l'establia

III. Fase de Plenitud

- Seq. 7. L'adoració dels àngels, pastors, animals i reis
- Seq. 8. L'alegria a la cova

IV. Fase Final

- Seq. 9. La mort dels innocents
- Seq. 10. La fugida a Egipte.

La
es

La fase inicial té una doble finalitat: introduir, per una banda, els personatges protagonistes que intervindran en el relat i - per l'altre, oferir-nos una estructura bipolar primària i bàsica. Els pols oposats refereixen al món diví i al món humà. Malgrat la diferent naturalesa d'ambdós, ja en la primera seqüència s'anuncien les possibilitats de mediació d'aquells i la seva futura interconnexió íntima. La comunicabilitat d'aquests segments oposats desencadena tot un joc dialèctic entre altres parelles funcionals com són: passat/present; autoritat/submissió; mascle/femella, etc. que queden ~~subsumeses~~ i explicades dintre - la primera oposició. La informació inicial és ampliada, arrodonida i transformada en la fase de trànsit, en la que, a diferència de la fase inicial, on s'apunten possibles mediacions entre pols oposats, s'arriba a un clímax dramàtic, que ve exemplificat per l'enfortiment i separació de contraris. La bipolaritat conflictiva fineix en la seqüència del naixement.

pot meses

Le
/#

En un següent moviment de flux les cançons desemboquen a un estat de plenitud -la tercera fase- en la que s'uneixen i es fonen, utòpicament, els eternes contraris. La unificació de parelles dialèctiques antitètiques es realitza en la persona del Messias, mediador i transformador de tota la realitat. Pot considerar-se aquesta fase com l'expressió del missatge nuclear de la narració. No obstant, la gaubança derivada del debilitament dels contraris culturals per la força messiànica, no és duradera, i en la quarta fase s'introdueix ~~de nou~~ el conflicte,

La

Lo

→ altra vegada

Li

L#

//SF

7movament

simbolitzat en el rei Herodes i els seus afanys de mort contra el sostenidor de l'estat de plenitud. La seqüència de la mort dels innocents; la següent de la fugida a Egipte de la sagrada família esberlen i trenquen radicalment la possibilitat ideal d'un món perfecte i sense conflictivitat -plasmats temporalment en la tercera fase- per a introduir-nos ~~de nou~~ en la realitat quotidiana. S'ajorna així, fins a un més enllà indeterminat, l'acompliment de l'harmonia còsmica ideal.

7e

I. FASE INICIAL

Seqüència 1ª. L'Anunciació

Per a introduir-nos en l'anàlisi d'aquesta seqüència utilitzarem la cançó 11 del llibre d'Amades que diu així:

"La Verge s'està en cambreta/fent devota oració / llegint-he les profecies / de la Santa Encarnació / Amor, ai duenyo del meu cor. / Mentre estava llegint-les / baixa un àngel del Senyor/ dient-li: -Ave, Maria / La Verge tinguè un temor / -No tingueu temor, la Verge, / ~~que~~ un àngel del cel jo soc / que el Pare Etern me n'envia / d'Ell en só l'ambaixador. / Dient que havem d'ésser mare / d'un Déu totpoderós / -Com pot ésser això, àngel,? / ai àngel, com pot ser això,? / Si en els dies de ma vida / no he conegut home, no? / No una gentil senyora, / sa esclava ~~jo~~, / el nivell de la sabata / li cordaria amb amor".

Vqu
Lò
Lò
Lò

Vseria

Són dos els personatges que intervenen directament en aquesta narració. L'un és diví (l'àngel) i l'altre humà (Maria). La baixada de l'àngel del cel a la terra i la seva salutació a la protagonista humana obren les perspectives d'acció entre els segments oposats. Aquest inici és, no obstant, paorós per a la protagonista humana, donat l'atípic del fet.

La iniciativa actuacional té, des del primer moment, l'origen en el pol diví, fet que simbòlicament reforça el caire superordinat de l'element supraempíric i la subordinació conseqüent dels ele-

ments empírics al primer. Aquesta constant es mantindrà al llarg de la narració.

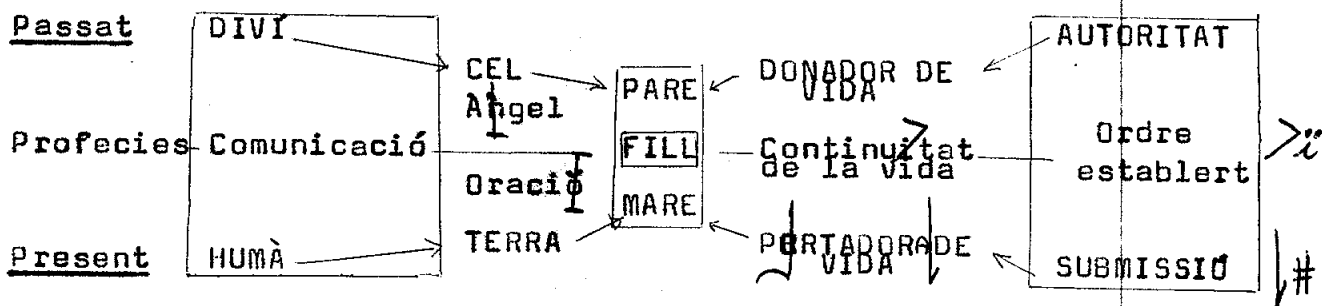
Je
e
Ve
Za

Després del preàmbul (que en altres cançons *es omís*), l'àngel comunica el seu missatge d'encarnació (o imbricació íntima) dels segments oposats en la persona del Messias. Ara bé, quina és la funció assignada a cada una de les parts? El protagonista diví (Déu) serà el pare engendrador i donador de vida, mentre la protagonista humana serà la receptora de la vida originada en el pare i portadora instrumental del fill del pare. El rol de la paternitat i el de la maternitat (i més ampliament la masculinitat i la feminitat) va lligat, en qualsevol societat patriarcal, a un desigual grau de prestigi. Aquest es posa de relleu en les cançons d'aquest grup en el to autoritari que emprava l'àngel (personificació del rol masculí) i la subordinació plenament acceptada de Maria, que s'autoqualifica "esclava del Senyor". Deixant a part els elements simbòlics que envolten aquests personatges, el que interessa destacar és que també aquí es segueix el patró cultural tradicional.

Ia

Esquematzant els elements duals apuntats en aquesta seqüència obtenim un quadre, en el que la figura del Messias es converteix en el mediador promès de les bipolaritats estructurals posades de relleu fins aquí:

Iw
I5
Jo
I,
I,

Els elements secundaris consignats com són les profecies i l'oració (un mitjà de comunicació amb Déu) són reforços de la idea general de mediació entre pols oposats que es troba en aquest esquema.

Seqüència 2ª. El dubte de Sant Josep

Les cançons incloses dins d'aquesta seqüència constitueixen una confrontació dialèctica que posa en dubte alguns dels elements de l'ordre establert anteriorment, debilitant-lo parcialment.

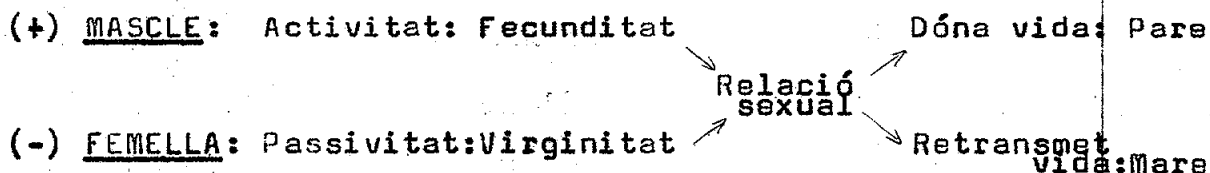
Podem analitzar aquest procés a partir de la cançó 7ena. del recull d'Amades que diu:

"Josep ve de la llaurada / molt cansat i molt fello. / Troba l'es
 posa en cinteta: / no en sap ni qui, ni qui no... / Josep pregun
 ta al seu mosso: / -Mosso: què és estat aixó? / -No em pagueu pas
 la soldada / per dar-vos tanta raó. / Josep pregunta a la mossa: /
 -Mossa: què és estat aixó? / -La mossa n'és descuidada, que no
 en sap donar raó / Josep pregunta a Maria / Verge: què és estat
 aixó? / La verge, vergonyoseta, / no n'hi sap donar raó. / Sant
 Josep se n'entra al quarto; / de la roba en fa sarró. / Josep ga-
 fa la carbassa, / la serreta i el sarró / Diu: -Adéu-siau, Maria /
 al cel nos vegem tots dos..."

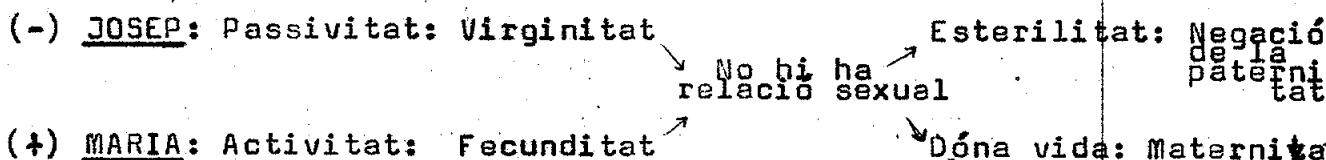
En primer lloc cal assenyalar l'aparició d'un nou personatge protagonista, Josep, l'espòs humà de Maria, (gairebé silenciats en les cançons que componen la primera seqüència). Així com en la seqüència de l'anunciació ens movíem en un pla diví/humà, en la present ens trobem en un pla exclusivament humà.

Considerarem, com hipòtesi, que l'estructura latent d'aquest fragment no és més que l'ordenació simètrica invertida del primer esquema en la qual els elements comuns, abans valorats positivament, són ara devaluats i viceversa.

Si oblidem metodològicament el fet que en la primera seqüència el personatge masculí era diví i el reduïm a l'estatus humà ob tindrem un esquema que posa en evidència els patrons de comportament ideals que regulen, dintre una societat patriarcal, la conducta sexual.

Comparant aquest esquema amb el que obtenim de la cançó 7ena. es comprova la inversió dels termes, doncs:

fels
l' #

nan

fes

El canviament de rols masculins/femenins implica d'entrada la inversió de tot l'ordre establert. Així com en la primera seqüència observàvem la aparició d'elements mediadors que acostaven els rols oposats, en la present seqüència les possibles mediacions són vistes com a disfuncionals, en tant que més que aproximar parelles oposades, les separen. La cançó comença ja amb una valoració pejorativa del treball camperol masculí ("Josep ve de la llaurada / molt cansat i molt felló"). Contràriament (i encara que aquí no s'especifica concretament) en altres variants d'aquest feix de cançons Maria gaudeix d'un cert oci casolà que li permet llegir, resar, estar en estat de contemplació. Aquesta diferent valoració del rol-status ocupacional introdueix el dubte i la desconfiança de Josep referent a l'embaràs de la seva esposa, doncs entre els esposos no hi ha relacions conjugals (signe de desunió). Segueix l'insubordinació dels servents (observeu la diferència amb la fidelitat dels servents divins: els àngels). El fill esperat, -considerat anteriorment com la unió entre pare i mare- és, en el present, un estorb doncs el pare no el considera seu. En tant que el fill és propietat de la mare i no del pare es nega a Josep no solament el prestigi inherent a la paternitat sinó que també es desvalora el seu paper de marit, en quant no pot considerar-se'l com a propietari de la sexualitat de la seva esposa, un fet fonamental dintre les societats del circummediterrani, on la dona es considera de l'exclusiva propietat del marit.

El prestigi social d'un home casat en una cultura patrifocal es fonamenta precisament sobre la autoritat que aquest gaudeix sobre la seva família nuclear (dona i fills) i servents en cas de tenir-los. Quan tot això falla, com en la present cançó, les crítiques, xafardaries i demés mitjans de control social in formal -fortíssim en una societat tradicional- comencen a estre nyer al voltant de l'infortunat. La compulsió derivada té com a finalitat fer avergonyir a l'individu en qüestió, per a retor nar-lo a les pautes establertes. No obstant les opinions adver ses poden ésser interioritzades per el subjecte creant-li greus culpabilitats, i éssent la única solució l'abandó del grup del que, psicològicament i socialment, ja està exclòs.

Ll'

Le
Ves
In

pel
Ll'

Lp

Sigui el que sigui, totes les cançons d'aquest grup parlen de que Josep fuig de casa seva i abandona a la seva esposa. L'es tat de confusió de Josep és tan gran en la terra que origina un desig de trobar-se ja en el cel, on es suposa que hi haurà l'or dre que aquí manca. Però... la cançó continua:

"Maria en pren la filosa:/ -Josep, no us deixaré, jo,/ Josep: si voleu marxar-ne també amb vós vull venir jo / La Verge n'era discreta:/ ja segueix el seu espós / Al cap d'una costereta:/ Ai Josep! cansada en só-/ Josep diu, a la pujada:/ -Arreposem nos tots dos/.../ Asseiu-vos-en, Maria,/ sota d'aquest pomeró,/ que n'és carregat de pomes;/ de fulletes no hi ha no./ -Jo sep, colliu-me una poma./ Maria, colliu-la vós/ si les rames són altetes,/ com les podre collir jo?/ Les rames s'han abaixa des,/ les rames del pomeró./ Ja se li agenolla als peus i li demana perdó/ Maria, anem's-en a casa;/ faré el que serà raó:/ pastaré, faré bugada/ i faré el cuinat molt bo./ Ara sí que crec, Maria, / que portau el Redemptor;/ portau el Rei de la Gloria / Mare de Nostre Senyor" (7).

Lé

V/

In

Aquesta segona part és l'intent d'equilibrar els segments diví/ humà de la primera seqüència i el masculí/femení d'aquesta segona. Per veure els mitjans emprats per a aconseguir-ho serà pre

cís donar una nova ullada al missatge de la primera seqüència. Aquest, com dèiem, era doble; per una part s'institueix la subordinació del segment humà al diví, i per l'altra la dependència simbòlica del principi femení al masculí. Si bé el primer missatge queda, al començament d'aquesta segona seqüència, intactat, el segon queda capgirat atípicament. És precisament aquesta anormalitat cultural de la primera part d'aquesta segona seqüència la que ara s'intenta posar en ordre. Així Maria agafa la seva eina de treball (la filosa) i es disposa a sotmetre's de nou al seu marit humà. Aquest fet augmenta la confiança de Josep, que adhuc, es mostra desdenyós envers ella. No obstant l'harmonia trencada de les relacions del matrimoni no s'aconsegueix sinó per un fet sobrenatural, en altres cançons qualificat de "miracle". Cal assenyalar que exceptuant una cançó (probablement una variant valenciana que parla d'un taronger) l'arbre sota el qual s'asseuen és una pomera. Pensem que no és degut a l'atzar aquest fet; més aviat cal relacionar-lo amb l'arbre de la saviesa del llibre del Gènesi considerat tradicionalment com una pomera, simbòlicament l'arbre de la temptació. En la reconciliació entre els esposos, ultra l'element miraculós hi jugaria, probablement a un nivell totalment inconscient, l'element eròtic, punt que no tractarem aquí.

El que interessa destacar és que la decisió de Josep de renunciar lliurement a la seva autoritat masculina coincideix amb el reconeixement de la "semi-divinitat" de la seva esposa.

És en aquest moment quan Josep es despulla dels seus atributs de mascle típic (s'agenolla i li demana perdó) i s'autoimposa una valoració femenina (anuncia que realitzarà les tasques pròpies de la seva esposa).

Malgrat la falta de tipicitat que caracteritza la posició presa per Josep, queda, paradoxalment, sancionat i reforçat l'ordre

establert que passa així a dependre directament i exclusivament de la voluntat divina. Josep no és més que la víctima expiatòria que sacrifica la seva masculinitat en pro del poder trascendent de Déu, sent l'excepció que confirma la regla.

Jesus

L

Recapitulant el que hem dit fins aquí tindrem la següent evolució:

	1er.	2on.	3er.	4art.
AUTORITAT	DIVÍ	MASCLE DIVÍ	MASCLE HUMÀ	FEMELLA SEMIDIVINA
SUBMISSIÓ	HUMÀ	FEMELLA HUMANA	FEMELLA HUMANA	MASCLE HUMÀ

Pot considerar-se que la narració ha anat clarificant, mitjançant un procés dialèctic, dues àrees de poder; la divina i la humana, i la posterior estratificació d'aquesta última en un segment masculí superordinat i un segment femení subordinat. No obstant a diferència de la indiscutibilitat que envolta l'autoritat divina, l'autoritat humana pot ésser canviada si així ho disposa Déu per a les seves conveniències.

II. FASE DE TRÀNSIT

Seqüència 3ª. L'anada a Betlem

Acabem de veure la base sincrònica del mite en la que s'ha posat de relleu l'existència de dues microestructures superposades en la narració: la divina i la humana. Ara hi ha un canvi de sentit i l'interès latent es dirigeix cap a altres sectors de la realitat.

El grup de cançons incloses dins d'aquesta seqüència, introdueixen l'element dinàmic (diacrònic). Donat que no podem explicitar les sis cançons (no. 8, 9, 10, 11, 13 i 14) d'aquest grup n'assenyalarem l'estructura latent comuna. Aquesta estructura pot exemplificar-se, a nivell extern, en la metàfora del viatge.

5.

↳ Com en tot viatge hi ha un punt de sortida i un d'arribada; punts que poden ésser rastrejats des de diferents angles. Veiem-ho: en primer lloc se'ns diu que el viatge és de Natzaret a Betlem. Malgrat el fet de que possiblement no correspongui a la realitat, en les cançons es considera que Natzaret era un poblet rural mentre que Betlem una ciutat. Ens trobem així amb una migració rural-urbana. La cançó 11 diu: "Mare Verge i Sant Josep/ feien companyia bona,/ en sortir de Natzaret/ matinadet a bona hora". El viatge que comença al matí dura varis dies, però sempre arriben a Betlem ~~el~~ nit o, al menys, al foscant. El clima de Natzaret, malgrat no especificar-se concretament, sembla ésser el propi de la primavera mentre que el de Betlem és riqürosament hivernal (cançons no. 9, 14, 15, 18 etc.)

Vera
→ de

A Natzaret ha tingut lloc la fecundació i Maria dona a llum a Betlem. Igualment s'emfasitza la joventut de Maria (filla de Natzaret) i la vellesa del seu marit Josep, fill de Betlem.

Vg Ll' Totes les dades contraposen, ja sigui en ~~el~~ espai o en el temps, dos moments, és a dir, el comú denominador d'aquestes cançons és la idea implícita o explícita del moviment. Esquematzant-ho tenim:

1#

SORTIDA

ARRIBADA

1er. MIGRACIÓ	NATZARET → (camí) → BETLEM	Cicle migratori
	CAMP → (camí) → CIUTAT	
2on. NATURALE SA	MATÍ → (tarda) → NIT	Cicle diari
	PRIMAVERA → (estiu) → HIVERN	Cicle anual
3er. HOME	FECUNDACIÓ → (embaràs) → PART	Cicle fetal
	JOVE → (madur) → VELL	Cicle vital

Ti

7m

El tema del viatge empíric -l'anada de Natzaret a Betlem- que realitzen els protagonistes, serveix de contrapunt per a introduir una reflexió sobre el dinamisme vital, motor del canvi cíclic en la natura i en l'home.